Оксана ПЕТРУК

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Підручник для 3 класу з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти

(у 2-х частинах, з аудіосупроводом)

Частина 1,
з аудіосупроводом

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Львів
Видавництво «Світ»
2020

УДК 811.161.2(075.2)
П 30

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 21.02.2020 № 271)

Видано за державні кошти. Продаж заборонено

Умовні позначення

Послухай

Попрацюйте в парах

Розкажи

Цікаво знати

Дай відповідь

Знайди інформацію

Запам'ятай. Розрізняй. Вивчи напам'ять

Завдання додому

Завдання підвищеної складності

Марійка

Санду

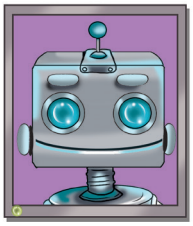
Кіберик

Аудіосупровід розміщено в електронній бібліотеці за адресою: https://lib.imzo.gov.ua

Консультант – О. Никифорюк, учитель початкових класів вищої категорії Ропчанського ліцею ім. Штефана чел Маре ші Сфинт Сторожинецького р-ну Чернівецької обл.

Петрук О.
П 30 Українська мова та читання : підруч. для 3 кл. з навч. румунською мовою закл. заг. серед. осв. (у 2-х частинах, з аудіосупроводом) : ч. 1, з аудіосупроводом / О. Петрук. – Львів : Світ, 2020. – 136 с. : іл.
ISBN 978-966-914-241-2
ISBN 978-966-914-242-9 (Ч. 1)
УДК 811.161.2(075.2)

ISBN 978-966-914-241-2
ISBN 978-966-914-242-9 (Ч. 1)

© Петрук О.М., 2020
© Дунаєва В.А., ілюстрації, 2020
© Видавництво «Світ», оформлення, 2020

Лю́бі ді́ти!

Ми ра́ді зно́ву зустрі́тися з ва́ми. Сподіва́ємося, вам, як і нам, подо́бається вивча́ти гра́моту, чита́ти й писа́ти украї́нською мо́вою.

За цей час усі́ ми – Са́нду, Марі́йка й Кібе́рик, подружи́лися з ва́ми. Запро́шуємо вас і да́лі продо́вжувати спілкува́тися з на́ми на сторінка́х підру́чника.

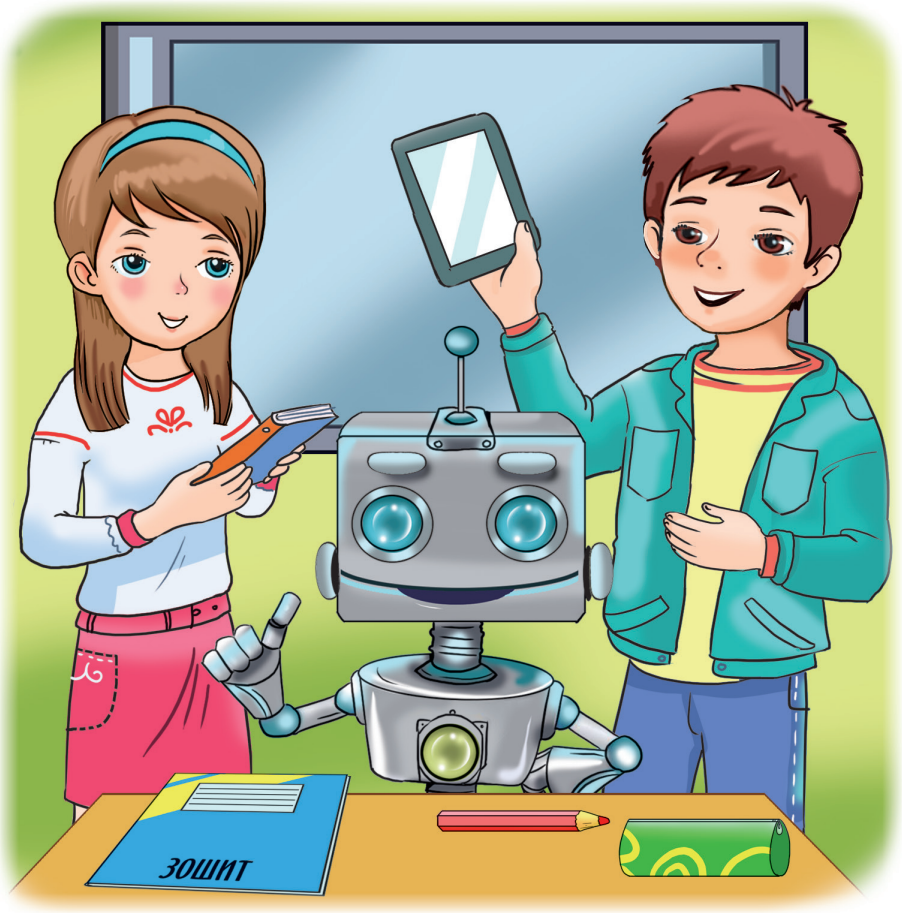

МО́ВА Й МО́ВЛЕННЯ

§ 1. Держа́вна мо́ва Украї́ни

1. 1. Послухай розповіді Марійки, Санду й Кіберика. Про що розповів кожен з них?

Мене́ зва́ти Марі́йка. Я живу́ в Украї́ні – вели́кій і га́рній краї́ні.

Усі́ держа́ви у сві́ті ма́ють свою́ держа́вну мо́ву. У Руму́нії – це руму́нська, у Фра́нції – францу́зька… В Украї́ні держа́вна мо́ва – украї́нська.

Я Са́нду. Моя́ рі́дна мо́ва – руму́нська. У шко́лі я навча́юся украї́нської мо́ви. Це держа́вна мо́ва на́шої кра́їни. Не́ю спілку́ються в устано́вах та організа́ціях, в інсти́тутах і шко́лах, на телеба́ченні… Тому́ украї́нську мо́ву пови́нен зна́ти ко́жен, хто постійно живе́ в Украї́ні.

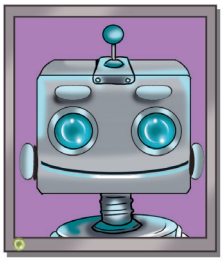

Я – ро́бот. Моє́ ім'я́ Кібе́рик. Я зна́ю бага́то мов і стве́рджую, що нема́є се́ред них кра́щих чи гі́рших. Усі́ мо́ви рі́вні між собо́ю й одна́ково важли́ві. Ко́жна люди́на пови́нна га́рно володі́ти своє́ю рі́дною мо́вою й до́бре зна́ти держа́вну мо́ву краї́ни, в які́й вона́ ме́шкає.

1. 2. Поміркуйте і знайдіть у кожній з розповідей речення, яке відображає основну думку. Випишіть ці речення.

1. 3. Розкажи, які мови ти вивчаєш. Для чого тобі знадобиться знання різних мов?

Крім мо́ви є й і́нші за́соби спілкува́ння: мі́міка, же́сти, малю́нки, доро́жні зна́ки. У да́вні часи́ де́які наро́ди передава́ли інформа́цію за допомо́гою зару́бок на ка́мені, зву́ків бараба́на, сви́стом.

2. 1. Поміркуй і продовж речення «Я вивчаю українську мову, тому що …». Якщо відчуваєш труднощі, скористайся наведеними фразами.

Хо́чу спілкува́тися з при́ятелями-украї́нцями; мрі́ю здобу́ти хоро́шу осві́ту; хо́чу чита́ти украї́нські казки́; це потрі́бно для моє́ї майбу́тньої робо́ти, хо́чу подорожува́ти й пізнава́ти Украї́ну.

2. 2. Послухай, як виконали це завдання твої однокласники. Яка відповідь тобі сподобалася?

§ 2. Мо́ва й мо́влення. Розрізня́ємо у́сне й писе́мне мо́влення

1. 1. Переклади й запиши українською мовою слова та словосполучення. Якщо відчуваєш труднощі, звернися до словника.

Vorbire, limba maternă, limba de stat, dialog, monolog, comunicarea orală, comunicarea scrisă.

1. 2. Прочитай таблиці Кіберика. Склади й запиши речення за їх змістом.

2. 1. Розглянь малюнки. Обміркуй і розкажи, хто користується усним мовленням, а хто – писемним.

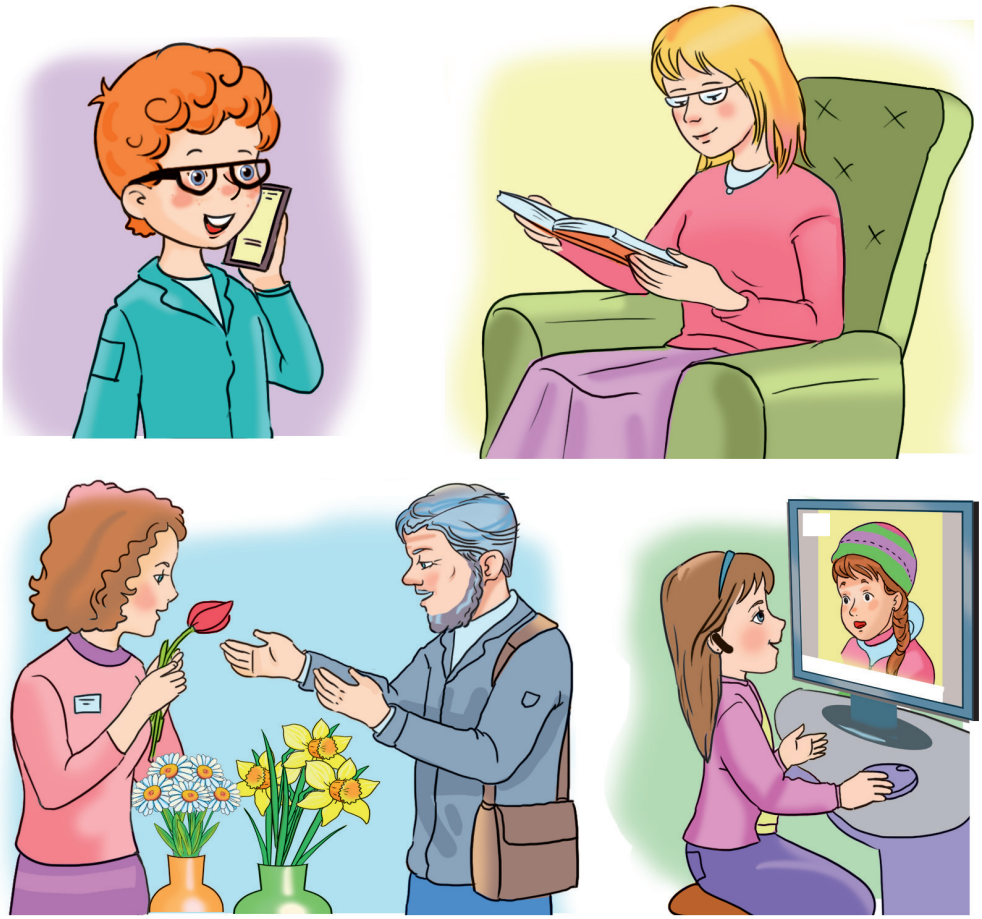

2. 2. Наведи приклади, коли ти користуєшся усним мовленням, а коли – писемним.

3. 1. Під час спілкування українці, як і румуни, уживають слова ввічливості (cuvinte de politeţe). Прочитай їх.

Дя́кую, ви́бач, до зу́стрічі, приві́т, до́брий день, спаси́бі, про́шу, будь ла́ска, перепро́шую, до поба́чення.

3. 2. Обміркуйте, розподіліть і запишіть наведені слова за зразком.

Зразок. Слова́ віта́ння: до́брого ра́нку, … .
Слова́ проща́ння: … .
Слова́ подя́ки: … .
Слова́ ви́бачення: … .
Слова́ проха́ння: … .

3. 3. Запиши речення, додаючи потрібні слова.

Оле́нко, _____, я ненави́сне.
Віоре́ле, _____ тобі́ за допомо́гу.
Софі́йко, дай, _____ _____, словни́к.
Бабу́сю, _____ за смачни́й обі́д.

4. Послухай діалог. Між ким і про що відбулася розмова?

5. 1. Розглянь малюнки, прочитай діалог. Який з малюнків відповідає змісту діалогу?

– Приві́т, Марі́йко! Ра́дий тебе́ ба́чити!
– Приві́т, дру́же! Навза́єм! Що ти роби́в на лі́тніх кані́кулах?
– Я був у лі́тньому та́борі в Руму́нії. А ти?
– А я з батька́ми ї́здила відпочива́ти на мо́ре. Ма́ю бага́то га́рних фо́то.

5. 2. Обміркуй, що ти скажеш приятелю (подрузі) під час зустрічі після канікул. Про що запитаєш? Що розкажеш про свій відпочинок? Підготуйся до розігрування діалогу на тему «Зустріч з друзями після канікул».

§ 3. Слу́хаємо й чита́ємо текст, осми́слюємо прочи́тане

1. 1. Послухай казку.

За Іваном Крип'якевичем

ЛИСИ́ЦЯ ТА ЇЖА́К

(Казка)

Поверта́лася лиси́ця голо́дна з невда́лого полюва́ння та й зустрі́ла їжака́.

– Здоро́в був, їжа́че!

– Здорове́нькі й ви бу́дьте, – відпові́в їжа́к і згорну́вся клубо́чком.

– Як здоро́в'ячко?

– Спаси́бі.

– Давно́ ми не ба́чилися, голу́бчику. Дава́й на ра́дощах поцілу́ємося.

Згорну́вся їжа́к іще́ сильні́ше.

– Не мо́жу, – відповіда́є. – Я ще не вмива́вся.

– А зна́єш, – ка́же лиси́ця, – я тепе́р уже́ не їм м'я́са, а самі́ о́вочі. Сього́дні ці́лий ра́нок з кро́ликами в капу́сті па́слася. Та й наї́лася ж!..

– Та що ви ка́жете?! А я оце́ хоті́в вам сказа́ти, що бі́ля старо́ї сосни́ тетеревеня́та пасу́ться.

– Де це? – так і підско́чила лиси́ця.

– За струмо́чком. Та куди́ ж ви?

– Побіжу́, ні́коли… – сказа́ла лиси́ця і побі́гла.

Розгорну́вся їжа́к:

– Побі́гай, лиси́чко! Нас, голу́бонько, не обду́риш…

Та й поту́пав да́лі.

1. 2. Про кого розповідається в тексті? Звідки поверталася лисиця?

Підви́щуй го́лос на поча́тку ре́чення і зни́жуй його́ в кінці́ ре́чення. Роби́ па́узи в кінці́ ре́чення, пе́ред ко́мою (,), тире́ (–), двокра́пкою (:), кра́пкою (.), зна́ком о́клику (!), зна́ком пита́ння (?).

1. 3. Прочитай казку «Лисиця та їжак», дотримуючись цих правил.

1. 4. Знайди й зачитай: а) як віталися їжак і лисиця; б) як зверталися одне до одного.

1. 5. Розкажи, як їжак перехитрив лисицю. Чи підходить сюди прислів'я «На всяку хитрість знайдеться ще більша хитрість»?

1. 6. Розглянь малюнок. Який настрій їжака та лисиці передав художник? Чого вони радіють? Як інакше можна було б назвати цю казку?

1. 7. Розподіліть ролі та прочитайте казку за особами.

Сло́во **ка́зка** утвори́лося від сло́ва каза́ти. Казки́ ви́никли давно́, коли́ лю́ди ще не вмі́ли писа́ти. Їх склада́ли й розка́зували доро́слим і ді́тям. Тому́ й назва́ли їх казка́ми.

§ 4. Буду́ємо діало́ги. Дотри́муємося пра́вил у́сного мо́влення

1. 1. Прочитай таблицю Кіберика. Пригадай інформацію з уроків рідної мови й доповни таблицю.

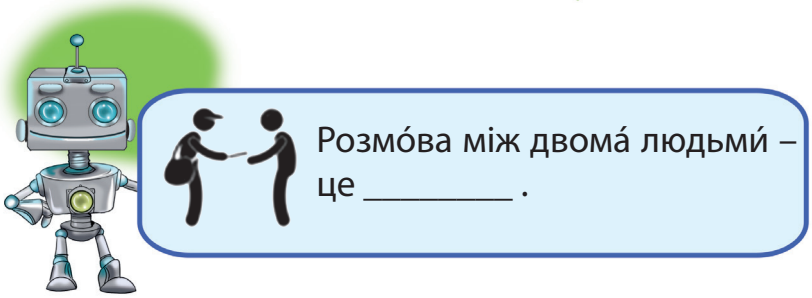

1. 2. Розглянь малюнок і послухай діалог.

– Дя́дечку, скажі́ть, будь ла́ска, як пройти́ до дитя́чої залізни́ці?

– Тобі́, хло́пчику, потрі́бно пройти́ че́рез парк і поверну́ти лівору́ч.

– Дя́кую!

– Про́шу! Поспіша́й. Там уже́ розпоча́лося святкува́ння.

1. 3. Між ким відбулася розмова? Як хлопчик звернувся до незнайомого чоловіка? А як ще можна звернутися? Які слова ввічливості вжив кожен зі співрозмовників?

1. 4. Розподіліть ролі й розіграйте цей діалог.

2. 1. Прочитай і запам'ятай, як правильно звертатися українською мовою.

До хлопчиків: Андрі́йку, Сергі́йку, Віоре́ле, Юліа́не.
До дівчаток: Гали́нко, Мар'я́нко, Софі́йко, Ауріко.
До членів родини: та́тку, маму́сю, бабу́сю, діду́сю, бра́тику.
До дорослих: Оле́но Гео́ргіївно, Іва́не Петро́вичу.
До незнайомих: ті́тонько, па́ні, дя́дечку, па́не.

2. 2. Прочитай імена. Уяви, що так звуть твоїх друзів. Звернися до них з проханням або запрошенням.

Дми́трик, Катру́ся, Пе́трик, Дари́нка, Тара́сик, Окса́нка.

3. 1. Розглянь малюнки. Хто на них зображений? Про що вони можуть розмовляти?

– Привíт, _____!
– Привíт, дру́же!
– У те́бе нови́й _____ ?
– Так! _____ подарува́ли.
– Іоне́ле, дозво́ль, _____ _____, покатáтися.
– Авже́ж! Про́шу!

– Привíт, Камíло!
– Привíт, _____ !
– Що з тобо́ю тра́пилося?
– _____ ката́лася на ро́ликах і впа́ла.
– Менí ду́же жаль. Оду́жуй!
– Дя́кую, _____ !

3. 2. Прочитайте діалоги. Доповніть їх.

3. 3. Розподіліть ролі й розіграйте один з діалогів.

Під час розмо́ви тре́ба ува́жно слу́хати співрозмо́вника, не перебива́ти, че́мно відповіда́ти на запита́ння. Тон мо́влення ма́є бу́ти ввíчливим, го́лос – не ду́же гучни́м. Слова́ тре́ба вимовля́ти чíтко, не ду́же шви́дко, але́ й не на́дто повíльно.

4. 1. Ти прочитав(-ла) правила усного мовлення. Які з них були відомі тобі раніше? Спробуй доповнити їх власними правилами.

4. 2. Послухай, які правила усного мовлення склали твої однокласники. Які з них ти вважаєш важливими? Запиши ці правила.

5. Прочитай і доповни діалог словами ввічливості. Запиши його. Підготуйся до розігрування діалогу в класі.

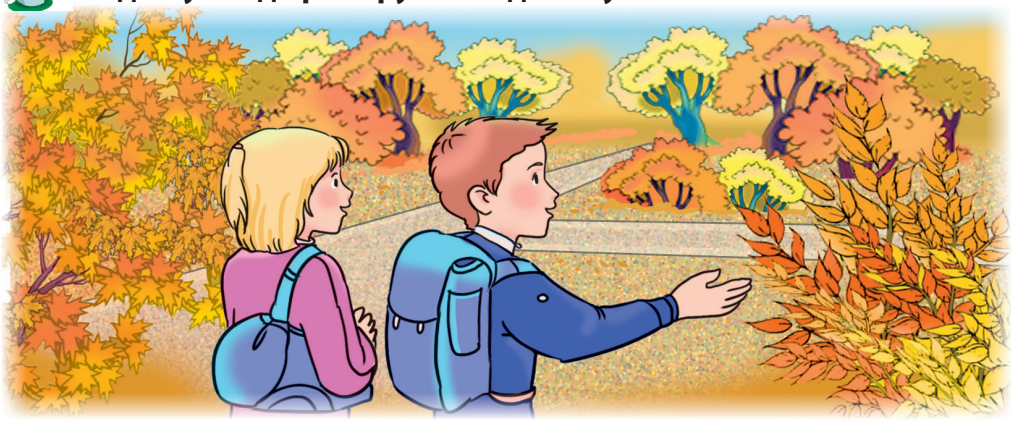

– Скажи́, ___ _____, де знахо́диться басе́йн.
– Це недале́ко. Потрі́бно пройти́ че́рез цей парк.
– _____ !
– _____ ! Ході́мо ра́зом! Я теж іду́ в басе́йн.

§ 5. Чита́ємо, пи́шемо. Дізнаємо́ся про пра́вила писе́много мо́влення

1. 1. Прочитай таблицю Кіберика. Доповни її. Склади усне повідомлення за змістом таблиці.

Мо́влення є у́сне й _____ .
Я користу́юся у́сним мо́вленням, коли́ і .
Я користу́юся писе́мним мо́вленням, коли і .

Акура́тне письмо́ – це ви́яв пова́ги до то́го, хто бу́де чита́ти твій за́пис. О́тже, пиши́ чі́тко, краси́во, акура́тно.
Під час письма́ будь ува́жним, перевіря́й себе́. Якщо́ помі́тиш по́ми́лку, акура́тно закре́сли і зве́рху надпиши́ потрі́бну бу́кву.

1. 2. Що тобі було відомо раніше, а що нове? Чи потрібно дотримуватися цих правил під час письма на уроках рідної мови? А на уроках математики?

1. 3. Розглянь малюнки. Що робить Санду? Яким мовленням він користується – усним чи писемним? Що треба знати й уміти, щоб читати й писати українською мовою?

2. 1. Прочитай текст.

В Украї́ні живу́ть лю́ди рі́зних націона́льностей – украї́нці, росія́ни, білору́си, руму́ни, євре́ї, уго́рці, гре́ки, болга́ри. У ко́жного з них є своя́ рідна мова. У росія́нина – рос́ійська, у руму́на – руму́нська, у поля́ка – по́льська. Та уго́рець не розумі́є поля́ка, а руму́н – гре́ка. Як же бу́ти? І уго́рець, і руму́н, і євре́й, і поля́к навча́ються украї́нської мо́ви, щоб зрозумі́ти одне́ о́дного. Лю́ди рі́зних націона́льностей ма́ють зна́ти держа́вну мо́ву краї́ни, в які́й вони́ ме́шкають.

2. 2. Хто живе в Україн і? Чому людям різних національностей потрібно знати українську мову?

2. 3. Чи є в тебе друзі або знайомі інших національностей? Якою мовою ви спілкуєтеся?

2. 4. Запиши два перші і два останні речення з тексту. Яким мовленням ти користувався(-лася)?

2. 5. Підготуйся передати (переказати) зміст тексту своїм однокласникам.

§ 6. Слу́хаємо й чита́ємо текст. Осми́слюємо прочи́тане

1. 1. Послухай текст.

За Михайлом Пляцковським

ГЕЙ, ТИ!

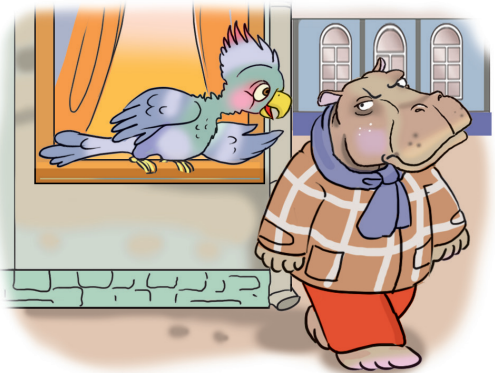

Ніхто́ зі зві́рів не хоті́в прохо́дити повз буди́нок, у яко́му жив папу́га Гейти. Іна́кше його́ й не назива́ли, тому́ що улю́бленим ви́разом папу́ги був «Гей, ти!». Поба́чить він бегемо́та і кричи́ть:

– Гей, ти! Бегемо́те! Не проліз́еш у воро́та!

Поба́чить носоро́га – і прохо́ду не дає́:

– Гей, ти! Носорі́г! Не чіпля́йся за порі́г!

Кому́ захо́четься повз тако́го неввічливого папу́гу прохо́дити? Але́ дово́дилося. Адже́ буди́нок папу́ги сто́яв на центра́льній ву́лиці, навпро́ти центра́льного магази́ну.

Та найбі́льше був засму́чений ци́ми дражни́лками дире́ктор магази́ну жира́ф Довгов'я́зик. До ньо́го ма́йже переста́ли захо́дити покупці́. Нікому не хоті́лося, щоб його́ дражни́ли.

І тоді́ жира́ф приду́мав хи́трий хід. Він подарува́в папу́зі на день наро́дження нове́ньке дзе́ркало.

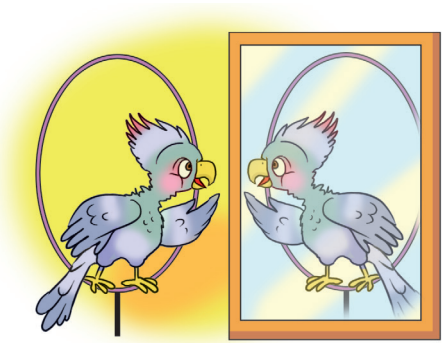

Поба́чив Гейти своє́ відобра́ження у дзе́ркалі й ви́рішив, що це і́нший папу́га на ньо́го ди́виться.

Відто́ді́ він уве́сь час стої́ть навпро́ти дзе́ркала й сам себе́ дра́жнить:

– Гей, ти! Папу́го! Сиди́ вдо́ма, волоцю́го!

1. 2. Про кого розповідається в тексті? Як його звали? Чому? Чому ніхто не хотів проходити повз будинок папуги? Чи багато було друзів у папуги? Чому так думаєш? Що придумав жираф?

1. 3. Пригадайте правила ввічливого спілкування. Які поради можна дати папузі?

§ 7. Подібне в українській і румунській мовах: аналізуємо, порівнюємо, робимо висновки

1. 1. Прочитай таблицю Кіберика. Пригадай значення термінів з уроків рідної мови. Які з українських термінів тобі знайомі з уроків української мови у 2 класі?

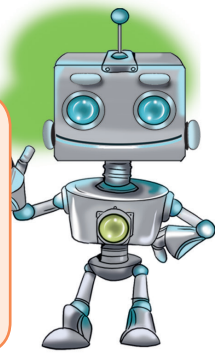

literă	—	літера
sunet	—	звук
cuvânt	—	слово
propoziţie	—	речення
text	—	текст

1. 2. За змістом таблиць доповни речення:

В українській мові, як і в румунській, є літери (букви), … , … ,

2. 1. Розглянь картки. Зроби висновок.

În limba română:

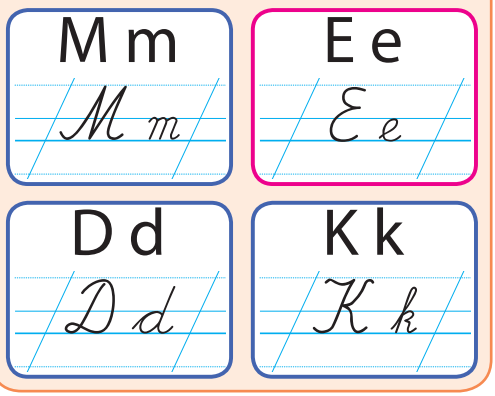

В українській мові:

2. 2. Пригадай і запиши букви українського алфавіту, які однакові або подібні за написанням і звуковим значенням з буквами румунського алфавіту.

3. 1. Прочитай текст.

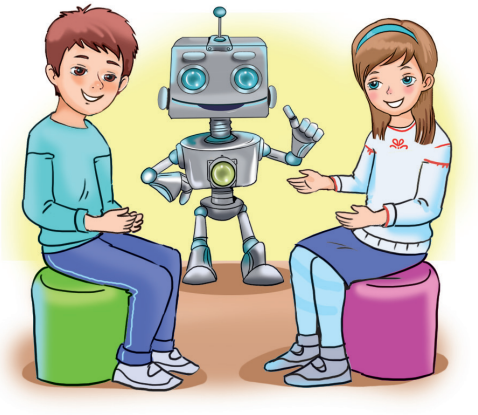

Са́нду: – Clasă.
Марі́йка: – Клас.
Са́нду: – Prieten.
Марі́йка: – При́ятель.
Са́нду: – Papagal.
Марі́йка: – Папу́га.
Кібе́рик: – А що ви ро́бите?
Марі́йка: – Ми гра́ємо у гру.

3. 2. Спробуй пояснити, в яку гру грали діти. Зроби висновок щодо слів, які вживали діти під час гри. Перевір правильність своїх міркувань з наведеним повідомленням.

В украї́нській і руму́нській мо́вах є слова́, подібні за звуча́нням й одна́кові за зна́ченням.

3. 3. Кіберик підготував таблиці зі словами, що подібні за звучанням і однакові за значенням в обох мовах. Допоможіть йому впорядкувати слова: запишіть за зразком.

Şcoală, pasager, valiză, fermă, secret, fantezie, principesă, pirat, surpriză.	Шко́ла, секре́т, піра́т, фе́рма, пасажи́р, валі́за, принце́са, сюрпри́з, фанта́зія.

Зразок. Poştă – по́шта,
profesie – …

3. 4. Переклади й запиши слова, як у завданні 3. 3. Якщо відчуваєш труднощі, звернися до словника. Чи можна використати ці пари слів для тієї гри, у яку грали Марійка й Санду?

Pelican, zmeu, șofer, maşină, gospodar, castan, șah, cosmos.

3. 5. Спробуй сам(-а) дібрати подібні пари слів, щоб пограти з однокласниками.

ЗВУ́КИ Й БУ́КВИ. ПРАВО́ПИС

§ 8. Розрізня́мо бу́квене позна́чення зву́ків у руму́нській та украї́нській мо́вах

1. 1. Вимов звуки, які в українській мові позначаємо буквами Аа, Оо, Ее, Іі, Тт, Мм, Кк. Ці звуки однакові в обох мовах чи ні?

1. 2. Запиши три останні букви за зразком.

Тт Мм Кк

1. 3. Які звуки в українській мові позначаємо буквами Бб, Пп, Гг, Хх, Жж, Цц? Запиши ці літери за зразком.

Бб Пп Гг Хх Жж Цц

1. 4. Що спільного у написанні великих букв Б, П, Г? А букв Хх і Жж? Чим відрізняється їх написання?

2. Вимов слова – назви малюнків. Запиши їх назви за зразком.

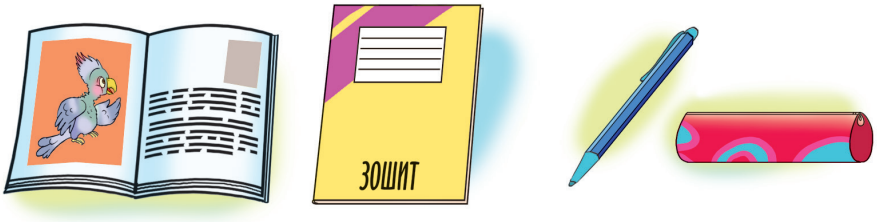

Книжка, зошит, ручка, пенал.

3. 1. Розглянь малюнки предметів, прочитай слова – їх назви.

ла́мпа

лимо́н

ча́йник

папу́га

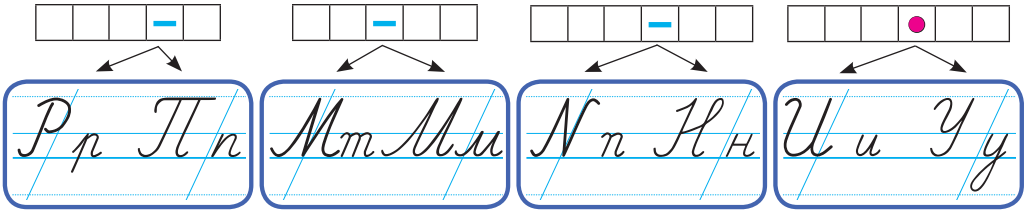

3. 2. Вимов звуки, позначені у схемах. Розглянь букви, якими їх позначають у румунській та українській мовах. Розрізняй їх.

3. 3. Запиши назви предметів рукописними буквами.

4. Розглянь таблицю. Запиши у зошит букви, яких не вистачає.

У румýнській мóві	Ll	Ţţ	Şş	Ff	Bb	Ia ia	Iu iu
В украї́нській мóві	Лл		Шш			Яя	

5. Прочитай таблицю Кіберика. Доповни її. Склади усне повідомлення за змістом таблиці.

- Мóва складáється зі слів, а словá – зі звýків.
- Звýки ді́ляться на _____ і _____ .
- На письмі́ звýки мóвлення позначáють _____.
- У кóжній мóві є свої́ _____ на познáчення звýків.
- Є бýкви, однáкові в _____ і _____ мóвах, що позначáють однáкові _____.
- Є бýкви, однáкові в обóх мóвах, алé позначáють рі́зні звýки.

6. Розсипалися слова. Збери й поєднай букви так, щоб їх відновити. Запиши слова.

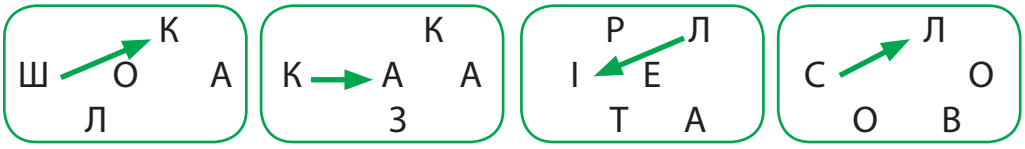

§ 9. Слу́хаємо й чита́ємо текст. Відповіда́ємо на запита́ння

1. 1. Послухай текст.

За Оксаною Іваненко

ВАРВА́РА ВЧИ́ТЬСЯ ЧИТА́ТИ

«Тук-тук-тук!» – на́че хтось посту́кав у две́рі.

– Захо́дьте! – запро́шує бабу́ся. А воно́: «Тук-тук! Тук-тук!»

– Чи не чу́ють? Захо́дьте, будь ла́ска! – голосні́ше ка́же бабу́ся. Зно́ву: «Тук-тук!»

– Та що це, – не витри́мую я, – мо́же, хтось з діте́й пусту́є?

Відчиня́ю две́рі на ґа́нок – ніко́го нема́є. Поверта́юся, а за спино́ю: «Тук-тук!» Дивлю́ся – на столі́ сиди́ть воро́на Варва́ра й сту́кає дзьобом.

– Це ти?!

Варва́ра відволіка́ється від ціка́вої робо́ти, тріпо́че до ме́не крильми́: «Так, так. Це я сту́каю. Чита́ю…» Пе́ред нею лежи́ть газе́та – уся́ як си́то. За́мість букв – дірочки́. Збо́ку книжки́ мої́ лежа́ть, – як закі́нчить «чита́ти» газе́ту, ще й до них ві́зьметься.

– Ході́мо кра́ще погуля́ємо, – пропону́ю. І підставля́ю їй ру́ку. Варва́ра шви́дко сіда́є на не́ї. Ми вихо́димо на подві́р'я.

– Ти, Варва́рко, ще букв не ви́вчила, а вже хо́чеш чита́ти.

Варва́ра ува́жно прислуха́ється до мого́ го́лосу й пого́джується: «Кра-а-а!»

1. 2. Про кого розповідається в тексті? Що саме? Чому бабусі здалося, що хтось прийшов? Чому текст має таку назву? Прочитай, як бабуся запрошувала гостей, які нібито прийшли.

1. 3. Повправляйся у виразному читанні тексту. Удома прочитай текст своїм рідним так, щоб зацікавити їх.

1. 4. Запитай, чи траплялися подібні випадки з ними.

§ 10. Повто́рюємо украї́нський алфа́віт, у́чимося користува́тися ним

1. 1. Пригадай і розкажи, що тобі відомо про алфавіт (alfabetul). Прочитай повідомлення Кіберика – перевір себе.

- Алфа́віт – це всі бу́кви, розташо́вані в пе́вному, незмі́нному поря́дку.
- Алфа́віт є у ко́жній мо́ві.
- В украї́нському алфа́віті 33 бу́кви.
- Бу́кви є вели́кі й малі́, друко́вані й рукопи́сні.
- Ко́жна бу́ква ма́є свою́ на́зву.

1. 2. Прочитай український алфавіт, правильно називаючи букви.

Аа Аа (а)	Бб Бб (бе)	Вв Вв (ве)	Гг Гг (ге)	Ґґ Ґґ (ґе)
Дд Дд (де)	Ее Ее (е)	Єє Єє (є)	Жж Жж (же)	Зз Зз (зе)
и и (и)	Іі Іі (і)	Її Її (ї)	Йй Йй (йот)	Кк Кк (ка)
Лл Лл (ел)	Мм Мм (ем)	Нн Нн (ен)	Оо Оо (о)	Пп Пп (пе)
Рр Рр (ер)	Сс Сс (ес)	Тт Тт (те)	Уу Уу (у)	Фф Фф (еф)
Хх Хх (ха)	Цц Цц (це)	Чч Чч (че)	Шш Шш (ша)	Щщ Щщ (ща)
ь ь (знак м'якшення)		Юю Юю (ю)	Яя Яя (я)	

1. 3. Чи однаковий порядок літер в українському і румунському алфавітах? Чи є в українському алфавіті букви, схожі на букви твоєї рідної мови?

1. 4. З уроків рідної мови пригадай і розкажи, коли може знадобитися знання алфавіту.

2. Щоб запам'ятати український алфавіт, прочитай і вивчи вірш Лідії Дорошко.

А, Бе, Ве, Ге, Ґе, Де, Е –
десь дале́ко дощ іде́.
Є, Же, Зе, И, І, Ї, Йот –
зачіпа́є всі сім нот.
Ка, еЛ, еМ, еН, О, Пе, еР –
що ж роби́ти нам тепе́р?
ЕС, Те, У, еФ, Ха, Це, Че –
за́раз со́нце припече́.
Ша, Ща, м'яки́й знак, Ю, Я –
зраді́є букв уся́ сім'я́.

Сло́во **алфа́ві́т** склада́ється з назв гре́цьких лі́тер: а́льфа і ві́та. Алфа́ві́т ще називáють **а́збука**, **абе́тка**.
Рані́ше бу́ква **А** називáлася аз, **Б** – бу́ки. Із назв цих букв й утворилося сло́во а́збука. А чи змо́жеш ти поясни́ти, як ви́никло сло́во абе́тка?

3. Доповни таблицю Кіберика, користуючись інформацією з попереднього повідомлення.

алфа́ві́т = _____ = _____

4. 1. Казкові герої будуть виступати на шкільному святі в алфавітному порядку. Поміркуйте й визначте, хто буде виступати першим, а хто – другим. Хто спочатку вийде на сцену – Котик чи Коза? Чий виступ буде останнім?

Лиси́чка, Жураве́ль, Ко́тик, Пі́вник, Соро́ка, Вовк, Коза́.

4. 2. Запишіть казкових героїв у тому порядку, в якому вони будуть виступати.

5. Прочитай і запиши речення, розміщуючи за алфавітом слова, що в дужках.

У спорти́вних змага́ннях беру́ть у́часть (О́ля, Тара́с, Я́на, Анто́н, Бори́с, Рокса́на, До́рел).

6. Запиши в алфавітному порядку 5 прізвищ однокласників, які сидять з тобою в одному ряду.

§ 11. Уживáємо вели́кі й малі́ бу́кви

1. 1. Прочитай. Порівняй. Зроби висновок про вживання великої букви.

În limba română:	**В украї́нській мо́ві:**
Țări: Polonia, Ungaria.	Країни: По́льща, Уго́рщина.
Oraşe: Cernăuţi, Ujgorod.	Міста: Чернівці́, У́жгород.
Sate: Banceni, Voloca.	Села: Банче́ни, Воло́ка.
Râuri: Nipru, Prut.	Річки: Дніпро́, Прут.
Prenumele: Taras, Maria.	Імена: Тара́с, Марі́я.
Numele: Vieru, Dmitruk.	Прізвища: Вієру, Дмитру́к.

1. 2. Прочитай таблицю Кіберика. Доповни її. Склади усне повідомлення за змістом таблиці.

В украї́нській мо́ві, як і в руму́нській, вели́ку бу́кву пи́шемо:
- на поча́тку ре́чення;
- у на́звах краї́н, _____ , сіл, річо́к, гір;
- в _____ і прі́звищах люде́й;
- у кли́чках твари́н.

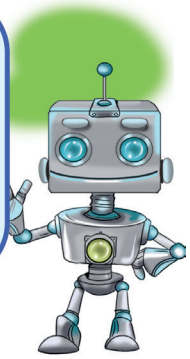

2. 1. Прочитай вірш Ігоря Січовика. Про кого і про що в ньому йдеться?

До бабу́сі Зі́ни
з'їхалась роди́на:
брат з Карпа́т,
сестра́ з Остра́,
дочка́ з Кри́му,
син із Ри́му,
вну́чка з Лу́цька,
внук з Прилу́к,
а ми з Ві́нниці.
Ба́ба Зі́на – імени́нниця!

2. 2. Прочитайте запитання. Зверніться з ними одне до одного й дайте відповіді.

Яке́ свя́то в бабу́сі Зі́ни? Хто до не́ї приї́хав? Яка́ роди́на в бабу́сі?

2. 3. Спиши вірш. Поясни вживання великої букви.

Осте́р, Луцьк, Прилу́ки, Ві́нниця, Рим – міста́.
Карпа́ти – го́ри.
Крим – пово́стрів (peninsulă).

3. 1. Прочитай вірш Людмили Коваль. Про кого і про що в ньому йдеться?

Прийшли́ до О́лі в го́сті
Сашко́, Ната́лка й Ко́стя,
Оле́нка й Ангелі́на
Іва́нко, На́стя, Ні́на,
Катру́ся і Мари́на…
Бо в О́лі – імени́ни!

3. 2. Скористайтеся допомогою Кіберика – складіть запитання за змістом вірша. Зверніться з ними одне до одного й дайте відповіді.

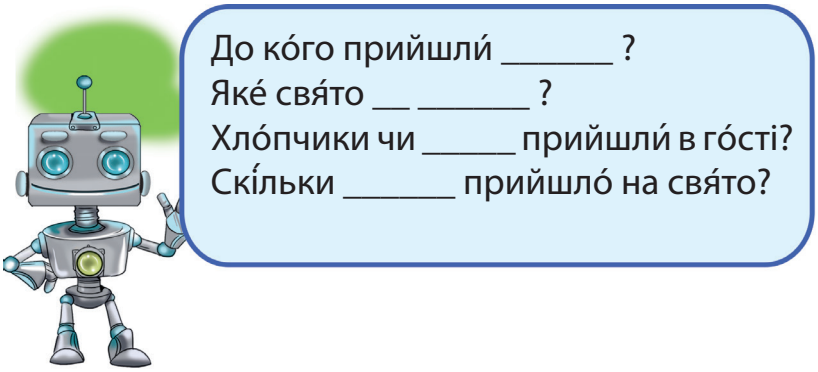

3. 3. Пригадайте свій день народження. Запитайте одне одного, хто вас вітав, і дайте відповідь.

4. Прочитай текст. Про що в ньому розповідається? Подумай і поясн и, яку букву – велику чи малу – треба вжити на початку слів. Спиши текст.

Чи були́ ви на (Бб)укови́ні? Це чудо́вий край! Головне́ мі́сто (Бб)укови́ни – (Чч)ернівці́. Бі́ля (Чч)ернівці́в розки́нулися вели́кі се́ла – (Бб)оя́ни, (Мм)а́ршинці, (О́о)стриця. А навко́ло – бу́кові лісі́. Тому́ і край назива́ється (Бб)укови́на.

§ 12. Слу́хаємо й вира́зно чита́ємо вірш, розповіда́ємо

1. 1. Послухай вірш.

Галина Хмільовська

СО́НЕЧКО ПИТА́Є…

Ди́виться в віко́нце /
полудне́ве со́нце, /
в о́чі загляда́є, /
Да́рочку пита́є: //
– Ді́вчинко, / як зва́ти /
ма́му твою́ й та́та, /
дідуся́ / й бабу́сю, /
се́строньку, / братуся́, /
рі́дне твоє́ місто, /
де вогні́в нами́сто, /
ву́лицю, що з до́му
все гука́ невто́мно?
Му́сиш тве́рдо зна́ти
ще одне́, дити́но, –
як на сві́ті зва́ти
рі́дну Батьківщи́ну.

1. 2. Про кого цей вірш? Як звати дівчинку? Прочитай вірш мовчки й скажи, що запитувало сонечко? До чого закликало? То як же звати твою Батьківщину?

1. 3. Прочитай таблицю Кіберика – пригадай правила читання.

↗	– підви́щуємо го́лос
↘	– зни́жуємо го́лос
– – –	– виділя́ємо го́лосом
/	– коро́тка па́уза
//	– до́вга па́уза

1. 4. Прочитай вірш, дотримуючись правил читання.

2. 1. Спробуй дати відповіді на запитання сонечка. Запиши їх за таким початком:

Мою маму звати _____ ,

а тата – _____ .

2. 2. Які слова ти записав(-ла) з великої букви? Чому?

3. Вивчи вірш напам'ять.

§ 13. Розповіда́ємо про се́бе. Буду́ємо діало́ги

1. 1. Послухай розповіді дітей.

Мене́ зва́ти Тара́сик. Мені́ ві́сім ро́ків. Живу́ в селі́ Ма́ршинці. Я – у́чень тре́тього кла́су.

Я Окса́нка. Мені́ сім ро́ків.

Ми з батька́ми переї́хали до Чернівці́в з села́ Боя́ни.

Мене́ зва́ти Са́нду. Мені́ ві́сім ро́ків. Навча́юся в тре́тьому кла́сі. У ме́не є дру́зі – Марі́йка і ро́бот Кібе́рик.

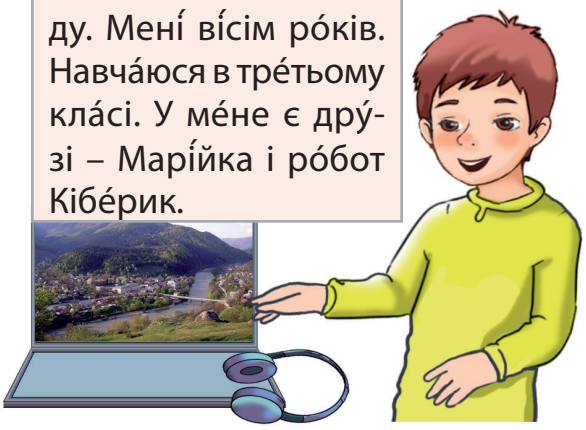

1. 2. Прочитай запитання. Знайди відповіді на кожне з них у розповіді Санду.

Як тебе́ зва́ти? Скі́льки тобі́ ро́ків? У яко́му кла́сі ти навча́єшся? Чи є в те́бе дру́зі?

1. 3. Прочитай розповідь Тарасика. Поміркуй, які запитання треба поставити хлопчику, щоб отримати такі відповіді. Запиши ці запитання.

2. 1. Розглянь малюнок. Прочитай діалоги. Зверни увагу на їх побудову. Чим вони відрізняються?

– Як тебе́ зва́ти?
– Мене́ зва́ти Марі́йка.
– Скі́льки тобі́ ро́ків?
– Мені́ ві́сім ро́ків.
– У яко́му кла́сі ти навча́єшся?
– Навча́юся в тре́тьому кла́сі.
– Де ти живе́ш?
– Я живу́ в Чернівця́х.

– Як тебе́ зва́ти?
– Марі́йка.
– Скі́льки тобі́ ро́ків?
– Ві́сім.
– У яко́му кла́сі ти навча́єшся?
– У тре́тьому кла́сі.
– Де ти живе́ш?
– У Чернівця́х.

2. 2. Порівняй ці діалоги з власним мовленням. Подумай і визнач, який з діалогів ближчий до реального мовлення. Прочитай повідомлення й перевір правильність своїх міркувань.

У діало́зі ко́жне окре́ме висло́влювання назива́ють **ре́плі-кою**. Найчасті́ше пе́рша ре́пліка у діало́зі – по́вне ре́чення, а дру́га – окре́ме сло́во чи словосполу́чення.

2. 3. Розподіліть ролі та прочитайте діалог, що праворуч, за особами.

3. 1. Побудуйте й розіграйте діалог з одним із персонажів вправи 1. 1. За потреби користуйтеся запитаннями із завдання 1. 2 або складеними самостійно.

3. 2. Поділися враженнями: що тобі вдається краще – запитувати чи відповідати? Поміркуй, чому так.

4. Уявіть, що ви щойно знайомитеся зі своїм другом (подругою). Подумайте, яка розмова могла відбутися між вами. Розіграйте цей діалог.

5. Підготуй розповідь про себе. Розкажи її в класі.

§ 14. Розрізня́ємо голосні́ і при́голосні зву́ки. Ді́лимо слова́ на склади́. Визнача́ємо на́голос

1. 1. Прочитай таблицю Кіберика. Пригадай значення термінів з уроків рідної мови. Які з українських термінів тобі знайомі з уроків української мови у 2 класі?

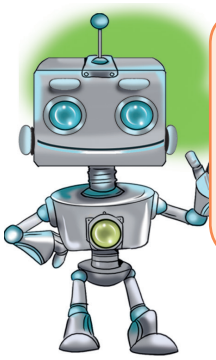

vocale	—	голосни́й
consoane	—	при́голосний
silaba	—	склад
accentuate	—	наголо́шений
neaccentuate	—	ненаголо́шений

1. 2. Прочитай повідомлення й перевір правильність своїх міркувань.

В украї́нській мо́ві, як і в руму́нській, зву́ки ді́ляться на голосні́ і при́голосні.
При́голосні й голосні́ зву́ки поє́днуються між собо́ю й утво́рюють складі́. Голосні́ зву́ки самі́ мо́жуть утво́рювати склад.
Скі́льки у сло́ві голосни́х зву́ків, сті́льки й складі́в.
Склад, яки́й вимовля́ємо з бі́льшою си́лою го́лосу, наголо́шений.
Ре́шта складі́в у сло́ві – ненаголо́шені.

2. Розглянь малюнки. Прочитай їх назви. Які букви пропущено? Вимов звуки, які вони позначають. Запиши слова.

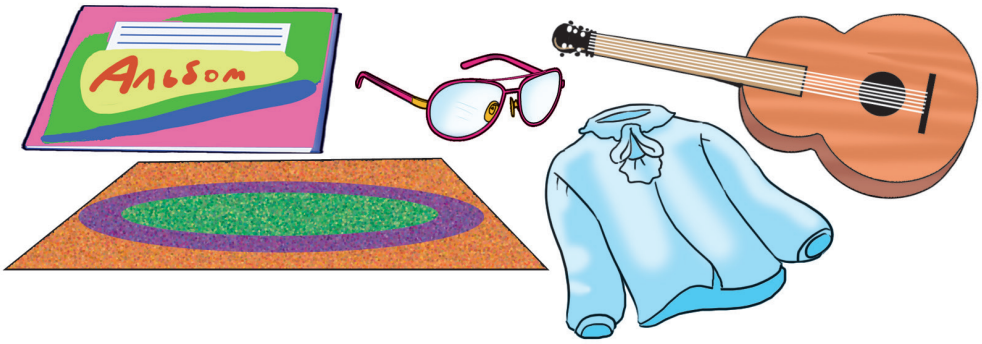

бл□́за к□́лим гіта́р□ ок□ля́ри альб□́м

3. 1. Вимов слова – назви малюнків. Якими звуками вони відрізняються?

ді□ ко□а́

3. 2. Запиши слова. Які з них переносити не можна? Чому?

3. 3. Прочитай повідомлення і перевір правильність своїх міркувань.

В украї́нській мо́ві, як і в руму́нській, слова́ перено́симо з рядка́ в рядо́к по складáх.
Не мо́жна перено́сити сло́во з одно́го скла́ду (мак, кіт).
Не мо́жна лиша́ти в рядку́ чи перено́сити склад з одніє́ї бу́кви (о́-ко, Зо́-я, чи-та́-є).

4. Прочитай слова. Запиши їх за зразком, поділяючи на склади. Які з цих слів переносити не можна?

Ліс, о́сінь, жо́вте, клас, ру́чка, па́пка, уро́к, малюва́ти.

Ліс, о-сінь, . . .

5. 1. Послухай вірш Ліни Біленької.

Воро́на вари́ла
варе́ники з си́ром.
А вороненя́та
учи́лись чита́ти:

– Кра-си́-ва
кар-ти́-на,
ква-со́-ля,
кор-зи́-на.
кар-ту́з,
кра-пе-ли́-на,
кар-р, кар-р,
кар-топ-ли́-на…

Всі хо́ром чита́ли,
карлю́чки́ писа́ли,
а по́тім варе́ники
з си́ром ковта́ли.

5. 2. Про кого розповідається у вірші? Що робила ворона? А вороненята? Як вони читали – цілими словами чи по складах? А чому?

5. 3. Прочитай слова, які читали вороненята, голосом виділяючи наголошені склади. Випиши слова, в яких наголос падає на другий склад.

5. 4. Оберіть з-поміж себе когось, хто буде читати слова автора (першу й останню строфи вірша). Решта учнів будуть читати хором слова вороненят. Прочитайте вірш за особами.

5. 5. Спиши перші чотири рядки вірша, поділяючи слова на склади.

§ 15. Слу́хаємо, чита́ємо, пере́казуємо за пла́ном

1. 1. Послухай текст.

За Василем Сухомлинським

ЧОМУ́ ГОЛУБИ́ ПРИЛЕТІ́ЛИ ДО ОЛЕ́ГА?

У подві́р'ї шко́ли на висо́кому стовпі́ стої́ть дерев'я́ний буди́нок. З ві́кнами й двери́ма, на́че спра́вжній. Живу́ть у ньо́му голуби́.

Щодня́ ді́ти прино́сять голуба́м корм: хто пшени́цю, хто хліб, а хто гре́чку. Году́ють птахі́в по че́рзі.

В оста́нній день навча́ння вчи́телька сказа́ла, щоб улі́тку теж ді́ти прихо́дили по че́рзі до шко́ли й годува́ли голубі́в.

Мину́ло лі́то. Наста́в пе́рший день навча́ння. Ко́жен школя́р, ідучи́ до шко́ли, поду́мав про голубі́в: як там вони́ живу́ть? Ко́жен набра́в по́вну кише́ню ко́рму.

Ось і шкільне́ подві́р'я.

Учи́телька ка́же:

– Розійді́ться ді́ти по подві́р'ю, ста́ньте поодинці. Хо́чу поба́чити, хто годува́в голубі́в улі́тку.

Ді́ти розійшли́ся. Ко́жен поча́в кли́кати голубі́в і корм на зе́млю си́пати.

Зняли́ся голуби́ зі свого́ буди́ночка і полеті́ли всі до Оле́га. Клюю́ть бли́зько-бли́зько, оди́н на́віть на плече́ сів, дру́гий – на ру́ку.

А і́нших ді́тей голуби́ немо́в би й не ба́чили.

1. 2. Про кого розповідається в тексті? Що саме? Як діти годували голубів? Про що попросила вчителька учнів в останній день навчання? Хто з дітей виконав її прохання? З чого це видно?

1. 3. Прочитай текст і план до нього, який склав Кіберик.

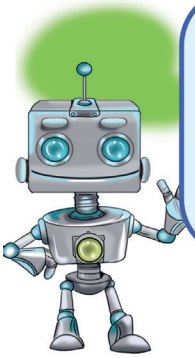

План

1. Де жили́ голуби́?
2. Хто годува́в птахі́в?
3. Проха́ння вчи́тельки.
4. До ко́го прилеті́ли голуби́?

1. 4. Поділіть текст на частини відповідно до пунктів плану.
1. 5. Потренуйтеся: перекажіть одне одному текст за планом.

§ 16. Пра́вильно наголо́шуємо слова́. Сте́жимо за змі́ною зна́чення сло́ва зале́жно від змі́ни на́голосу

1. Прочитай слова. Підкреслені склади вимовляй з більшою силою голосу. Спиши, познач наголос.

Украї́на, тре́тій, предме́т, прі́звище, віта́ння, при́ятель, весе́лий.

2. 1. Прочитайте речення. Чим відрізняються виділені слова? Які з них означають один предмет, а які – багато предметів? Як ви про це дізналися?

1. Ді́ти ви́бігли з **ха́ти**. Там **хати́**.
2. Запита́ли у **жі́нки**. Там працю́ють **жінки́.**

2. 2. Спиши речення. Познач наголос у виділених словах.

3. Прочитай слова. Простеж, як змінюється місце наголосу під час зміни слів за зразком один – багато.

о́зеро – озе́ра	рука́ – ру́ки	таріл́ка – тарілки́
гі́лка – гілки́	нога́ – но́ги	ло́жка – ложки́

В украї́нській мо́ві мі́сце на́голосу може змі́нюватися зале́жно від то́го, про оди́н чи про бага́то предме́тів йде́ться.

4. Прочитай таблицю Кіберика – запам'ятай правильний наголос у словах.

навча́ння	предме́т	ви́падок
завда́ння	озна́ка	по́друга
чита́ння	ві́рші	о́лень
вира́зно	діало́г	нови́й
ра́зом	за́гадка	украї́нський

5. 1. Прочитай речення під малюнками. Простеж, як зміна наголосу змінює значення виділених слів.

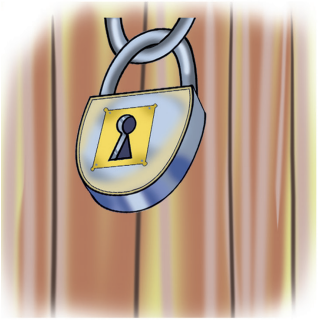

На две́рях вися́ть **замо́к.**

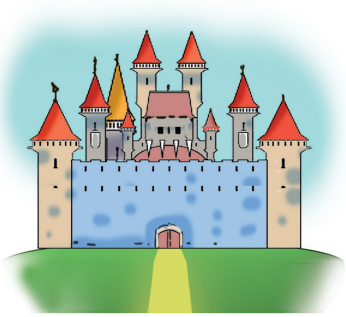

Це – старови́нний **за́мок.**

На **бере́зі** сиди́ть воро́на.

На **бе́резі** гра́ються ді́ти.

Доро́га вела́ до мі́ста.

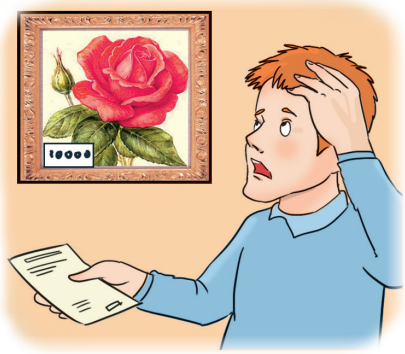

Ця карти́на ду́же **дорога́.**

5. 2. Спиши речення. Познач наголос у словах.

6. Випиши з таблиці до вправи 4 п’ять-сім слів. Познач наголос.

§ 17. Визнача́ємо голосні́ зву́ки й познача́ємо їх бу́квами

1. 1. Прочитай таблицю Кіберика.

Голосні́ звуки:	[а]	[о]	[е]	[у]	[и]	[і]
Бу́кви:	а я	о	е є	у ю	и	і

1. 2. За змістом таблиці Санду склав повідомлення. Доповни його.

В украї́нській мо́ві _____ голосни́х зву́ків. На письмі́ їх позна-ча́ємо дев'ятьма́ (9) _____ .

2. Запиши букви за зразком.

Яя, Юю, Єє, Її

3. 1. Прочитай схеми і слова. Зверни увагу на звукове значення букв я, ю, є.

я < [йа]: я́хта, … ; [´а]: ля́лька, …

ю < [йу]: Ю́ра, … ; [´у]: Лю́да, …

є < [йе]: єно́т, … ; [´е]: си́нє, …

3. 2. Допоможи Марійці виконати завдання: розподіли слова, додаючи їх до наведених схем. Спиши схеми й слова. Поясни свій запис.

Євге́н, ю́нга, земля́, рюкза́к, яли́нка, дома́шнє

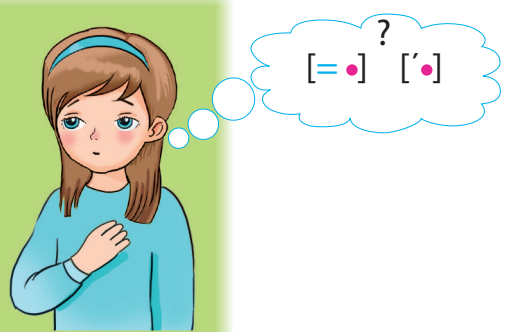

3. 3. Прочитай повідомлення – перевір правильність свого запису.

На поча́тку скла́ду бу́кви **я**, **ю**, **є** познача́ють два зву́ки.
У сере́дині скла́ду бу́кви **я**, **ю**, **є** познача́ють м'я́кість при́голосних пе́ред **[а]**, **[у]**, **[е]**.
Бу́ква **ї** не познача́є м'я́кості при́голосних, а за́вжди́ познача́є два зву́ки **[йі]**.

4. Запиши слова. Звуки позначай відповідними буквами.

[йа]блуко, [йі]жа́к, ма[л´у]к, [йе]ва, Ки́[йі]в, лі́т[н´е].

5. 1. Прочитай вірш Ліни Біленької. Правильно вимовляй звуки, позначені виділеними буквами.

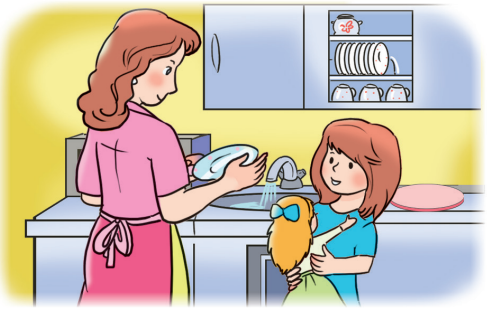

Ма́ма зно́ву ми́**є** по́суд.
А в оча́х у л**я́**льки о́суд.
Ка́же л**я́**лька:
– Мий, Катру́с**ю**.
А від те́бе **я** навчу́с**я**.

5. 2. Спиши вірш. Виділені букви підкресли однією рискою, якщо вони позначають один звук, або двома, якщо позначають два звуки.

§ 18. Слу́хаємо, чита́ємо, усвідо́млюємо прочи́тане. Розповіда́ємо за малю́нками, розі́грує́мо діало́ги

1. 1. Послухай текст.

За Геннадієм Циферовим

ЖИВ НА СВІ́ТІ СЛО́НИК

Жив на сві́ті сло́ник.

Це був ду́же хоро́ший сло́ник. Та от біда́: не знав сло́ник, що йому́ роби́ти, ким бу́ти. Тому́ сиді́в він бі́ля вікна́ і ду́мав, ду́мав…

Одного́ ра́зу на ву́лиці пішо́в дощ.

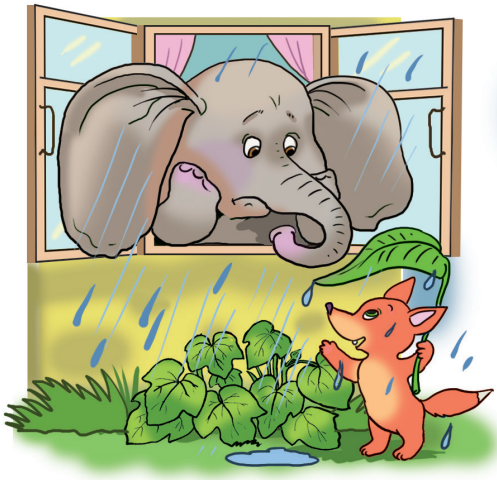

Мо́кре лисеня́ поба́чило у вікні́ сло́ника:

– У-у! Вуха́тий яки́й! З таки́ми ву́хами ти мо́жеш бу́ти парасо́лею

Зраді́в сло́ник і став вели́кою парасо́лею. І лисеня́та, і зайченя́та, і мишеня́та – усі́ схова́лися під його́ вели́кими ву́хами від дощу́.

Та от дощ скінчи́вся, і сло́ник зно́ву засумува́в, бо не знав, ким йому́ все́-таки бу́ти. І зно́ву він сів бі́ля вікна́ і став ду́мати.

Повз пробіга́в за́йчик.

– О-о! Яки́й га́рний до́вгий ніс! – сказа́в він сло́нику. – Ти міг би бу́ти лі́йкою.

До́брий сло́ник зраді́в і став лі́йкою. Він поли́в кві́ти, траву́, дере́ва. А коли́ вже все було́ поли́то, сло́ник засумува́в.

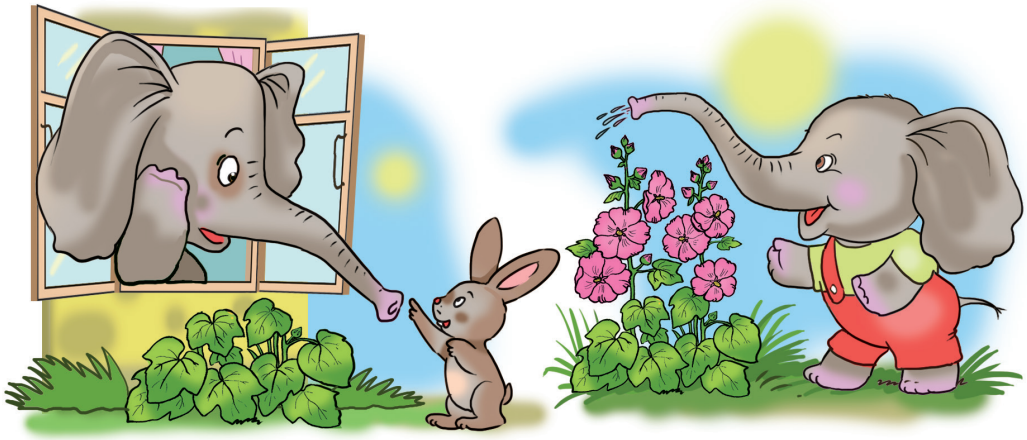

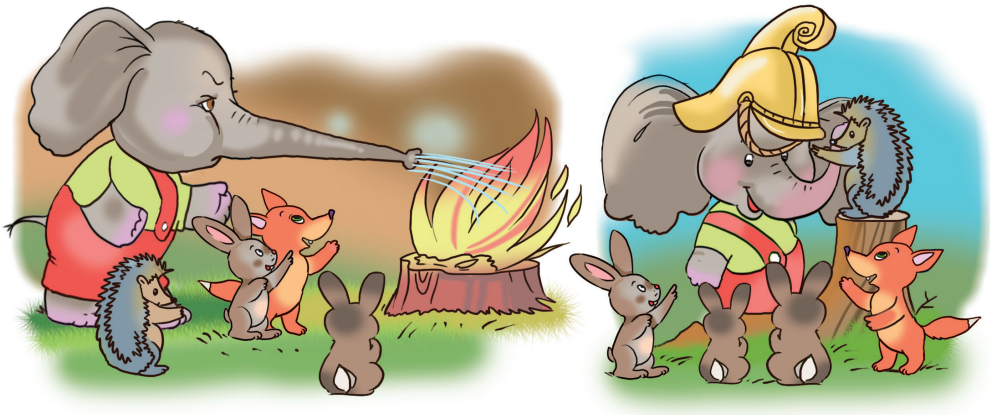

Сі́ло со́нечко. Наста́ла ніч. Усі́ звіря́та поляга́ли спа́ти. Ті́льки сло́ник не спав: він усе́ ду́мав і ду́мав, ким же йому́ бу́ти.

І ра́птом він поба́чив вого́нь. «Пожéжа!» – захвилюва́вся сло́ник. Він згада́в, як зовсім неда́вно був лі́йкою, побі́г до рі́чки, набра́в води́ і загаси́в вого́нь.

Звіря́та проки́нулися, поба́чили сло́ника, подя́кували йому́ за те, що загаси́в вого́нь, і зроби́ли його́ лісови́м пожéжником.

Сло́ник ду́же пиша́вся. Тепéр він ходи́в у золоті́й ка́сці і стéжив, щоб у лі́сі не було́ пожéжі.

1. 2. Про кого цей текст? Чому сумував слоник? Про слоника сказано, що він був добрий. У чому це виявляється? Зачитай про це.

1. 3. Розподіліть ролі й розіграйте такі ситуації: а) лисеня просить слоника сховати звірят від дощу; б) зайчик просить слоника полити квіти, що в'януть від спеки.

1. 4. Розглянь малюнки до казки «Жив на світі слоник». Розкажи її за змістом малюнків.

1. 5. Щоб ти порадив другу / подрузі, який(-а) сумує, нудьгує без цікавої справи?

§ 19. Пра́вильно чита́ємо й пи́шемо слова́ з бу́квами я, ю, є

1. Запиши слова українською мовою.

Eugenia, Maria, Eva, Iulian, Japonia, Italia.

2. 1. Пригадай, коли букви я, ю, є позначають два звуки, а коли – м'якість попереднього приголосного перед [а], [у], [е]. Якщо відчуваєш труднощі, звернися до повідомлення на с. 36.

2. 2. Прочитай імена дітей. Правильно вимовляй звуки, позначені буквами я, ю, є.

2. 3. Діти поділилися для гри на дві команди: в першій ті, у чиїх іменах літери я, ю, є позначають два звуки, а в другій – один звук і м'якість попереднього приголосного. Запиши членів кожної команди у відповідний стовпчик.

[= •] [´ •]

2. 4. Прочитайте запитання. Поставте одне одному по два запитання й дайте на них відповіді, користуючись записами у своїх зошитах.

Кого́ бі́льше в пе́ршій кома́нді – хло́пчиків чи дівча́ток?
Скі́льки дівча́ток у дру́гій кома́нді?
Марі́я й Ле́ся в одні́й кома́нді чи в рі́зних?
Хто в кома́нді з Євге́ном – Юліа́н чи Ілля́?

3. 1. Розгляньте малюнки. Визначте за схемами й розкажіть, що в кого в коробці.

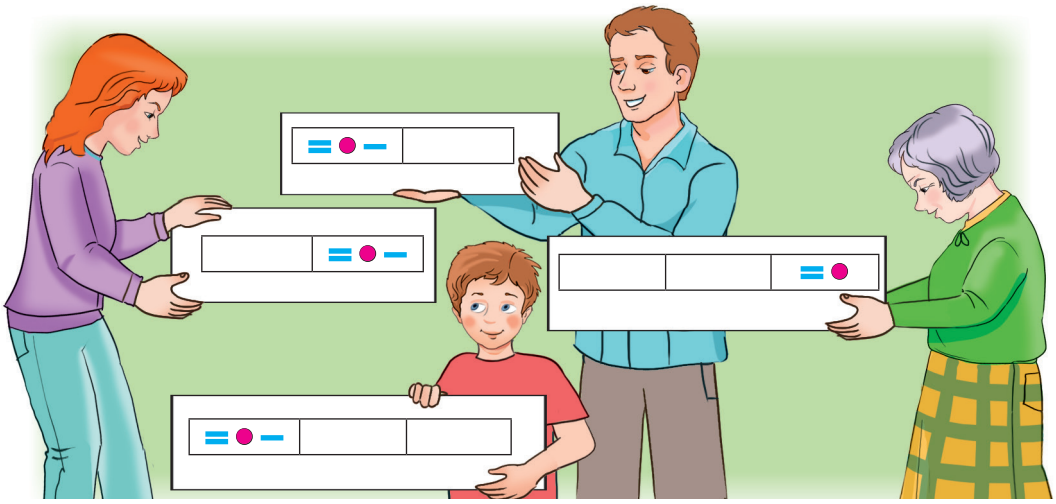

рюкза́к яблуко кошеня́ плéєр

3. 2. За змістом малюнків склади й запиши два речення про те, що в кого.

4. 1. Прочитай і спиши текст.

У мéне є прúятель **Євгéнко**. Він гáрно співáє й малю́є. Євгéнко лю́бить **сúнє** нéбо й ясні́ сóнце. Хлóпчик сумýє, колú йде дощ. А ти мáєш прúятеля?

4. 2. Чи однакове звукове значення букви є у виділених словах? Назви звуки, позначені цією буквою.

4. 3. Дай усну відповідь на запитання в тексті.

§ 20. Пра́вильно чита́ємо й пи́шемо слова́ з бу́квою ї

1. 1. Прочитай і прокоментуй таблицю Кіберика.

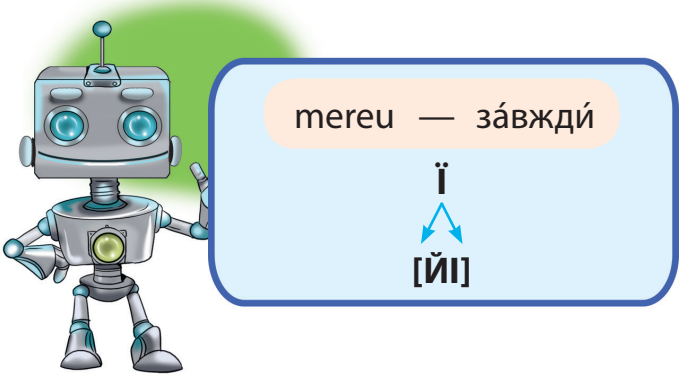

1. 2. Прочитай пари слів. Назви звуки, позначені виділеними літерами. Спиши. Підкресли літери, які позначають два звуки.

мі**й** – мо**ї́** гаї́ – гаї́ музе**й** – музе́**ї**
тві**й** – тво**ї́** кра**й** – краї́ трамва́**й** – трамва́**ї**

2. 1. Прочитай слова й речення. Спиши їх.

Украї́на, Ки́їв, Ізмаї́л, по́їзд, ї́хати. Ми ї́хали в Ки́їв по́їздом.

2. 2. Так само склади й запиши речення про Ізмаїл.

3. 1. Послухай текст.

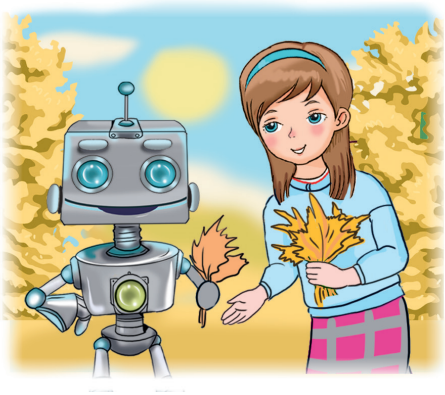

– Марі́йко, а ти була́ в Ки́єві?

– Так. Кібе́рику.

– Розкажи́, будь ла́ска, про нього́.

– Мі́сто Ки́їв – це столи́ця Украї́ни, найбі́льше мі́сто на́шої держа́ви. Ки́їв збудо́ваний на берега́х рі́чки Дніпро́. У мі́сті бага́то музе́їв, теа́трів, університе́тів, хра́мів. У Ки́їв приїжджа́ють тури́сти з рі́зних краї́н. Це ду́же га́рне мі́сто!

3. 2. Між ким відбулася розмова? Про яке місто розповіла Марійка? Зачитай, що саме розповіла дівчинка.

3. 3. Чи був (була) ти у Києві? Розкажи, що тобі ще відомо про це місто.

3. 4. Розподіліть ролі та прочитайте діалог за особами.

4. 1. Послухай текст.

– Са́нду, які́ га́рні фотогра́фії!

– Це фотогра́фії мі́ста Бухаре́ст.

– Розкажи́, будь ла́ска, про нього́.

– На кані́кулах ми з батька́ми ї́здили до Бухаре́ста. Мі́сто Бухаре́ст – це столи́ця Руму́нії, її́ найбі́льше мі́сто. Ми були́ на екску́рсії в музе́ї істо́рії Руму́нії. По́тім фотографува́лися бі́ля Пала́цу парла́менту. Там ми зустрі́ли тури́стів з А́встрії, Іта́лії, Фра́нції та і́нших краї́н.

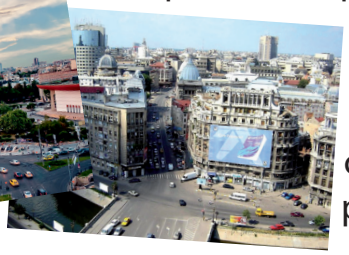

– Тобі́ сподо́балася пої́здка?

– Так, Марі́йко. А на наступ́них кані́кулах на́ша роди́на поїде до Фра́нції.

4. 2. Між ким відбулася розмова? Куди їздив Санду з родиною? Що він розповів про поїздку? Зачитай про це.

4. 3. Спиши ту частину тексту, в якій Санду розповідає про Бухарест.

5. Підготуйся розповісти так само, як Марійка або Санду, про одне з міст – Київ або Бухарест.

§ 21. Слу́хаємо, чита́ємо, відповіда́ємо на запита́ння

1. 1. Послухай текст.

Тетяна Волгіна

УДО́МА КРА́ЩЕ

Приї́хав до Миха́йлика гі́сть зі села́, двоюрідний брат Рома́нко. Пішли́ вони́ мі́сто огляда́ти. Показа́в Миха́йлик Рома́нкові лялько́вий теа́тр, міськи́й парк із фонта́нами, цирк, метро́.

Коли́ хлоп'я́та поверну́лися, бабу́ся запита́ла:

– Ну що, Рома́нку, сподо́балося тобі́ на́ше мі́сто?

– Сподо́балося! – відпові́в хло́пчик. – У вас га́рно! Але́ в селі́ кра́ще. У нас трактори́! У нас комба́йни! У лі́сі я́годи, грибі́в по́вно…

Бабу́ся засмія́лася і сказа́ла:

– Це, Рома́нку, з усіма́ так. На́віть прислі́в'я таке́ є: «У го́стя́х до́бре, а вдо́ма кра́ще».

1. 2. Звідки приїхав Романко? Чи сподобалося йому місто? Чому хлопчикові в селі краще?

1. 3. Знайди й зачитай, що показав Михайлик братові. А що розповів Романко про село? Склади й запиши речення про те, що є в місті, а що – в селі.

1. 4. Знайди й випиши з тексту прислів'я (proverbul). Пригадай з уроків рідної мови подібні вислови про любов до рідного дому, краю, Батьківщини.

§ 22. Слу́хаємо, чита́ємо, відповіда́ємо на запита́ння. Розповіда́ємо про своє́ мі́сто / село́. Буду́ємо діало́ги

1. 1. Послухай текст.

Пам'ята́єте, у дити́нстві, коли́ ви вчи́лися говори́ти, вас запи́тували: «У яко́му мі́сті (чи селі́) ти живе́ш? А на які́й ву́лиці?» Тепе́р ви ви́росли, до́бре зна́єте на́зву і ву́лиці, і мі́ста чи села́, де живете́ зі своє́ю роди́ною – ма́мою, та́том, бра́том чи сестро́ю.

Твоє́ рі́дне мі́сто чи село́, твоя́ ву́лиця – це твоя́ мале́нька, найпе́рша батьківщи́на. А ще ти зна́єш, що твоє́ мі́сто чи село́ знахо́диться в Украї́ні. І це та́ко́ж твоя́ Батьківщи́на.

1. 2. Про що йдеться в тексті? Добери заголовок до тексту.

1. 3. Знайди в тексті запитання. Дай на них відповіді.

1. 4. Розкажи про свою малу батьківщину.

2. Прочитай діалог. Переклади українською мовою й запиши.

– Cum te numeşti?
– Mă numesc Boris Dmitruk.
– Unde locuieşti?
– Locuiesc în satul Banceni.

3. 1. Прочитай таблицю Кіберика. Добери потрібні слова. Якщо відчуваєш труднощі, скористайся словником. Запиши слова українською мовою.

stradă	–	ву́лиця
_____	–	магази́н
spital	–	_____
farmacie	–	апте́ка
_____	–	музе́й
teatru	–	_____
grădiniță	–	дитя́чий садо́к

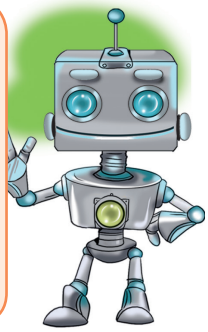

3. 2. Розглянь малюнок. Прочитай текст. Про що розповіла дівчинка?

Мене́ зва́ти Марі́йка. Я живу́ в мі́сті Чернівці́. Це вели́ке й га́рне мі́сто. У ньо́му є університе́ти, шко́ли, дитя́чі садки́, теа́три, па́рки. Я живу́ на ву́лиці Головні́й. Недале́ко від мо́го буди́нку є магази́н і апте́ка.

3. 3. Прочитай запитання. Знайди відповіді на кожне з них у розповіді Марійки.

Де ти живе́ш? Яке́ твоє́ мі́сто – вели́ке чи мале́? Що є в мі́сті? Як назива́ється ву́лиця, на якій ти живе́ш?

3. 4. Побудуйте й розіграйте діалог між Марійкою та її новим приятелем або подругою.

4. 1. Прочитай діалог.

– Де ___ _____ , Віоре́ле?
– У селі́ Цу́рень.
– _____ _____ вели́ке?
– Ні, моє́ село́ невели́ке.
– Що є у твоє́му селі́?
– Є шко́ла, це́рква, магази́ни, _____ . Бі́ля ко́жного буди́нку – невели́кий сад і горо́д.

4. 2. Доповніть і розіграйте діалог.

5. Підготуй розповідь про своє місто або село. Розкажи її в класі.

§ 23. Слу́хаємо й чита́ємо, усвідо́млюємо зміст те́ксту. Відповіда́ємо на запита́ння, буду́ємо діало́ги

1. 1. Послухай текст.

У те́бе є ім'я́. І у твоє́ї Батьківщи́ни теж є ім'я́. І ти зна́єш, як вона́ зве́ться. Крім і́мені, твоя́ Батьківщи́на ма́є ще й си́мволи, за яки́ми її́ мо́жна впізна́ти. Ці си́мволи – Пра́пор, Герб і Гімн.

Пра́пор Украї́ни – си́ньо-жо́втий. Чому́ са́ме ці два кольори́ о́брано? Си́ній ко́лір – це ко́лір чи́стого ми́рного не́ба, а жо́втий – ко́лір пшени́чного по́ля.

Герб Украї́ни – Тризу́б. Він назива́ється так, бо ма́є три кінці́ – три зу́би.

Держа́вний Гімн Украї́ни – це урочи́ста пі́сня, си́мвол на́шої держа́вної є́дності.

1. 2. Про що розповідається в тексті? Що тобі було відомо раніше, а про що дізнався(-лася) з тексту?

1. 3. Зачитай речення, в яких повідомляється про: а) кольори прапора; б) назву Герба України.

1. 4. Послухай Гімн України. Пригадай, коли виконують Гімн України.

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Слова Павла Чубинського
Музика Михайла Вербицького

Ще не вме́рла Украї́ни, і сла́ва, і во́ля,
ще нам, бра́ття молоді́ї, усміхне́ться до́ля.
Зги́нуть на́ші воріже́ньки, як роса́ на со́нці,
запану́єм і ми, бра́ття, у свої́й сторо́нці.

Приспів:
Ду́шу, ті́ло ми поло́жим за на́шу свобо́ду.
І пока́жем, що ми, бра́ття, коза́цького ро́ду.

2. 1. Прочитайте запитання. Обміркуйте, як будете відповідати на них.

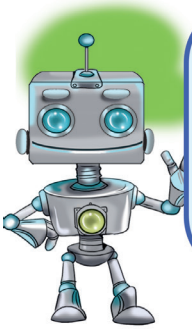

Як називáється твоя́ Батьківщи́на?
Якóго кóльору прáпор Украї́ни?
Як називáється Герб Украї́ни?
Чи знáєш ти Гімн Украї́ни?

2. 2. Уявіть ситуацію: на спортивних змаганнях ви познайомилися з дітьми з інших країн. Вони хочуть дізнатися про вашу Батьківщину. Розіграйте діалог, використовуючи наведені запитання.

Слóво **герб** прийшлó з німéцької мóви. Спочáтку вонó означáло спадкоємець, а пóтім – родови́й знак спадкоємця. Держáвний герб – офіці́йна емблéма держáви.
Слóво **гімн** прийшлó з лати́нської мóви, де означáло хвалéбну пі́сню на чéсть богі́в. Тепéр гімн – урочи́ста пі́сня.

3. 1. Прочитай вірш Василя Латанського.

ЩО ТАКÉ УКРАЇ́НА?

Знаєш ти, що такé Украї́на?
Украї́на – це гай солов'ї́ний,
це білéнька в садóчку хáта,
на пісні́ і казки́ багáта.
Украї́на – це тáто й нéнька,
це безсмéртне слóво Шевчéнка.

3. 2. Як про Україну розповідає поет? Чи погоджуєшся ти з його словами? Що для тебе Україна?

3. 3. Вивчи вірш напам'ять.

3. 4. Намалюй малюнок на тему «Україна – моя Батьківщина».

§ 24. Вимовля́ємо сполу́чення зву́ків [йо] й познача́ємо їх бу́квами йо

1. Прочитай таблицю й текст.

[йа]	[йу]	[йе]	[йі]	[йо]
↓	↓	↓	↓	↓
я	ю	є	ї	?

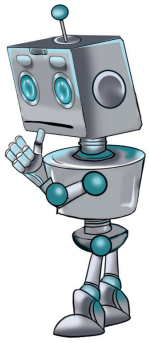

Кіберик помітив: для позначення звуків **[йа]**, **[йу]**, **[йе]**, **[йі]** є спеціальні букви **я**, **ю**, **є**, **ї**. А для позначення звуків **[йо]** такої букви немає.

В украї́нській мо́ві зву́ки **[йо]** познача́ються двома́ бу́квами **йо**.
Під час перено́су складі́ з **йо** розрива́ти не мо́жна: ра-йо́н, зна-йо́-мий.

2. 1. Прочитай вірш Ліни Біленької. Що сталося з хлопчиком?

Йорж колю́чий, йод пеку́чий,
хло́пчик Йо́сип невезу́чий.
Йо́ржик Йо́сипа вколо́в,
йод попі́к – тож будь здоро́в!

2. 2. Спиши вірш. Підкресли букви, якими позначено звуки [йо].

2. 3. Підкресли слова, які переносити не можна. Чому?

3. 1. Прочитай слова. Поміркуй, які звуки слід позначати однією буквою, а які – двома. Запиши слова, позначаючи звуки буквами.

[йа]годи, [йі]жа, [йо]гурт, ма[йо]не́з, [йо]го́, [йо]му́, [йу]ра, [йе]ва, співа́[йе], ра[йо]н.

3. 2. Які слова ти записав(-ла) з великої букви? Чому?

4. Запиши імена українською мовою.

Iaroslav, Eugen, Iulia, Iosip, Sofia.

5. Прочитай текст. Про кого і що саме в ньому розповідається? Спиши текст. Підкресли букви йо. Виділене слово поділи на склади для переносу.

Ра́нок. У кімна́ту до Йо́сипа захо́дить та́то. «Си́нку, підйо́м!» – ка́же він. Йо́сип вмива́ється і йде сні́дати. На сніда́нок ма́ма дає́ йому́ йо́гурт і ка́шу. Хло́пчик вихо́дить з до́му і йде **знайо́мою** доро́гою. Ось і шко́ла. Тут його́ зустріча́ють дру́зі.

§ 25. Слу́хаємо й чита́ємо текст, відповіда́ємо на запита́ння, зіставля́ємо зміст те́ксту й малю́нка

1. 1. Послухай текст.

За Наталкою Малетич

ПАРАСО́ЛЬКА

Ура́нці ма́ма буди́ла Марка́, а йому́ так не хоті́лося встава́ти! Він розплю́щив одне́ о́ко, поба́чив, що надво́рі йде дощ.

– Не хочу до шко́ли, дощ па́дає…

– А я хо́чу, – ра́птом почу́в Марко́ ти́хий го́лос. – Я люблю́ дощ.

– Ти хто?!

– Я – парасо́лька. І мені́ вже набри́дло сиді́ти в ша́фі…

Марко́ розплю́щив уже́ оби́два о́ка, зіско́чив з лі́жка й ви́тягнув із ша́фи свою́ си́ню парасо́льку.

– Збира́йся шви́дше, хо́чу під дощ! – сказа́ла парасо́лька.

– Ти вмі́єш розмовля́ти… – здиво́ваний Марко́ відра́зу поча́в одяга́тися.

Дощ лив як з відра́. Хло́пчик у свої́х си́ніх чо́ботах йшов за ма́мою й тихе́нько розмовля́в з парасо́лькою:

– А чому́ ти так лю́биш дощ?

– Бо він схо́жий на му́зику. Послу́хай, як стукотя́ть кра́плі по даха́х і ві́кнах, подиви́ся, як стриба́ють по калю́жах. І найголов-

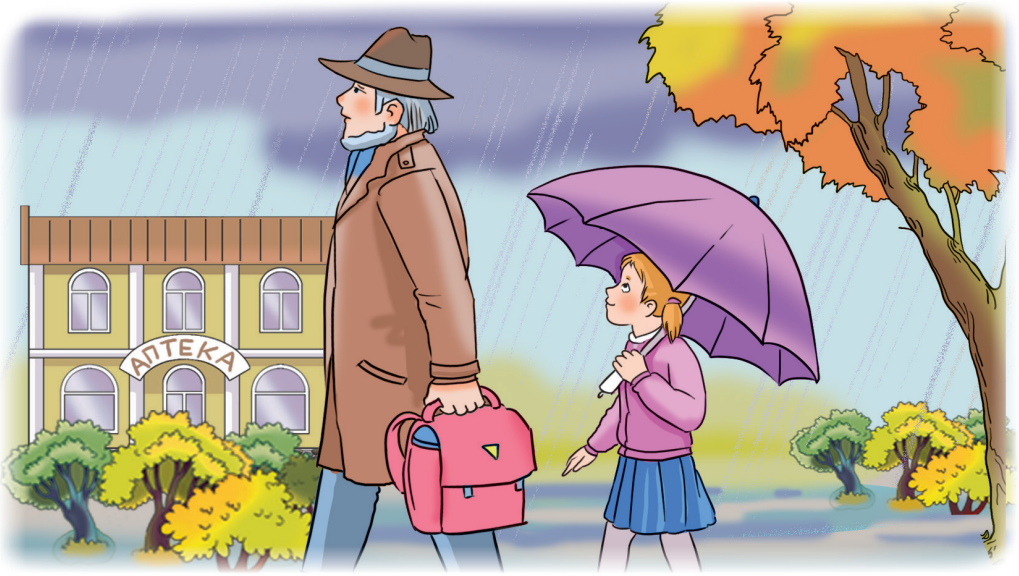

ні́ше: без ме́не ти змок би, – поясни́ла парасо́лька. – Ти мо́жеш застуди́тися, а я ні. Тому́ мені́ подо́бається тебе́ оберіга́ти.

У шко́лі Марко́ розкла́в парасо́льку со́хнути в кутку́ кла́су, се́ред і́нших парасо́льок.

«Ціка́во, чи й вони́ такі́ ж чарівні́, як моя́?» – поду́мав хло́пчик і побі́г до дру́зів. Про ранко́ву приго́ду він не розповіда́в нико́му. Хто б пові́рив, що парасо́лька розмовля́є?

Увече́рі, коли́ Марко́ йшов із та́том додо́му, ві́тер намага́вся ви́смикнути парасо́льку з рук.

– Тепе́р я тебе́ захища́ю, – прошепоті́в Марко́.

Та хоч як мі́цно хло́пчик трима́в парасо́льку, ві́тер таки́ ви́смикнув її́ з рук і поні́с ву́лицею. Парасо́лька пролеті́ла кі́лька ме́трів, упа́ла в калю́жу і загойда́лася на хви́льках. Вона́ бу́ла мов кора́блик.

– Важки́й у те́бе ви́дався день, – говори́в хло́пчик і мив під ду́шем свою́ парасо́льку.

– Зате́ я ни́ні політа́ла й попла́вала, – задово́лено промо́вила парасо́лька. – Мені́ так сподо́балося!

– І мені́ ду́же сподо́балося йти з тобо́ю до шко́ли, – усміхну́вся Марко́.

1. 2. Про кого і про що розповідається у тексті? Як звали хлопчика? Чому він не хотів йти до школи? Чому парасолька любила дощ? Знайди й зачитай про це. Від кого Марко захищав парасольку? Яка пригода трапилася з парасолькою дорогою додому?

1. 3. Розглянь малюнок. Розкажи, що не так намалював художник?

1. 4. Перечитай текст ще раз. Обери ту частину, яка тобі сподобалася найбільше (до п'яти речень). Навчися її переказувати. Намалюй малюнок до цієї частини тексту.

§ 26. Розрізня́ємо бу́квене позна́чення при́голосних зву́ків у руму́нській та украї́нській мо́вах

1. 1. Вимов слова – назви малюнків.

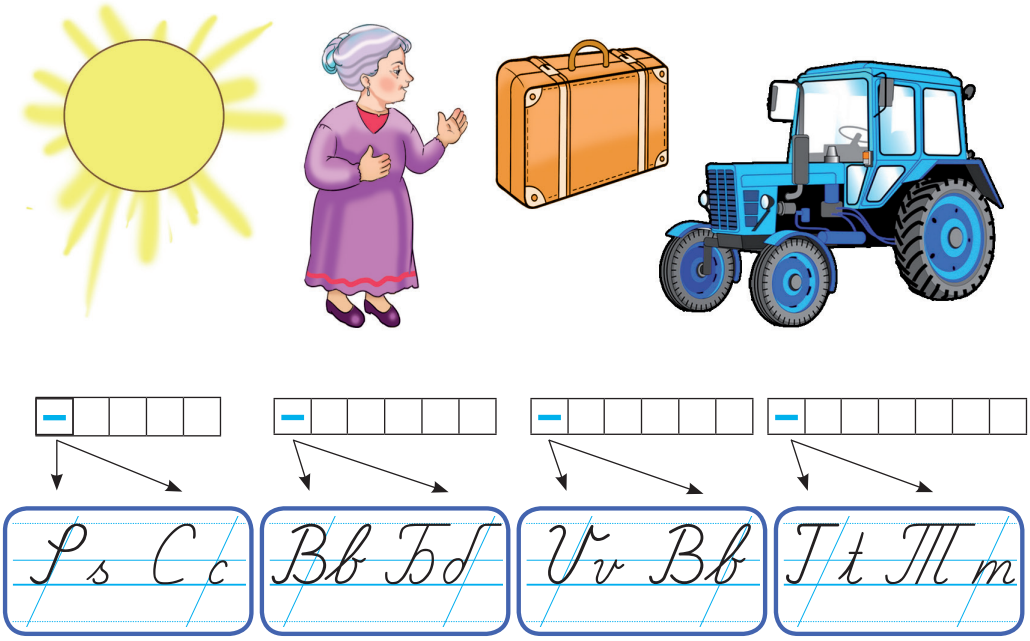

1. 2. Вимов перший звук у кожному слові. Розглянь букви, які їх позначають у румунській та українській мовах. Розрізняй їх.

1. 3. Запиши назви предметів рукописними буквами.

2. Переклади й запиши слова українською мовою. Підкресли букви, що позначають приголосні звуки.

Salată, halat, abecedar, poştă, bandură, gospodar.

3. 1. Прочитай і запиши слова.

Ні́на, вовк, рак, мак, сік, соро́ка, парк.

3. 2. Підкресли букви, які пишуться в обох мовах однаково, але позначають різні звуки.

3. 3. Санду й Марійка теж виконували завдання. Прочитай висновок, який вони зробили. Чи погоджуєшся ти з ним? Добери й наведи приклади, які підтверджують правильність останнього речення.

Ко́жен при́голосний звук на письмі́ познача́ємо бу́квою. І в руму́нській мо́ві, і в украї́нській мо́ві є свої́ бу́кви на позна́чення при́голосних зву́ків. Ча́сто одна́кові в обо́х мо́вах бу́кви познача́ють рі́зні зву́ки.

4. 1. Розглянь малюнки, прочитай підписи під ними. Знайди помилки.

ручка лампа альбом вікно

4. 2. Запиши слова – на́зви малюнків правильно.

4. 3. Переглянь свій запис у зошиті. Знайди слова, у яких ти припустився(-лася) помилок. Запиши правильно п’ять таких слів.

§ 27. Вправля́ємось у вимо́ві зву́ків [г], [к], [х]

1. Прочитай і спиши пари слів. Вимов перший звук у кожному зі слів. Підкресли букву, якою цей звук позначений на письмі.

Гали́на – кали́на, Гліб – хліб, Хо́ма – ко́ма, хло́пчик – горо́бчик.

2. 1. Прочитай вірш. Про кого в ньому йдеться? Хто кого зустрів?

Гном в **г**аю́ **г**уля́в **г**оди́ну,
назбира́в **г**рибі́в **к**орзи́ну.
Йшла **Г**анну́ся із відро́м,
їй нау́стріч ішо́в **г**ном.
Ніс з **г**риба́ми він **к**орзи́ну,
дав **Г**анну́сі полови́ну.

2. 2. Спиши вірш. Назви звуки, позначені виділеними буквами.

3. 1. Прочитайте скоромовки. Позмагайтеся: хто краще і швидше прочитає скоромовки.

1. Горо́бчик і кі́бчик клюва́ли хлі́бчик.
2. Кла́ва покла́ла хліб у хлі́бницю.
3. Заболі́ло го́рло у гори́ли,
бо гори́ла бага́то говори́ла.
4. Хло́пчик ніс пирі́г че́рез порі́г.
Став на горі́х – упа́в на порі́г.

3. 2. Спиши скоромовки. Підкресли у словах букви, що позначають звуки [г], [к], [х].

Скоромо́вка – це невели́кий, ча́сто жартівли́вий, текст, у слова́х яко́го поє́днані зву́ки, важкі́ для вимовля́ння. Зверни́ ува́гу: сло́во **скоромо́вка** утвори́лося від слів ско́ро й мо́вити. Тому́ скоромо́вку тре́ба промовля́ти шви́дко.

4. 1. Прочитай скоромовку. Який звук найчастіше у ній повторюється? Промов скоромовку кілька разів. Спробуй записати її з пам'яті. Якщо відчуваєш труднощі, звернися до тексту.

Халву́ хвали́в при всіх Архи́п,
хоч їв мали́й хлопчи́на хліб.

4. 2. Знайди й випиши одну-дві скоромовки, в яких найчастіше зустрічається один зі звуків, у вимові яких ти вправлявся(-лася) на уроці. Запропонуй своїм друзям позмагатися, хто краще і швидше прочитає скоромовки.

§ 28. Слу́хаємо й чита́ємо. Розрізня́ємо, вимовля́ємо й познача́ємо бу́квами на письмі́ зву́ки [г], [к], [х]

1. 1. Послухай текст.

За Майєю Фроловою

ШКІЛЬНЕ́ СВЯ́ТО

У ко́жній шко́лі святку́ють «Свя́то Букваря́». І в на́шій святкува́ли. Учи́телька Ю́лія Ни́лівна прикріпи́ла нам на гру́ди вели́кі бу́кви, і ми ста́ли в ряд. Ви́йшов «Алфаві́т».

Коли́ із за́лу хтось назива́в сло́во, «бу́кви» вихо́дили і склада́ли його́. Так мої́ дру́зі скла́ли слова́ МА́МА, МИР, ДРУГ. Утво́рювали й і́нші слова́: і ГАЙ, і ГУ́СИ, й ГО́ЛУБ.

А я стоя́в і сумува́в, бо в ме́не була́ бу́ква Ха.

«Хіба́ хтось назве́ сло́во ХО́БОТ чи ХОМ'Я́К з ці́єю бу́квою?» – ду́мав я.

Але́ ось із за́лу ви́гукнули сло́во БУКВА́Р. Усі́ «бу́кви», з яки́х склада́лося це сло́во, ви́бігли напере́д. А Ка́тя, у яко́ї бу́ла лі́тера Ка, засоро́милася і схова́лася за дру́зів. Тоді́ я побі́г напере́д, бо поду́мав: «Якщо́ я зату́лю руко́ю части́ну лі́тери Ха, то вона́ бу́де схо́жа на Ка». Поду́мав і зроби́в так.

Але́ весь зал закрича́в:

– БУХВА́Р! БУХВА́Р!

Усі́ сміялися. А вчи́телька сказа́ла:

– Оце́ так грамоті́й! Іди́ на своє́ мі́сце.

Узя́ла Ка́тю за ру́ку й поста́вила за́мість ме́не.

А я стояв черво́ний від со́рому. І тут почу́в, як із за́лу ви́гукнули:

– ХЛІБ!

Я ви́біг і став на пе́рше мі́сце. А за мно́ю ста́ли «бу́кви» Л, І, Б. Так ми утвори́ли чудо́ве й потрі́бне сло́во ХЛІБ.

1. 2. Про кого і про що розповідається у тексті? Яке свято було в школі? Прочитай слова́, які утворили діти. Яка буква була у хлопчика? Чому він сумував? Яке слово діти мали скласти з літерою Ка? Що придумав хлопчик, коли Катя засоромилася? Чому всі сміялися?

1. 3. Пригадай і назви слова з буквою Ха.

2. Прочитай текст і випиши слова, які складали діти. Підкресли в них букви, що позначають звуки [г], [к], [х].

§ 29. Розрізня́ємо тверді́ й м'які́ при́голосні зву́ки, вправля́ємось у їх вимо́ві

1. 1. Прочитай таблицю Кіберика: потренуйся вимовляти тверді й м'які приголосні у складах.

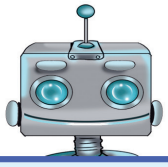

[л] – [л']	[н] – [н']	[с] – [с']	[д] – [д']
ли – лі	ни – ні	си – сі	ди – ді
ла – ля	на – ня	са – ся	да – дя
лу – лю	ну – ню	су – сю	ду – дю
ле – лє	не – нє	се – сь	де – дь

1. 2. Марійка й Санду теж читали таблицю Кіберика. Прочитай, яка розмова відбулася між дітьми.

– Марі́йко, поясни́, будь ла́ска, як дізна́тися, коли́ при́голосний вимовля́ти м'я́ко, а коли́ – тве́рдо?

– Це про́сто, Са́нду! Коли́ ба́чиш бу́кви **а**, **о**, **у**, **е**, **и**, то при́голосний, позна́чений попере́дньою бу́квою, вимовля́й тве́рдо. А коли́ ба́чиш бу́кви **і**, **я**, **ю**, **є**, **ь**, то при́голосний…

Аж тут задзвені́в дзвіно́к на уро́к – і Са́нду не почу́в оста́нніх слів Марі́йки.

1. 3. Обміркуйте й дайте відповідь: що сказала Марійка?

1. 4. Розподіліть ролі й розіграйте доповнений діалог.

2. 1. Прочитай пари слів, які дібрали Марійка й Санду.

та́то – **т**і́тка	**ц**ирк – **ц**іна́
син – **с**ім	**т**у́флі – **т**юльпа́н
дим – **д**ім	**л**а́мпа – **л**я́лька
зима́ – **з**і́рка	**с**уп – **с**юрпри́з
лис – **л**іс	**д**але́ко – **д**я́дько

2. 2. Яку особливість у вимові звуків, позначених виділеними буквами, ти помітив(-ла)? У яких словах приголосні вимовляються твердо, а в яких – м'яко? Які букви вказали тобі на тверду або м'яку вимову попереднього приголосного?

2. 3. Спиши слова. Підкресли однією рискою букви, що позначають тверді приголосні звуки, а двома – м'які.

3. 1. Послухай вірш Євгена Гуцала. Про кого і про що в ньому йдеться?

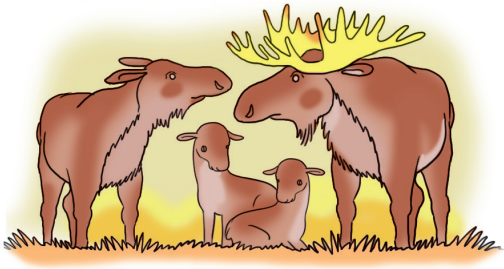

В те́мнім лі́сі хо́дить о́сінь.
В те́мнім лі́сі хо́дять ло́сі.
Лосеня́та, лось, лосиха
в лі́сі хо́дять ти́хо-ти́хо.
Та тихі́ше, а́ніж ло́сі,
в те́мнім лі́сі хо́дить о́сінь.

3. 2. Прочитай вірш. Правильно вимовляй м'які приголосні звуки.

3. 3. Спиши перші чотири рядки вірша. Підкресли букви, що позначають м'які приголосні звуки.

Зверни́ ува́гу! В украї́нській мо́ві, на відмі́ну від руму́нської, є м'які́ при́голосні зву́ки **[д']**, **[с']**, **[дз']**.
Звук **[й]** в українській мові завжди м'який.

4. 1. Прочитай вірш Анатолія Камінчука. Про кого в ньому розповідається? Скільки діток було в білочки? З чим їх порівнює автор?

ослі́нчик

У руді́ї бі́лочки
ду́же га́рні ді́точки.
Одне́, як мізи́нчик,
сі́ло на ослі́нчик.
Дру́ге, як грибо́чок,
сі́ло на горбо́чок.
А тре́тє, як ми́шка,
ухопи́ло кни́жку.
Сторінки́ горта́є,
ка́зочку чита́є.

4. 2. Спиши вірш. Підкресли букви, що позначають м'які приголосні.

§ 30. Позначáємо м’я́кість при́голосних бу́квами я, ю, є, і, ь

1. 1. Прочитай текст. Між ким і про що відбулася розмова?

– Дя́кую тобі́, Марі́йко! Тепе́р я пра́вильно вимовля́ю тверді́ і м’які́ при́голосні, коли́ чита́ю.

– А коли́ пи́шеш?

– Так са́мо орієнту́юся на вимо́ву. Якщо́ при́голосний вимовля́ється тве́рдо, пишу́ **а**, **о**, **у**, **е**, **и**. А якщо́ м’я́ко, пишу́ **я**, **ю**, **є**, **і**, **ь**.

1. 2. Розподіліть ролі й розіграйте діалог.

1. 3. Доповніть таблицю Кіберика, користуючись попереднім текстом.

Бу́кви _ , _ , _ , _ , _ познача́ють м’я́кість при́голосних на письмі́.

2. 1. Вимов слова – назви малюнків. Добери потрібну букву й запиши назви предметів.

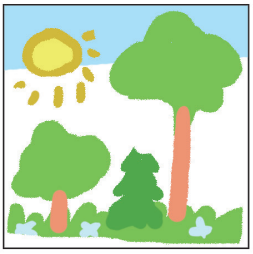

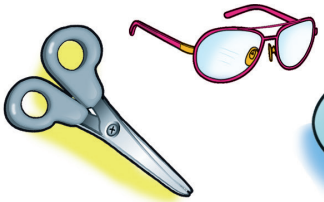

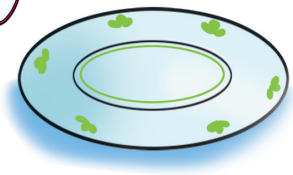

мал(у,ю)нок но́жиц(и,і) окул(а,я)ри тар(и,і)лка скл(а,я)нка

2. 2. Чи однаковий звук позначає буква л у двох останніх словах? Чому?

3. 1. Прочитай текст, додаючи слова – на́зви малюнків. Що трапилося в лісі?

булú в 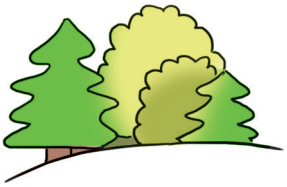 . Там вонú поба́-

чили їжачка́. торкну́лася до і вколо́ла .

Удо́ма лікува́ли па́льчик йо́дом.

3. 2. Запиши текст. Підкресли букви, які вказують на м’якість приголосних.

4. 1. Прочитай вірш, який написав Василь Заєць. Про що в ньому йдеться? Які вони – великі чи малі?

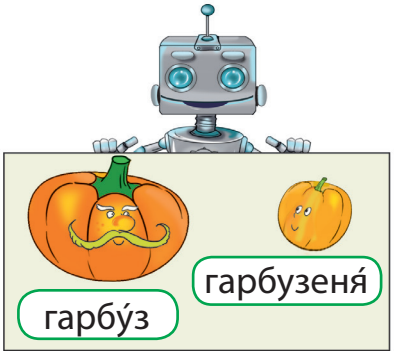

На горо́ді бі́ля ха́ти
гра́лися гарбузеня́та.
По стежи́ні покоти́лись –
ма́ло в рі́чці не втопи́лись.

4. 2. Вимова яких слів викликає в тебе труднощі?

4. 3. Спиши вірш. Підкресли букви, які позначають тверді приголосні, однією рискою, а м’які – двома.

§ 31. Слу́хаємо й чита́ємо, усвідо́млюємо зміст те́ксту, буду́ємо діало́ги

1. 1. Послухай текст. Про що в ньому йдеться?

Гри́вня – націона́льна валю́та Украї́ни. У ній – істо́рія Украї́нської держа́ви. На гри́внях зобра́жено видатни́х люде́й Украї́ни. Вони́ просла́вили зе́млю, на якій ми живемо́.

На банкно́ті в одну́ гри́вню зобра́жений князь Володи́мир. Він об'єдна́в бага́то земе́ль і створи́в найбі́льшу в Євро́пі держа́ву – Ки́ївську Русь (так коли́сь зва́лася Украї́на). Столи́цею її́ було́ мі́сто Ки́їв.

На банкно́ті у дві гри́вні – портре́т кня́зя Яросла́ва Му́дрого. Він поча́в будува́ти Софі́йський собо́р. Князь відкри́в бага́то шкіл і пе́ршу в Украї́ні бібліоте́ку.

На п'яти́ гри́внях зобра́жений ге́тьман Богда́н Хмельни́цький. Він борони́в Украї́ну від ворогі́в. Усла́вився як військо́вий і держа́вний дія́ч.

На банкно́ті в де́сять гри́вень – портре́т ге́тьмана Іва́на Мазе́пи. Він захища́в Украї́ну і дбав про ро́звиток осві́ти та культу́ри в держа́ві.

1. 2. Про що розповідається у тексті? Кого зображено на українських гривнях?

1. 3. Знайди у тексті й зачитай, кого зображено на банкнотах в 1, 2, 5, 10 гривень. Прочитай, чим вони прославилися.

Запам'ятáй і вимовля́й прáвильно!
Однá гри́вня: дай (пози́ч) одну́ гри́вню, немáє однієї гри́вні.
Дві гри́вні: дай дві гри́вні, немáє двох гри́вень.
П'ять / **дéсять гри́вень**: у мéне п'ять / дéсять гри́вень, немáє п'яти́ / десяти́ гри́вень.

2. Розіграйте діалог «У магазині». Розподіліть ролі: оберіть продавця й покупців, виставте «товар»: іграшки або навчальне приладдя. Запитайте у продавця, що скільки коштує. Попросіть продати те, що потрібно.

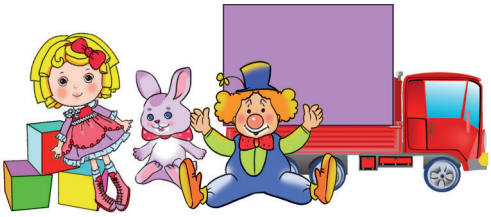

Розрізня́й і прáвильно вживáй словá!
Гри́вня і гри́вна – це рíзні словá. **Гри́вня** – грошовá одини́ця Украї́ни. **Гри́вна** – прикрáса з метáлу, схóжа на óбруч. За часíв Ки́ївської Русí такý прикрáсу жінки́ носи́ли на ши́ї.

§ 32. Читáємо, вимовля́ємо й пи́шемо словá зі знáком м'я́кшення (ь)

Знак м'я́кшення **(ь)** окрéмого звýка не позначáє, а тíльки вкáзує на м'я́кість попередíнього при́голосного.

1. 1. Прочитай слова. На які дві групи їх можна поділити за значенням?

Дóнька, бáтько, дя́дько, дідýсь, учи́тель, продавéць, будівéльник.

1. 2. Спиши слова. Підкресли знак м'якшення й букву, перед якою він стоїть. Вимов звуки, позначені цими буквами.

2. 1. Прочитай вірш Марійки Підгірянки. Про кого в ньому розповідається?

Мій діду́сь старе́нький,
як го́луб сиве́нький,
по садо́чку хо́дить
і мене́ мало́го,
ону́ченька сво́го,
за ру́ченьку во́дить.

2. 2. Випиши з вірша слова зі знаком м'якшення.

2. 3. Прочитай таблицю Кіберика. Що ти помітив(-ла)? У якому стовпчику слова звучать більш лагідно, м'яко?

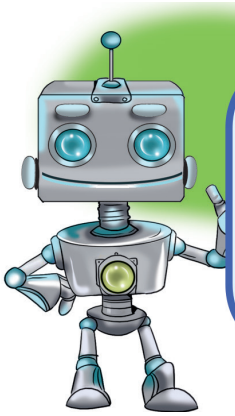

стари́й	–	старе́нький
си́вий	–	сиве́нький
рука́	–	ру́ченька

2. 4. Зверни увагу, якою частинкою відрізняються слова. Додай її до слів малий, новий. Поспостерігай, як змінилося їх значення. Запиши пари слів, як у таблиці Кіберика.

2. 5. Доповніть і розіграйте діалог.

– У те́бе є діду́сь?
– Так, у ме́не __ _____ . А в те́бе?
– Ні, у ме́не _____ дідуся́. Як зва́ти тво́го дідуся́?
– _____ _____ .

3. 1. Прочитай слова – на́зви малюнків.

горобе́[ц’]

пі́ве[н’]

ле́бі[д’]

о́ле[н’]

ведмі́[д’]

ло[с’]

3. 2. Запиши слова, позначаючи звуки буквами. Поясни, якими буквами ти позначив(-ла) м’якість приголосних у кінці слів.

4. 1. Прочитай вірш Іванни Блажкевич.

Ой, леті́ла зозу́ленька,
леті́ла сиве́нька.
Пита́лася, що там ро́бить
Да́рочка мале́нька.

4. 2. Розкажи за малюнками, що робить Дарочка.

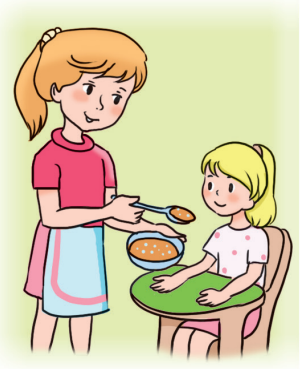

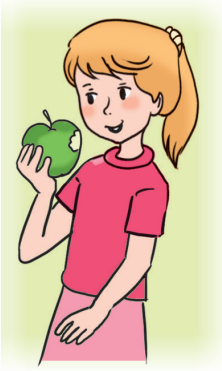

4. 3. Спиши вірш (завдання 4. 1). Підкресли букви, якими позначено м'якість приголосних.

5. 1. Прочитай таблицю Кіберика.

Для позна́чення м'я́кості при́голосних знак м'я́кшення **(ь)** вжива́ємо:
1) у кінці́ скла́ду або́ сло́ва: день, кінь;
2) у сере́дині скла́ду пе́ред **о**: льон, льо́тчик.

5. 2. Прочитай слова. Розподіли їх на дві групи: у першій – слова, що ілюструють перший пункт таблиці Кіберика, а в другій – другий.

Ма́льва, ли́пень, кольоро́вий, гру́день, сльо́зи, дельфі́н, сьо́мий, пеньо́к.

6. Вимовляй – пиши:

[с'о]го́дні – сього́дні
ба[д'о́]рий – бадьо́рий
сусі́д[н'о]го – сусі́днього
ма[л'о]вни́чий – мальовни́чий

Під час перено́су слів:
а) знак м'я́кшення **(ь)** не відокре́млюють від попере́дньої бу́кви: до́нь-ка, паль-то́;
б) буквосполу́чення **ьо** не відокре́млюють від попере́дньої бу́кви і не розділя́ють: кольо-ру́, ко-льору́.

7. Прочитай слова. Спиши, поділяючи слова на склади для переносу. Яке зі слів переносити не можна? Чому?

Апельси́н, пе́рець, пеньо́к, дзьоб, розмальо́вка, ля́лька.

8. 1. Прочитай текст. Про кого в ньому розповідається?

[С’о]го́дні [Л’о]ня проки́нувся о [с’о́]мій годи́ні. У [н’о]го був ба[д’о́]рий на́стрій. Разо́м з ма́мою [Л’о]ня пої́де зустріча́ти та́та. Він – [л’о]тчик. Ут[р’о]х вони́ підýть гуля́ти в парк. Та́то розка́же про по[л’о́]ти.

8. 2. Спиши текст, позначаючи звуки буквами.

8. 3. Поцікався, як твої однокласники виконали це завдання. Перевірте записи одне одного.

9. 1. Прочитай текст. Чому він має таку назву?

ДРУ́ЖНІ ОЛІВЦІ́

У коро́бці жили́ кольоро́ві олівці́. Я́ко́сь си́ній олівéць намалюва́в хма́рку си́нього ко́льору. Ось таку́ .

Пішо́в до́щик. Ось таки́й .

Тоді́ за робо́ту взя́вся працьови́тий олівéць жо́втого ко́льору. Він намалюва́в жовте со́нечко. Ось такé . А ще намалюва́в малéньке жо́вте курча́тко. Ось воно́ . Черво́ний олівéць домалюва́в курча́тку черво́ного дзьо́бика. Ось як …

Кольоро́вим олівця́м було́ вéсело. Вони́ розмальо́вували все довко́ла .

9. 2. Намалюй малюнок за змістом тексту або інший.

9. 3. Підготуйся розповісти у класі, що ти намалював(-ла). Олівцями якого кольору ти користувався(-лася)?

§ 33. Слу́хаємо, чита́ємо, відповіда́ємо на запита́ння, осми́слюємо прочи́тане

1. 1. Послухай текст. Де відбувалися події – у школі чи дитячому садку?

За Анною Коршуновою

СІМ – Я

– Дава́йте гра́тися у роди́ну! Так, на́че ми спра́вжня сім'я́, – запропонува́в Дми́трик. – Я бу́ду та́том. Бу́ду працюва́ти водієм ось ці́єї вели́кої маши́ни.

– А я бу́ду дідусе́м. І бу́ду ремонтува́ти ону́кам і́грашки, – ви́гукнув Вла́дик і відкри́в мале́ньку скри́ньку з іграшко́вими інструме́нтами.

– А я – ма́ма, – сказа́ла Оле́нка. – Я йду до лі́жечка вклада́ти спа́ти мале́ньку до́нечку.

– А я – бабу́ся, – озва́лася Мари́нка. – Я бу́ду готува́ти вече́рю й пекти́ пиріжки́.

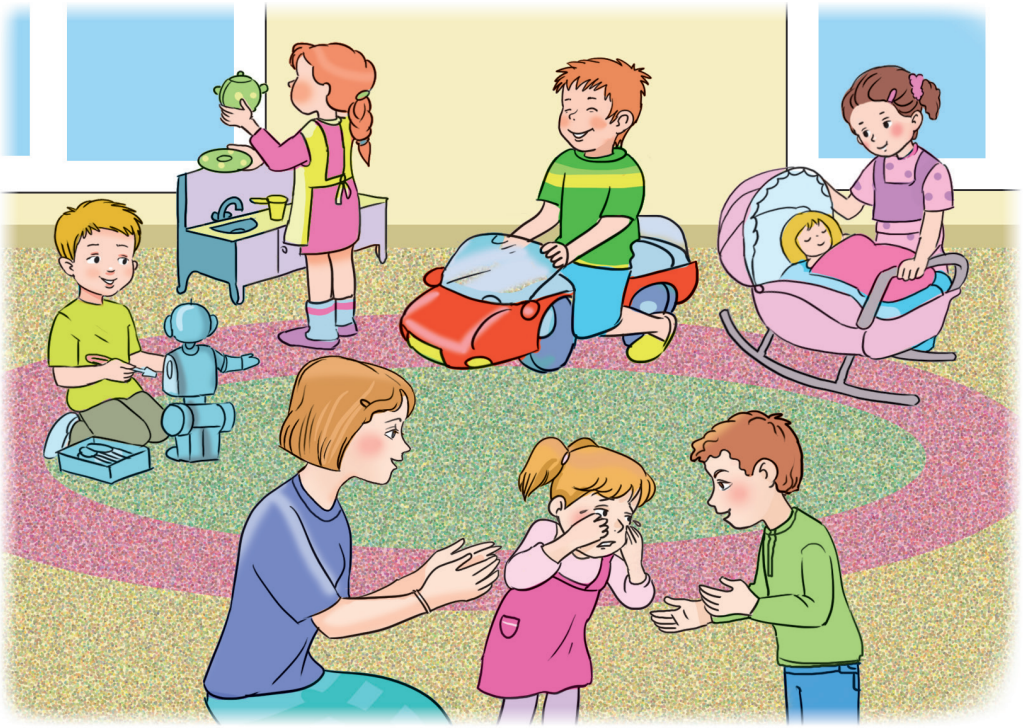

Ско́ро всі ді́ти у гру́пі були́ вже не хло́пчиками й дівча́тками, а ро́дичами. Для всіх знайшли́ся обо́в'язки в роди́ні. І для бабу́сі й дідуся́, і для ті́тоньки й дя́дечка, і для бра́тиків і сестри́чок... До́вго гра́лися ді́ти. Ходи́ли оди́н до одно́го в го́сті, ї́здили на робо́ту, готува́ли обі́д. Ті́льки мале́нька Лі́ля су́мно сиді́ла на сті́льчику. Вона́ щось тихе́нько шепоті́ла й загина́ла па́льчики. І ра́птом запла́кала.

– Лі́лечко, що ста́лося? – підбі́гла до ді́вчинки Оле́нка. Підійшла́ й Іри́на Олексі́ївна.

– А в ме́не нема́є сім'ї́. У ме́не ті́льки шість... – пла́кала Лі́ля. – Диві́ться: ма́ма – раз, та́то – два, діду́сь – три, бабу́ся – чоти́ри, бра́тик Богда́нчик – п'ять. А я – шість. І все! А тре́ба сім! Бо ж СІМ-Я!

– Не так уже́ й важли́во, скі́льки вас у роди́ні, – усміхну́лася вихова́телька. – Головне́, аби́ всі люби́ли одне́ о́дного.

– Ні, все одно́ тре́ба сім. Неодмі́нно сім, – не могла́ заспоко́їтися Лі́ля.

– От мале́ча! Ти ж не всіх порахува́ла, – озва́вся Богда́н.

– Усі́х-усі́х! – і Лі́ля зно́ву почала́ загина́ти па́льчики. – Я, ти, та́то, ма́ма, діду́сь, бабу́ся...

– А кі́шка Му́ся?

– Але́ ж вона́ кі́шка, а не люди́на!

– То й що? – Богда́н присі́в на сті́льчик по́ряд із Лі́лею. – Ти поду́май: ми живемо́ всі ра́зом, так?

– Так.

– І Му́сю лю́бимо. І вона́ нас теж. Зустріча́є всіх бі́ля поро́га, гра́ється з на́ми, колиско́ву вве́чері мурко́че...

– Ура́!– зраді́ла Лі́ля. – Я, ти, ма́ма, та́то, діду́сь, бабу́ся і кі́шка Му́ся. Вихо́дить, що нас сім! Спра́вжня СІМ-Я!

1. 2. У яку гру грали діти? Знайди у тексті й зачитай, як вони розподілили ролі. Хто що робив? А яку ще роботу може виконувати тато в сім'ї? А мама? А інші члени сім'ї? Чому заплакала Ліля? Скільки осіб у родині вона нарахувала? Знайди й зачитай слова, якими заспокоювала її вихователька. Чи погоджуєшся ти з її думкою? Хто переконав Лілю? Як саме? Чи можна вважати тварин членами сім'ї?

2. Прочитай таблицю Кіберика. Прокоментуй її. Чому між словами стоїть знак рівності (=)?

familia — сім'я́ = роди́на
şoferul — шофе́р = водій

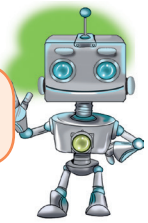

§ 34. Слу́хаємо, чита́ємо, буду́ємо діало́ги. Розповіда́ємо про свою́ сім'ю́

1. 1. Послухай текст. Розглянь малюнок.

Мене́ зва́ти Дра́гош. Мені́ ві́сім ро́ків. Рані́ше я жив у селі Годи́нівка. Тепе́р переї́хав до Чернівці́в, бу́ду жи́ти у цьо́му буди́нку. Це моя́ сім'я́: та́то Ауре́л, ма́ма Міхае́ла, сестри́чка Марче́ла і моло́дший бра́тик Іоне́л. Ще у нас є ки́ця Ма́льва й соба́ка Бо́бі. Ми лю́бимо їх і гра́ємося з ни́ми.

1. 2. Як звуть хлопчика? Що саме він розповів про себе? Його сім'я велика чи мала? Хто є у Драгоша? Що він розповів про домашніх улюбленців?

1. 3. Прочитай запитання. Знайди відповіді на них у розповіді Драгоша. На які запитання немає відповіді в тексті?

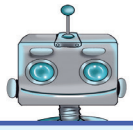

Як тебе́ зва́ти?	Хто в те́бе є?
Скі́льки тобі́ ро́ків?	Як зва́ти твою́ ма́му?
Зві́дки ти?	У те́бе є діду́сь і бабу́ся?
Це твоя́ сім'я́?	У те́бе є дома́шній улю́бленець?

1. 4. Подумайте й запишіть по два-три запитання, з якими могла звернутися Марійка до хлопчика.

1. 5. Розподіліть ролі й розіграйте діалог, спираючись на складені запитання і текст.

2. 1. Послухай діалог.

– Я – Са́нду. А тебе́ як зва́ти?
– Софі́йка.
– Це твоя́ сім'я́?
– Так. Це моя́ ма́ма, бра́тик Дми́трик і бабу́ся. А в те́бе є бра́тик?
– У ме́не є бра́тик і сестри́чка.

2. 2. Між ким відбулася розмова? Про що розпитували діти одне одного.

2. 3. Уявіть себе на місці одного з персонажів. Подумайте, які б відповіді ви дали на поставлені запитання.

2. 4. Розіграйте діалог: розпитайте одне одного про його/її родину.

3. Знайди фотографію своєї сім'ї або намалюй малюнок. Підготуй розповідь про свою сім'ю. Розкажи її в класі.

§ 35. Вимовля́ємо зву́ки [шч], познача́ємо їх бу́квою щ

1. 1. Що ти пам'ятаєш про букву щ з уроків української мови у 2 класі?

1. 2. Якщо не можеш відповісти на запитання (завд. 1. 1), прочитай і запам'ятай таблицю Кіберика.

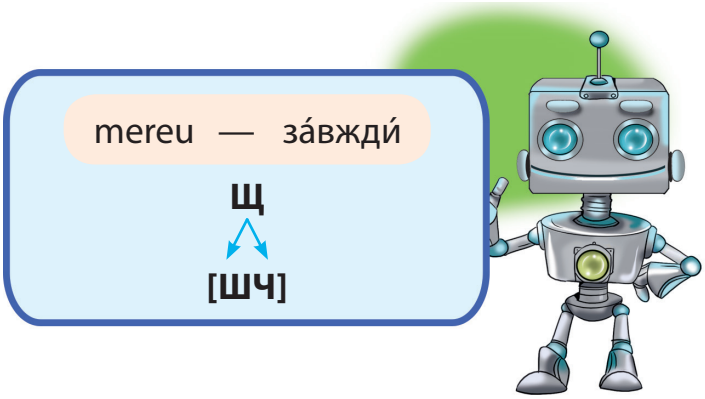

1. 3. Розглянь малюнки, прочитай підписи під ними. Правильно вимовляй звуки, позначені буквою щ. Запиши слова – на́зви малюнків.

ку**щ** пла**щ** го́р**щ**ик бор**щ** со́лодо**щ**і

[шч] [шч] [шч] [шч] [шч]

2. 1. Прочитай вірш. Правильно вимовляй звуки, позначені буквою щ.

До́щик, до́щик, дощеня́
біг за мно́ю, як щеня́.
Вже торкну́вся мої́х ніг,
та я ско́чив за порі́г.
Вбіг би до́щик і до ха́ти –
зачини́ла две́рі ма́ти.

2. 2. Від чого втікав хлопчик? Була злива чи маленький дощик? З чим порівнюється дощик? Хто врятував хлопчика від дощу? Як? Чи міг дощик убігти до хати? Чому?

2. 3. Спиши вірш. У словах підкресли букву щ.

2. 4. До якого слова у вірші намальована таблиця Кіберика? Прокоментуй її: чому між словами стоїть знак рівності (=)? Доповни ряд слів у таблиці й запиши.

3. 1. Послухай текст. Про що в ньому розповідається?

За Василем Сухомлинським

ЩО ТАКЕ́ ЩА́СТЯ?

– Маму́сю, а що таке́ ща́стя? – запита́ла до́нька у ма́ми.

– Ща́стя – це коли́ ніхто́ не пла́че, – сказа́ла ма́ма.

– Ма́мочко, а ще тоді́ ща́стя, коли́ мале́ньких пташо́к ніхто́ в кліт́ку не саджа́є. Бо в кліт́ці не мо́же бу́ти ща́стя, – дода́ла ді́вчинка й зами́слилася.

А ду́мала вона́ про те, що коли́ б ма́ма ніко́ли не пла́кала й не сумува́ла, – то теж ща́стя. Бо коли́ ма́ма жу́риться, то й у дити́ни сльо́зи тоді́ на оча́х.

3. 2. Прочитай текст напівголосно. Правильно вимовляй звуки, позначені буквою щ.

3. 3. Чи погоджуєшся ти з думками про те, що таке щастя? А що для тебе щастя?

4. 1. Прочитай і запиши речення, позначаючи звуки буквами.

Батьків[шч]и́на – ма́ти, умі́й за не[йі] посто[йа]ти.
В[с'у]ди до́бре, а вдо́ма кра́[шч]е.

4. 2. Що об'єднує ці речення? Знайди й випиши з інтернету або інших джерел два-три речення на таку ж тему.

§ 36. Слу́хаємо, чита́ємо, вправля́ємося у вимо́ві й написа́нні слів на -ться, -шся. Ознайо́млюємося зі словника́ми

1. 1. Послухай вірш Оксани Сенатович. Під час слухання стеж пальчиком і напівголосно промовляй слова вірша за диктором.

Ти́хше, / лю́ди! //
Зупині́ться, /
подиві́ться, /
усміхні́ться! //

Со́нце
ді́вчинка малю́є, /
мир і ти́шу
всім дару́є! //

1. 2. Послухай коментар учителя до таблиці Кіберика. Прочитай таблицю, правильно вимовляючи слова з -ться.

Пишемо:		Читаємо:
-ться	–	**[ц:’а]**
зупині**ться**	–	зупині**[ц:’а]**
подиві**ться**	–	подиві**[ц:’а]**
усміхні**ться**	–	усміхні**[ц:’а]**

1. 3. Прочитай вірш, дотримуючись правил виразного читання. Правильно вимовляй слова з -ться.

2. 1. Послухай текст.

– До́нечко, пора́ встава́ти, – ка́же ма́ма й ні́жно торка́є[ц:’а] до Марі́йки.

Ді́вчинка прокида́є[ц:’а] й посміха́є[ц:’а]:

– До́брого ра́нку, ма́мо!

Марі́йка вмива́є[ц:’а], розчі́сує[ц:’а] і йде застеля́ти лі́жко. Ді́вчинка зве́чора збира́є[ц:’а] до шко́ли. Пі́сля сніда́нку вона́ одяга́є[ц:’а], взува́є[ц:’а] й вихо́дить з до́му.

– До зу́стрічі, ма́мо! – проща́є[ц:’а] Марі́йка і дода́є, – вда́лого дня!

– Дя́кую, до́нечко! Навза́єм!

2. 2. Про кого розповідається в тексті? Яка частина доби описана – ранок, день чи вечір?

2. 3. Прочитай текст. Випиши слова на -ться, позначаючи звуки буквами.

3. 1. Розглянь малюнки. Розкажи, хто що робить.

3. 2. Склади й запиши речення за змістом малюнків.

4. Вивчи напам'ять вірш з вправи 1.1. Запиши його з пам'яті. Перевір правильність свого запису за підручником.

5. 1. Послухай текст.

Колѝ ти навча́єшся мо́ви, рі́дної чи іноземної, то ча́сто користу́єшся словника́ми. Це чудо́ві, розу́мні книжкѝ. У них ти знахо́диш ві́дповіді на рі́зні запита́ння. Якщо́ сумніва́єшся, як пра́вильно писа́ти сло́во, то бере́ш орфографі́чний словни́к. Якщо́ не зна́єш, як перекладається сло́во, то звертаєшся до перекладно́го словника́.

5. 2. Про які книжки йдеться в тексті? Якими словниками тобі доводилося користуватися?

5. 3. Прочитай напівголосно таблицю, правильно вимовляючи слова зі -шся. Спробуй самостійно прокоментувати її.

Пишемо:		Читаємо:
-шся	–	**[с:'а]**
усміха́єш**ся**	–	усміха́є**[с:'а]**
навча́єш**ся**	–	навча́є**[с:'а]**
лиша́єш**ся**	–	лиша́є**[с:'а]**

5. 4. Прочитай текст напівголосно (завдання 5. 1), ураховуючи інформацію з таблиці. Випиши слова зі -шся.

6. 1. Прочитай словосполучення, правильно вимовляючи слова зі -шся. Запиши їх, позначаючи звуки буквами.

Милу́є[с:'а] кві́тами, диви́[с:'а] мультфі́льми, зупиня́є[с:'а] пе́ред світлофо́ром, гра́є[с:'а] з сестро́ю, збира́є[с:'а] до шко́ли, зверта́є[с:'а] по допомо́гу, користу́є[с:'а] словнико́м, змага́є[с:'а] з дру́зями.

6. 2. Складіть запитання з двома словосполученнями, зверніться з ними одне до одного й отримайте відповіді.

7. 1. Розглянь малюнок. Прочитай діалог.

– Приві́т. Са́нду! Як ти почува́єшся?

– Приві́т, Марі́йко! _____ _____ .

– Оду́жуй, при́ятелю! І не забува́й дба́ти про здоро́в'я. Коли́ ти займа́єшся спо́ртом, загарто́вуєшся, то не засту́джуєшся.

7. 2. Що сталося з Санду? Яку пораду йому дала Марійка?

7. 3. Подумайте, як доповнити діалог. Розподіліть ролі й розіграйте доповнений діалог.

8. Прочитай вірш, правильно вимовляючи слова зі -шся. Спиши, позначаючи звуки буквами.

Ой, кали́нонько черво́на, чому́ гне́[с':]а
і до не́ба голубо́го не сміє́[с':]?
Не віта́є[с':]а із ві́тром і доща́ми?
Не проща́є[с':]а із со́нцем вечора́ми?

§ 37. Слу́хаємо, чита́ємо за осо́бами, відповіда́ємо на запита́ння

1. 1. Послухай текст.

ЧОМУ́ КІТ УМИВА́ЄТЬСЯ ПІ́СЛЯ СНІДА́НКУ

(Литовська народна казка)

Я́ко́сь залеті́в горобе́ць на подві́р'я. Він поба́чив під де́ревом аж п'ять зерни́нок. Дзьо́бнув одну́, дзьо́бнув дру́гу. А кіт підкра́вся – і хап його́ за кри́льце́.

– За́раз я тебе́ з'їм, – му́ркнув кіт.

– Їж на здоро́в'я, – відпові́в горобе́ць. – Але́ щоб твій сніда́нок смачні́шим був, споча́тку вми́тися тре́ба.

– Вми́тися? – здивува́вся кіт.

– А хіба́ ти не зна́єш, що всі пе́ред їдо́ю вмива́ються?

– Зна́ю! – му́ркнув кіт, бо згада́в, як щора́нку хлюпо́четься у воді́ хло́пчик П'я́трас.

– Ти почека́й мене́, я шви́дко.

– До́бре, почека́ю! – сказа́в горобе́ць.

Ви́пустив кіт горобця́ з па́зурів. А той злеті́в собі́ на де́рево й ве́село ди́виться вниз.

Уми́вся кіт й гукну́в:

– Спуска́йся на зе́млю, мені́ сні́дати час.

– Насту́пного ра́зу вмива́йся, коли́ посні́даєш! – засмія́вся горобе́ць і полеті́в.

Відто́ді́ всі коти́ вмива́ються пі́сля сніда́нку.

1. 2. Про кого розповідається в казці? Що сталося з горобцем? Що допомогло йому врятуватися від кота – сила чи розум?

1. 3. Повправляйся у вимові слів, що в таблиці Кіберика. Запиши їх.

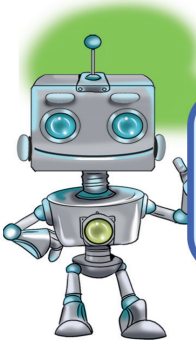

вмива́ються	–	вмива́ю**[ц:’а]**
хлюпо́четься	–	хлюпо́че**[ц:’а]**
ди́виться	–	ди́ви**[ц:’а]**

1. 4. Прочитайте казку за особами.

§ 38. Усвідо́млюємо призна́чення апо́строфа, пра́вильно вимовля́ємо, чита́ємо й пи́шемо слова́ з ним

1. 1. Пригадай і розкажи, що тобі відомо про апостроф (apostrof). Прочитай повідомлення Кіберика – перевір себе.

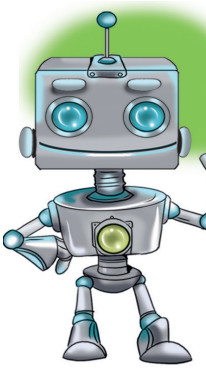

- Апо́строф ука́зує на розді́льну вимо́ву зву́ків.
- При́голосний пе́ред апо́строфом за́вжди́ вимовля́ємо тве́рдо.
- Бу́кви **я**, **ю**, **є**, **ї**, що стоя́ть пі́сля апо́строфа, за́вжди́ познача́ють два зву́ки.

1. 2. Прочитай звукові схеми й буквений запис слів. Тверді чи м'які приголосні звуки позначають букви перед апострофом? Один чи два звуки позначають букви після апострофа? Поміркуй, для чого в цих словах вживається апостроф?

[імйа] – ім'я́	[обйект] – об'є́кт	[пйатниця] – п'я́тниця
[сімйа] – сім'я́	[бйуть] – б'ють	[здоровйа] – здоро́в'я

1. 3. Запиши слова. Підкресли букви, між якими вживається апостроф.

2. 1. Прочитай вірш Любові Відути. Правильно вимовляй слова з апострофом.

Лети́ла [пірйіна],
і бі́гли [хлопйата] –
хоті́ли [пірйіну]
малу́ наздогна́ти.
Спійма́ла [марйана]
[пірйіну] біле́ньку.
[пірйіна] – не ва́та,
та та́ко́ж [мйакенька].

2. 2. Спиши вірш, позначаючи звуки буквами. Поясни, як ти написав(-ла) ім'я дівчинки, яке згадується у вірші.

3. 1. Прочитайте текст напівголосно. Що ви помітили? Знайдіть і назвіть слова, в яких допущено помилки.

Дід Демя́н купи́в нови́й компю́тер. У пя́тницю куре́р прині́с компю́тер нам додо́му. Уся́ сімя́ раді́ла. Тепе́р ми бу́демо розмовля́ти по ска́йпу з Маря́ною. Вона́ навча́ється у Руму́нії.

3. 2. Запишіть текст, виправляючи помилки. Перевірте записи одне одного.

3. 3. Прочитайте запитання до тексту. Доповніть і запишіть їх.

Хто купи́в _____ ?
Хто прині́с _____ додо́му?
Коли́ _____ прині́с _____ ?
З ким бу́дуть розмовля́ти __ _____ ?
Де навча́ється _____ ?

3. 4. Розіграйте діалог, використовуючи записані запитання.

Сло́во **апо́строф** прийшло́ з гре́цької мо́ви. Воно́ означа́є пове́рнутий убі́к, криву́й, зі́гнутий. Придиви́сь, апо́строф і спра́вді зі́гну́тий.

4. Перечитай казку «Чому кіт умивається після сніданку». Випиши з неї слова з апострофом.

5. 1. Які слова тут записані? Утворіть і запишіть їх.

м	'	яч	п	'	ята
ім		я	пам		ять
пір		я	дев		ять

5. 2. Перевір правильність написання двох останніх слів за словником. Подумай, після якої букви й перед якою розміщено кожне з цих слів.

6. Переклади й запиши слова українською мовою. Якщо відчуваєш труднощі, звернися до словника.

Cinci, nouă, vineri, calculator, monument, sănătate, minge, obiect.

Апо́строф під час перено́су не відокре́млюємо від попере́дньої бу́кви: сі-м'я́, Де-м'я́н-ко, па́-м'ять.

7. 1. Послухай текст.

Бі́ля буди́нку вели́ке подві́р'я. Хлоп'я́та лю́блять тут гра́тися. Сього́дні на подві́р'ї з'яви́вся нови́й хло́пчик. Це Дем'я́нко. Хлоп'я́та познайо́милися з ним. У Дем'я́нка в рука́х прозо́ра ку́ля, а в ній – хом'я́к. Дем'я́нко розповів хлоп'я́там, що його́ обо́в'язок щодня́ вино́сити хом'яка́ на прогу́лянку.

7. 2. Про кого розповідається у тексті? Що не так намалював художник? Як звати нового хлопчика? Що в нього було? Про що розповів Дем'янко хлоп'ятам?

7. 3. Прочитай напівголосно текст і запитання до нього. Запиши відповіді на запитання.

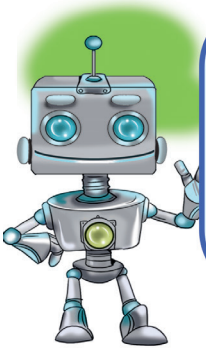

Де лю́блять гра́тися хлоп'я́та?
Хто сього́дні з'яви́вся на подві́р'ї?
Що зроби́ли хлоп'я́та?
Хто був у ку́лі?
Яки́й обо́в'язок у Дем'я́нка?

8. 1. Прочитай пари слів. Порівняй вимову звуків, позначених виділеними буквами. У яких словах приголосний вимовляємо твердо, а в яких – м'яко? Що тобі вказало на тверду вимову приголосних?

бу**ря́**к – бу**р'я́**н	**ря**д – подві́**р'я**	Зо**ря́**на – Ма**р'я́**на
бу́**ря** – пі́**р'я**	пові́т**ря** – сузі́**р'я**	мо**ря́**к – ка**р'є́**ра

8. 2. Спиши пари слів.

9. Прочитай вірш. Про що в ньому йдеться? Спиши, підкресли слова з апострофом. Поясни його вживання.

Рве Мар'я́нка у торби́нку
звіробі́й і матери́нку.
О́ля, То́ля, Шу́ра й На́та
вже мішо́к нарва́ли м'я́ти.
А Дем'я́нко на дубо́чку
рве собі́… штанці́ й соро́чку.

§ 39. Слу́хаємо, чита́ємо, відповіда́ємо на запита́ння. Ді́лимо текст на части́ни відпові́дно до пла́ну, аналізу́ємо, склада́ємо продо́вження те́ксту

1. 1. Прочитай назву тексту. Поміркуй, про кого може бути розповідь?

1. 2. Послухай текст і перевір правильність своїх здогадів.

За Юлією Смаль

АРТЕ́МКОВІ ДРУ́ЗІ

Наста́ла золота́ о́сінь. У па́рку Марі́йка та Васи́лько бі́гали доріжками і збира́ли листо́чки – черво́ні, жо́вті, кори́чневі.

Мале́нький павучо́к Арте́мко сиді́в на жо́втому клено́вому листку́. Він су́мно диви́вся на ді́ток. Йому́ нема́ з ким так гра́тися, бо ні бра́тика, ні сестри́чки в Арте́мка нема́є.

А ско́ро наста́не зима́… Усі́ павуки́ пови́нні ляга́ти спа́ти в за́ти́шних місця́х. Хтось сплете́ собі́ ха́тку на сухо́му стеблі́ в по́лі, хтось – на ку́щику, а хтось захова́ється під кору́. Зима́ до́вга, ка́жуть, спа́ти ці́лу зи́му су́мно.

Арте́мкові аж пла́кати захоті́лося. Він нещода́вно народи́вся, а тепе́р йому́ тре́ба ляга́ти спа́ти. Він ще нічо́го не ба́чив!

Арте́мко диви́вся на діте́й. Аж тут жо́втий листо́к відірва́вся і пові́льно полеті́в на зе́млю.

– Диви́сь! Диви́сь, який га́рний листо́чок лети́ть! – гукну́ла Марі́йка до Васи́лька.

– Дава́й його́ зло́вимо, по́ки він не впав! – сказа́в Васи́лько.

І ді́ти почали́ підстри́бувати, щоб спійма́ти листо́чок.

Арте́мко злака́вся: чи не заподі́ють ці ді́ти йому́ ли́ха? Ді́вчинка вхопи́ла листо́чок.

– А-а-а-а! – злака́лась вона́. – Тут паву́к!

– Та він же мале́нький! Це ж павучо́к! – заспоко́їв її́ хло́пчик.

– А й спра́вді, мале́нький. Диви́сь, як він ува́жно на нас ди́виться!

Павучко́ві так цікáво було́ подиви́тися на дітéй зблúзька, що він забýв про свій страх. Дíвчинка булá такá гáрна. От би вонá захотíла з ним дружи́ти! І хло́пчик здáвся йомý хоро́шим. Він то́чно стáне його́ дрýгом.

– Я Артéмко! – го́лосно гукнýв павучо́к, щоб його́ почýли. Марíйка почýла лишé тихéнький писк. Вонá відповíла йомý ти́хо, щоб не злякáти. Та павучко́ві все одно́ здало́ся, що почалáся бýря.

– Я Марíйка, дýже приéмно. Я й не знала, що павучки́ розмовля́ють.

– А я не знав, що дíти розмовляють. – відповíв павучо́к.

– Бýдеш з нáми дружи́ти? – запитáв Васи́лько. Він дýже люби́в товаришувáти з усімá. – Ми заберемо́ тебé додóму, посéлимо в бáнку і бýдемо годувáти цíлу зи́му.

– Ви хо́чете запроси́ти менé до сéбе на зи́му? Урá! Йдемо́ додóму! – зрадíв павучо́к.

І дíти пішли́ додóму. Листо́чок з Артéмком неслá Марíйка. Артéмко тихéнько всміхáвся: якí ж гáрні ці дíти! Як йомý пощасти́ло – тепéр у нього є дім на цілý зи́му!

1. 3. Про кого розповідається у тексті? Чому сумував Артемко? Чому павучок не хотів лягати спати на зиму? Як павучок потрапив до рук дітей? Якими йому здалися діти? Знайди в тексті й зачитай про це. Що діти запропонували Артемкові?

2. 1. Перечитайте казку Юлії Смаль «Артемкові друзі» і план до неї. Поділіть текст на три частини відповідно до плану.

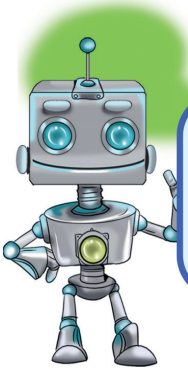

План

1. Сумні́ ро́здуми Артéмка.
2. Дíти знайшли́ павучкá.
3. Знайо́мство.

2. 2. Переглянь текст ще раз. Простеж, як змінювався настрій у Артемка. Подумай і скажи, у якій частині він був сумний, а в якій – стривожений, зляканий. Чому Артемко забув про свій страх?

3. 1. З чого видно, що Марійка й Василько люблять природу? Доведи або спростуй цю думку.

3. 2. Подумай і склади продовження історії про павучка й дітей.

§ 40. Пра́вильно вимовля́ємо, чита́ємо й пи́шемо слова́ з подо́вженими при́голосними зву́ками

1. 1. Прочитай уголос пари слів. У яких з них приголосний звук вимовляється подовжено?

жи́ти – життя́	ко́лос – коло́сся	Га́ля – гілля́
ши́ти – шиття́	ко́рінь – корі́ння	Та́ня – знання́

1. 2. Випиши слова, у яких приголосний звук вимовляється подовжено. Зверни увагу, як він позначений на письмі.

2. 1. Прочитай повідомлення Кіберика.

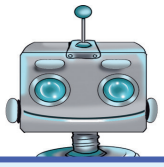

➢ Подо́вжений при́голосний – це оди́н звук.

➢ На письмі́ подо́вжений при́голосний звук (оди́н) познача́ємо двома́ одна́ковими бу́квами: ре́чення, узлі́сся.

➢ У звукови́х схе́мах подо́вження при́голосного познача́ємо двокра́пкою (:).

➢ Перено́сити з рядка́ в рядо́к слова́ з подо́вженими при́голосними мо́жна так: жит-тя́ і жи-ття́.

2. 2. Про які звуки йдеться у повідомленні? Чи є такі у твоїй рідній мові?

3. 1. Прочитай і спиши слова. Підкресли у словах букви, що позначають подовжені приголосні звуки.

А́лла, А́нна, Генна́дій, Ілля́, Іва́нна.

3. 2. Розглянь схеми, які зробили Марійка й Санду. Що ти помітив(-ла)? Чи однакові приголосні звуки позначає буква л у цих словах? Чим вони відрізняються?

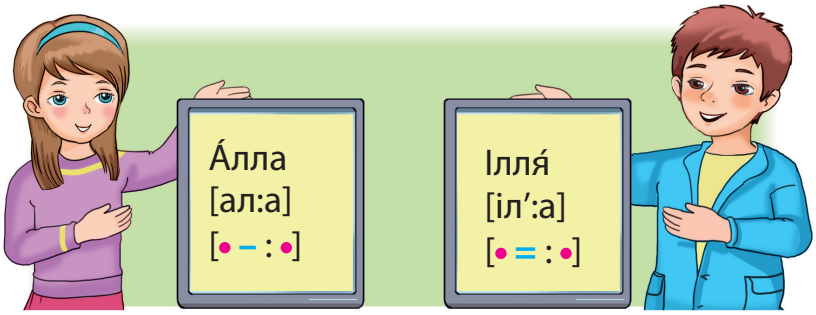

4. 1. Розглянь малюнки і прочитай підписи під ними. Спиши. Підкресли у словах букви, що позначають подовжені приголосні звуки.

воло́сся

пла́ття

взуття́

ва́нна

коло́сся

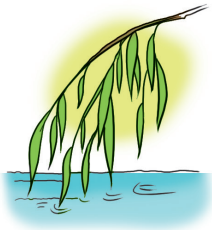

гілля́

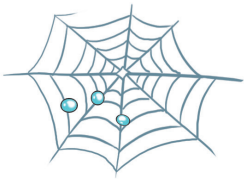

павути́ння

корі́ння

4. 2. У якому слові подовжений приголосний звук твердий? Яка буква допомогла тобі це визначити?

5. 1. Прочитай вірш Алли Свашенко. Про що в ньому йдеться?

Є такі́ чудні́ слова́:
звук оди́н, а ні́би два.
В сло́ві зву́ки ці живу́ть,
їх подо́вженими звуть.

Це обли́ччя і насі́ння,
бездорі́жжя і камі́ння.
Це життя́ і майбуття́,
це воло́сся і взуття́.

5. 2. Випиши з вірша слова з подовженими приголосними звуками, підкресли букви, що їх позначають.

6. 1. Прочитай слова. Чи знаєш ти значення усіх цих слів? Якщо ні, то з'ясуй. Яким словником тобі потрібно скористатися?

Ре́чення, запита́ння, завда́ння, поя́снення, малюва́ння, чита́ння, знання́, мовча́ння, пла́вання, змага́ння, навча́ння.

6. 2. Спиши слова. З двома із них склади речення.

7. 1. Прочитай текст. Про кого й що саме в ньому розповідається?

У щоде́нниках І́нни і Генна́дія ті́льки хоро́ші оці́нки. Вони́ відмі́нники. Крім навча́ння, у них є й і́нші захо́плення. Генна́дій займа́ється пла́ванням, а І́нна – малюва́нням.

7. 2. Складіть запитання за змістом тексту. Зверніться з ними одне до одного й дайте відповіді.

7. 3. Якщо у тебе виникли труднощі з виконанням попереднього завдання, прочитай запитання, які склали Марійка й Санду. Дай відповіді на них.

Про ко́го розповіда́ється в те́ксті? Як їх звуть?
Чим займа́ється Генна́дій?
Яке́ захо́плення в І́нни?

8. 1. Послухай текст. Розглянь малюнки.

Одніє́ї неді́лі у мише́й було́ весі́лля. Від світа́ння вони́ готува́лися. Ми́шка-ку́хар готува́ла смачни́й суп з корі́ння.

Ми́шка-кра́вчик ши́ла для нарече́них вбра́ння́, а її помічни́ця прасува́ла.

А от і завіта́в пе́рший гі́сть, яко́го ніхто́ не чека́в. Це була́ ки́ця Варва́рка.

8. 2. Про кого розповідається в тексті? До чого готувалися миші? Хто до них завітав? Чи зраділи миші такому гостю?

8. 3. Перекажи текст за малюнками.

8. 4. Подумай, що могло бути далі. Розкажи.

8. 5. Спиши перший абзац тексту. Підкресли букви, що позначають подовжені приголосні звуки. Вони тверді чи м'які?

§ 41. Пра́вильно вимовля́ємо зву́ки [дж], [дз], [дз'], познача́ємо їх бу́квами

1. 1. Послухай текст. Між ким відбулася розмова?

– Марі́йко, яка́ ціка́ва украї́нська мо́ва! Дві бу́кви, а звук оди́н: обли́ччя, воло́сся, ре́чення.

– Так, Са́нду. У цих слова́х дві бу́кви познача́ють оди́н подо́вжений при́голосний звук. Але́ є ще бу́кви, які познача́ють оди́н звук. От послу́хай слова́: джи́нси, ґу́дзик, дзьоб…

– Авже́ж, Марі́йко! Я згада́в! Бу́кви **дж** (дві), а познача́ють один звук **[дж]**. Бу́кви **дз** (дві) познача́ють звуки **[дз]** або́ **[дз’]**.

1. 2. Прочитай таблицю Кіберика. Спробуй зробити висновок про позначення звуків буквами. Якщо відчуваєш труднощі, перечитай діалог Марійки й Санду (завдання 1. 1).

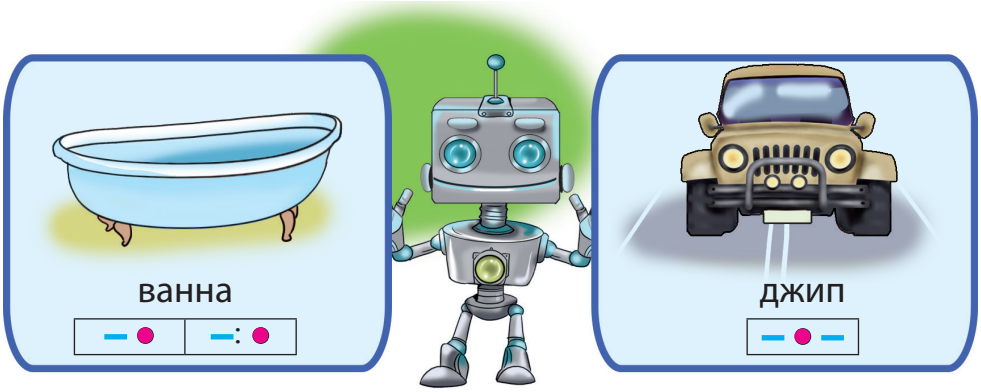

1. 3. Складіть запитання за змістом таблиці. Зверніться з ними одне до одного й дайте відповіді.

2. 1. Послухай вірш Євгена Гуцала. Про кого в ньому розповідається?

Дзво́ник є в коня́.
Наш кінь
дзво́нить **дз**во́ником:
дзінь-**дз**інь!
Дзво́нить **дз**во́ником
весь день,
ті́льки й чу́ється:
дзень-**дз**ень!

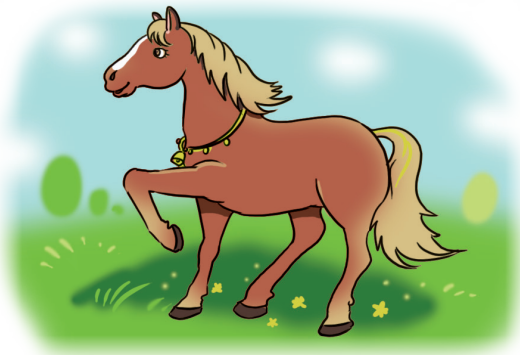

2. 1. Прочитай виразно вірш. Виділені букви вимовляй як один звук.

3. 1. Переклади й запиши слова українською мовою. Якщо відчуваєш труднощі, звернися до словника. Яким саме словником тобі потрібно скористатися?

Blugi, oglindă, izvor, gem, junglă, porumb, cioc.

3. 2. Підкресли у словах сполучення двох букв, що позначає один звук. Який це звук: голосний чи приголосний (твердий чи м'який)?

4. 1. Прочитай вірш. Про що в ньому розповідається?

З мале́нького джере́льця
дзюрчи́ть дзвінка́ води́чка…
Знай, джерело́ є се́рцем
кожні́сінької рі́чки.

4. 2. Розкажи, чи бачив(-ла) ти коли-небудь джерело? Чи є у твоїй місцевості джерело? У якому воно стані: доглянуте, чисте чи засмічене?

4. 3. Спиши. Підкресли у словах сполучення двох букв, що позначає один звук.

5. 1. Прочитай і спиши текст. Підкресли слова, у яких сполучення двох букв позначає один звук.

У Мико́лки – день наро́дження. Та́то з ма́мою подарува́ли йому́ джи́нси, а діду́сь – мале́ньке щеня́. Мико́лка назва́в його́ Дже́ком. Бабу́ся спекла́ ону́ку пирі́г з родзинками. Хло́пчик ду́же щасливи́й.

5. 2. Прочитай і доповни запитання до тексту.

Яке́ свя́то __ _____ ?
Що подарува́ли _____ __ _____ си́ну?
Хто подарува́в _____ щеня́?
Як _____ назва́в _____ ?
__ зроби́ла бабу́ся?

§ 42. Слу́хаємо й чита́ємо текст, відповіда́ємо на запита́ння

1. 1. Послухай текст.

За Василем Сухомлинським

Я́БЛУКО В ОСІ́ННЬОМУ САДУ́

Пі́зньої осені близнята Оля й Ніна гуляли в саду. Був сонячний день. Ли́стя опа́ло й шелесті́ло під нога́ми.

Дівча́тка підійшли́ до я́блуні й поба́чили одне́ вели́ке роже́ве я́блуко.

– За́раз ми його́ зірвемо́, – ра́дісно сказа́ла Ні́на.

Зірва́ли дівча́тка я́блуко. Ко́жній корті́ло потрима́ти його́ в рука́х. О́лі хоті́лося, щоб я́блуко діста́лося їй, та вона́ соро́милася призна́тись.

– Хай тобі́ бу́де я́блуко, Ні́но… – промо́вила О́ля сестрі́.

А Ні́ні хоті́лося, щоб я́блуко діста́лося їй, та вона́ теж соро́милася призна́тись і сказа́ла:

– Ні, хай тобі́ бу́де я́блуко, О́лю…

Я́блуко перехо́дило з рук у ру́ки, дівча́тка ня́к не могли́ дійти́ зго́ди. Та ось обо́м набі́гла ду́мка:

– Віддамо́ я́блуко ма́мі.

Прибі́гли вони́ до ма́ми й віддали́ їй я́блуко. У ма́ми в оча́х зася́яла ра́дість. Вона́ розрі́зала я́блуко й дала́ обо́м дівча́ткам по полови́нці.

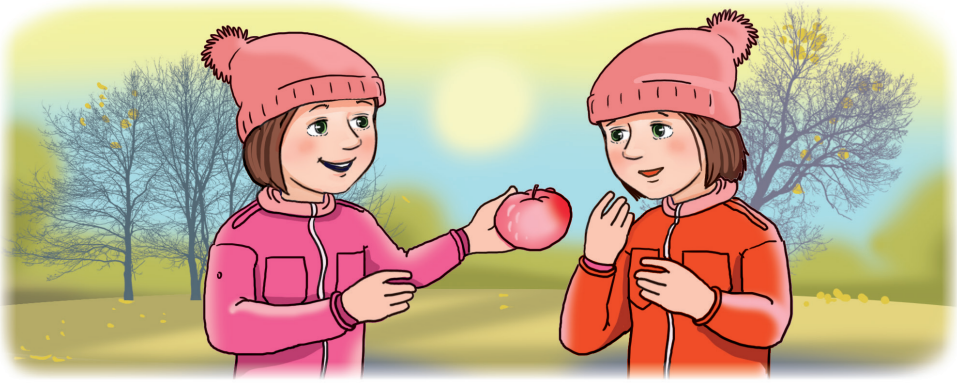

1. 2. Про кого розповідається в тексті? Як звали дівчаток? Що вони знайшли? Чому сестрички передавали яблуко одна одній? У чому соромилась признатись кожна з них? Що вирішили сестрички? Якими вони були? Чому в очах у мами засяяла радість? Як ти гадаєш, чому мама розділила яблуко порівну між донечками?

2. Прочитай таблицю Кіберика. Значення яких із цих слів тобі було невідоме? А тепер? Чи знайшов(-ла) ти підказки у таблиці? Якщо ні, то скористайся словником, щоб з'ясувати значення невідомих слів.

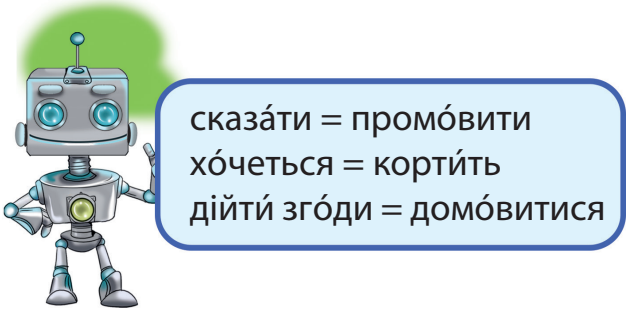

СЛО́ВО
НОМІНАТИ́ВНЕ ЗНА́ЧЕННЯ СЛО́ВА

§ 43. Відповіда́ємо на запита́ння, аналізу́ємо, усвідо́млюємо основне́ призна́чення сло́ва

1. 1. Прочитайте таблицю Кіберика. Подумайте і скажіть, слова якого рядка називають: а) дії; б) предмети; в) ознаки предметів; г) кількість; д) нічого не називають.

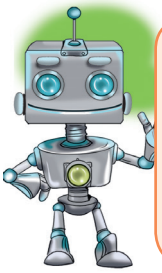

Clasă, școală	—	клас, шко́ла
Mare, mic	—	вели́кий, мали́й
A citi, a învăța	—	чита́ти, вчи́тися
Doi, cinci	—	два, п’ять
Pentru, între, și	—	для, між, і

1. 2. Зробіть висновок про роботу слів. Пригадайте з уроків рідної мови і скажіть, навіщо потрібні слова, які нічого не називають.

1. 3. Прочитай повідомлення, яке підготували Марійка й Санду, і перевір правильність свого висновку.

✓ Основна́ «робо́та» сло́ва – назива́ти все, що нас ото́чує.
✓ Слова́ назива́ють: дії́, предме́ти, озна́ки предме́тів, кі́лькість.
✓ Є слова́, які́ нічо́го не назива́ють. Вони́ важли́ві, бо слу́жать для зв’язку́ між слова́ми й назива́ються службо́вими (cuvinte de serviciu).
✓ У ко́жній мо́ві для на́зви одного́ й того́ ж предме́та, дії́ чи озна́ки є свої́ слова́.

2. 1. Назви́ предмети, які намалював художник.

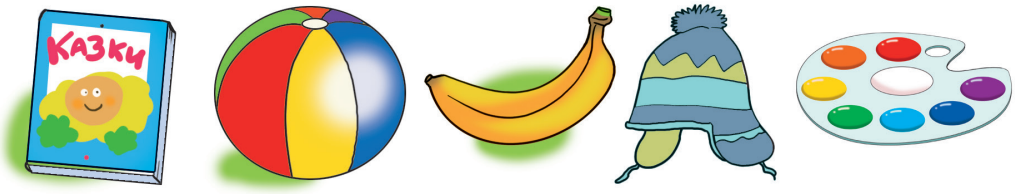

2. 2. Що ти використав(-ла), щоб назвати кожен предмет?
2. 3. Розкажи, який кожен із цих предметів.
2. 4. Розкажи, що можна зробити з кожним з цих предметів. Які слова для цього ти використав(-ла)?

3. 1. Прочитай текст, додаючи слова – на́зви малюнків. Запиши.

У день наро́дження. Пристриба́в до не́ї сі́рий .

Прині́с дві . Прибі́г колю́чий і прині́с на спи́нці три . А прийшо́в з горня́тком соло́дкого ме́ду.

принесла́ кача́н . Ве́село святкува́ли звіря́та.

3. 2. Які слова додавалися: назви предметів, ознак чи дій? Знайдіть у тексті й підкресліть слова – на́зви дій (червоним кольором), ознак (синім кольором), кількості (зеленим кольором). Службові слова підкресліть двома рисками.

4. 1. Запиши слова українською мовою. За потреби користуйся словником.

Pulover, mergem, zece, lingură, masă, balon, verde, soare, vesel, trei.

4. 2. Що називає кожне зі записаних слів – предмет, ознаку, дію чи кількість?

§ 44. Розрізня́ємо слова́ – на́зви предме́тів, їх озна́к і дій, добира́ємо такі́ слова́

1. 1. Санду виконав завдання: поділив слова на групи. Прочитай ряди слів – перевір, чи правильно хлопчик розподілив слова.

Слова́ – на́зви предме́тів: брат, подару́нок, соло́дкий, альбо́м.
Слова́ – на́зви озна́к: до́бре, весе́ла, розу́мний, со́нце.
Слова́ – на́зви дій: говори́ти, сім, запроси́ти, дарува́ти.
Слова́ – на́зви кі́лькості: чита́ти, чоти́ри, де́в'ять, де́сять.

1. 2. Виправ помилки – розподіли слова правильно. Запиши.

2. 1. Марійка виконувала завдання на планшеті: розподіляла слова. Коли вона пересилала повідомлення зі завданням Кіберику, то пропуски між словами зникли. Прочитай і відшукай слова, які «заховалися».

1. Мамадімселоклас.
2. Білийсмачнийфруктовий.
3. Унадза.
4. Ітиписатижити.
5. Одиншістьтри.

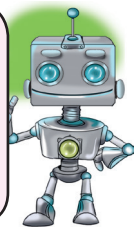

2. 2. Запиши слова. Поміркуй, що об'єднує кожну групу слів. Відповідай так:

_____ , _____ , _____ , _____ – це слова́ – на́зви _____ .

3. Розглянь малюнки. Назви́ кожен. Які слова́ ти використав(-ла)? Запиши.

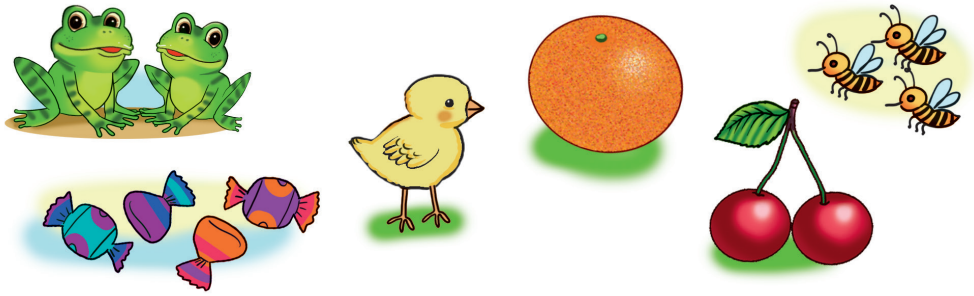

4. 1. Прочитай текст, додаючи слова – назви малюнків.

У жив . На подві́р'ї були́ , і . Захоті́в погра́тися і бри́знув на них свої́ми . стрибну́в на . залі́з під , а розкри́ла краси́ву . Усі схова́лися від .

4. 2. Запиши текст.

4. 3. Спробуй скласти подібний текст з малюнками. Запиши його на аркуші з альбому. Запропонуй прочитати однокласникам.

§ 45. Слу́хаємо й чита́ємо текст, відповіда́ємо на запита́ння. Розповіда́ємо про чле́нів роди́ни

1. 1. Послухай текст.

– Са́нду, яки́й у те́бе га́рний літа́к!

– Дя́кую! Мені́ подарува́в його́ дя́дько Емі́ль. Він льо́тчик і літа́є на тако́му ж літаку́, ті́льки вели́кому. Дя́дько Емі́ль був у багатьо́х краї́нах. Він ча́сто прихо́дить до нас у го́сті й розповіда́є ціка́ві істо́рії.

– Моя́ бабу́ся Мела́нія теж розповіда́є ціка́ві істо́рії. Вона́ екскурсово́д. Бабу́ся працю́є в музе́ї. Коли́ вона́ вдо́ма, то готу́є нам рі́зні смачні́ стра́ви. Найбі́льше я люблю́ пиріжки́, які́ пече́ бабу́ся Мела́нія. Пригоща́йтеся!

– А в нас у роди́ні та́то вмі́є сма́чно готува́ти. Це його́ хо́бі. Мій та́то будіве́льник. Він буду́є буди́нки, шко́ли, магази́ни. Мій та́то розу́мний і працьови́тий. Я пиша́юся свої́м та́том.

1.2. Між ким відбулася розмова? Про кого розповідали діти? Про кого і що саме розповів Санду? А Марійка? Зачитай, що хлопчик розповів про тата.

1. 3. Розподіліть ролі та прочитайте діалог.

1. 4. Прочитай і доповни запитання в таблиці Кіберика. Запиши їх.

Як звати твого́ (твою́) _____ ?
Хто він (вона́)? Ким працю́є?
Що ро́бить твій (твоя́) _____ ?
Яки́й твій _____ ? (Яка́ твоя́ _____ ?)

2. Прочитайте слова. Розподіліть і запишіть їх за зразком.

Сестра́, навча́є, діду́сь, гра́ється, брат, шофе́р, весе́лий, лі́кар, ува́жний, пожі́жник, ку́хар, лику́є, розу́мний, до́бра, захища́є, допомага́є.

Зразок. Хто? – ма́ма, …
Яки́й? Яка́? – розу́мна, …
Що ро́бить? – захища́є, … .

3. Розіграйте діалог – розпитайте одне одного про когось із членів родини й дайте відповіді. Користуйтеся запитаннями із завдання 1. 4.

4. Склади розповідь про когось із членів своєї родини. Підготуйся розповісти її в класі.

§ 46. Слу́хаємо й чита́ємо те́кст и, відповіда́ємо на запита́ння, буду́ємо діало́ги

1. 1. Послухай вірш. Пригадай, які твори на таку ж тему ти вже читав(-ла)?

Віолетта Дворецька

Сім'я́, давно́ вже ка́жуть – це сім «Я».
Під на́шим да́хом ве́село і шу́мно.
Тату́сь, бабу́ся, ма́тінка моя́,
сестри́чка, брат і пе́сик наш розу́мний.
Коли́ вечі́рня настає́ годи́на,
збира́ється уся́ моя́ роди́на.
Лиш до вече́рі ми встига́єм сі́сти –
вже ко́жен поспіша́є розпові́сти,
як день пройшо́в і що було́ ціка́во…
А по́тім ми п'ємо́ хто чай, хто ка́ву.

1. 2. Про що йдеться у вірші? Про свою сім'ю розповідає дитина чи дорослий? Знайди й зачитай, хто є в цій родині.

1. 3. Поміркуй і скажи, чому ця сім'я щаслива.
1. 4. Чи збирається твоя родина разом? Як ви проводите час?

2. 1. Послухай текст.

У ВИХІДНИ́Й ДЕНЬ

У суботу я, ма́ма, тато й моя́ сестри́чка Дари́нка ходи́ли в зоопа́рк. Там так бага́то твари́н! Ми поба́чили верблю́да, ле́ва, лиси́цю, ведме́дя, слона́. Ма́ма дала́ мені́ бана́н, і я пригости́в ма́впочку. Та найбі́льше мені́ й Дари́нці сподо́балося ката́тися на по́ні.

По́тім ми усі́єю роди́ною пішли́ у кафе́. Та́то зроби́в замо́влення: ма́мі – фрукто́вий сала́т, мені́ – моро́зиво, Дари́нці – моло́чний кокте́йль, а собі́ – ка́ву. Ми ла́сува́ли со́лодощами й розпи́тували та́та про по́ні.

Коли́ ми поверта́лися додо́му, ма́ма попроси́ла ме́не й та́та зайти́ в суперма́ркет купи́ти проду́кти, а сама́ з Дари́нкою пішла́ додо́му.

У суперма́ркеті та́то споча́тку купи́в молоко́, сир, йо́гурт. По́тім – хліб і пе́чиво. А пі́сля – я́блука, апельси́ни й лимо́ни. Я попроси́в та́та купи́ти мені́ альбо́м і фа́рби, а Дари́нці – олівці́.

Коли́ ми поверну́лися додо́му, з ку́хні ви́бігла Дари́нка. Вона́ сказа́ла, що бабу́ся з дідусе́м напекли́ пиріжкі́в і запро́шують усі́х до сто́лу. За столо́м зібра́лася вся роди́на: ма́ма, та́то, Дари́нка, бабу́ся, діду́сь і я. Усі́ пили́ чай з пиріжка́ми. А ми з Дари́нкою розповіда́ли дідусе́ві з бабу́сею про зоопа́рк.

2. 2. Куди ходила родина в суботу? Кого вони там побачили? Що найбільше сподобалося дітям у зоопарку? Куди пішла родина після зоопарку? Що замовив тато в кафе? Куди пішли батько й син після прогулянки? Навіщо? Хто пік пиріжки? Хто зібрався за сімейним столом?

2. 3. Чи дружна ця родина? Чому ти так думаєш?

2. 4. Знайди в тексті й зачитай уривки: а) про похід родини в кафе; б) про те, як батько й син робили покупки в супермаркеті.

3. Розподіліть ролі, побудуйте й розіграйте діалоги:

а) тато розмовляє з офіціантом, робить замовлення;
б) син просить тата купити йому альбом (фарби, олівці тощо).

4. Намалюй малюнок, як твоя родина проводить час разом. Склади розповідь за змістом малюнка. Підготуйся розповісти її в класі.

§ 47. Слу́хаємо, чита́ємо, аналізу́ємо, об’є́днуємо слова́ в темати́чні гру́пи

1. Перечитай ще раз текст «У вихідний день» з попереднього параграфа. Знайди у тексті й випиши за зразком групи слів.

Зразок. Роди́на – та́то, …
Твари́ни – … ,
Ї́жа – … .

2. Прочитай слова. Погрупуй їх і запиши кожну групу окремо.

М’яч, по́їзд, стіл, авто́бус, си́ній, ля́лька, тролє́йбус, ша́фа, жо́втий, кло́ун, дива́н, зеле́ний.

Ї́грашки – …
Ме́блі – …
Тра́нспорт – …
Кольори́ – …

3. 1. Назви, що зображено на малюнках. Поясни Кіберику, який малюнок у кожному рядку зайвий. Чому?

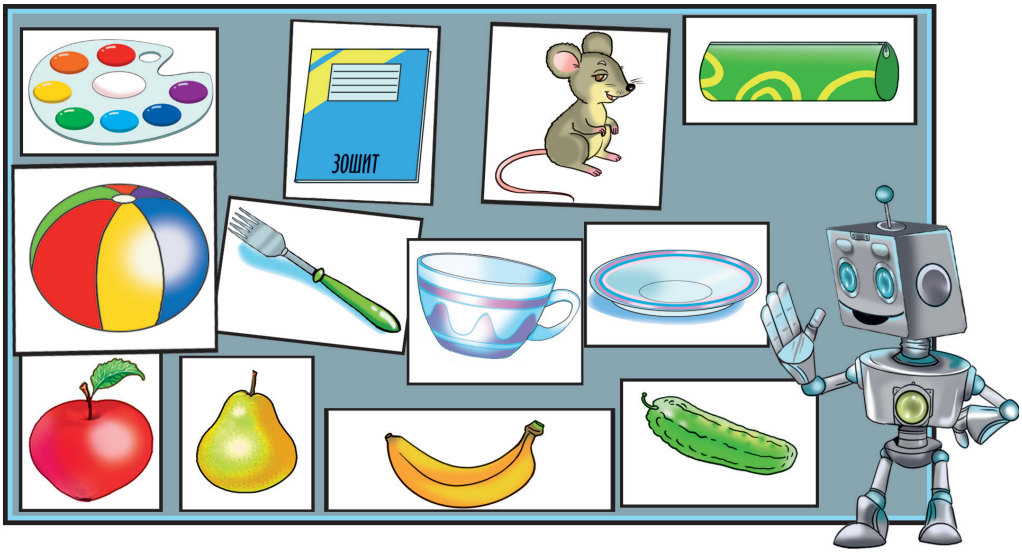

3. 2. Запиши окремо кожну групу слів – назв малюнків і слово, яке їх об’єднує.

4. 1. Переклади слова українською мовою. Який словник тобі знадобиться, щоб перевірити правильність перекладу?

Primăvară, alb, bluză, halat, iarnă, palton, toamnă, verde, vară, galben, pantaloni, roşu.

4. 2. Погрупуй слова й запиши їх. Добери до кожної групи слово, яке їх об'єднує.

5. 1. Послухай вірш Тетяни Лисенко.

Я зібра́вся погуля́ти –
о́дяг му́шу свій шука́ти.
Це, напе́вне, домови́к
захова́в десь черевик.
Зни́кли светр і піджа́к,
не знайду́ їх теж ніяк.
Я з-під лі́жка, із куто́чка
ви́тягнув свою́ соро́чку.
Хто її́ туди́ запха́в
й ме́дом намасти́в рука́в?
Ну, звича́йно, домови́к
захова́в її́ та втік.
В ку́хні бі́ля табуре́тки
я знайшо́в одну́ шкарпе́тку.
Дру́гу домови́к забра́в,
бо нема́. Я скрізь шука́в…

5. 2. Про кого розповідається у вірші? Куди збирається хлопчик? Розкажи, що він шукає?

5. 3. Чи справді домовик заховав одяг хлопчика? Яку пораду ти можеш йому дати?

5. 4. Випиши з вірша дві групи слів: на́зви одягу й на́зви меблів.

6. 1. Послухай вірш Миколи Возіянова. Про що в ньому розповідається?

В ци́рку ді́ти зліва, спра́ва...
На аре́ні йде виста́ва:
ле́ви, ти́гри там і тут,
витанцьо́вує верблю́д,
пе́сик ї́де на ведме́ді,
ма́впа – на велосипе́ді,
у слона́ уда́в на спи́ні,
кі́шка хо́дить по драби́ні,
на гіта́рі гра́є кіт...
Цирк – живи́й казко́вий світ!

6. 2. Випиши з вірша, хто брав участь у цирковій виставі. Яке слово їх об'єднує?

6. 3. Чи доводилося тобі бути в цирку? Розкажи, кого ти там бачив. Що найбільше сподобалося?

7. Напишіть на картках: «Іграшки», «Навчальне приладдя» «Одяг», «Овочі», «Тварини», «Імена хлопчиків» (або дівчаток) тощо. Зіграйте з сусідом(-кою) по парті у гру «Я знаю п'ять назв…» Правила гри: кожен витягає картку, читає напис і говорить, наприклад: «Я знаю п'ять назв іграшок…»

8. Прочитай вірш Наталії Бугай. Про що в ньому йдеться? Випиши з вірша слова – на́зви овочів.

На горо́ді цибули́ни
відзнача́ють імени́ни.
Повсіда́лися в рядо́чки,
одягли́ нові́ соро́чки.
Запроси́ли буряка́,
ди́ню, мо́ркву, огірка́.
І танцю́ють, і співа́ють,
боки́ со́нцю підставля́ють.
На горо́ді – весели́ни:
всі святку́ють імени́ни.

ЛЕКСИ́ЧНЕ ЗНА́ЧЕННЯ СЛО́ВА

§ 48. Розрізня́ємо зна́чення співзву́чних слів у руму́нській та украї́нській мо́вах. Працю́ємо зі словника́ми

1. Розглянь малюнки і прочитай слова під ними. Якого висновку можна дійти про звучання й лексичне значення слів в обох мовах?

album ↔ альбо́м | ochelari ↔ окуля́ри | mașină ↔ маши́на

2. Прочитай слова в таблиці, що ліворуч. Які слова з румунської мови вони нагадують тобі? Знайди в таблиці, що праворуч, слова з таким самим лексичним значенням. Запиши їх за зразком.

Текст, лі́тера, клас, ситуаці́я, ромб, скло, раке́та, мо́ре, гімн.	Literă, text, situație, clasă, rachetă, romb, sticlă, imn, mare.

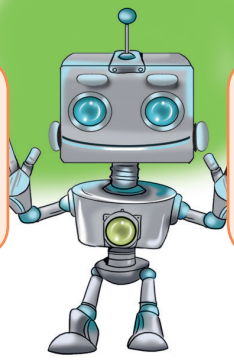

Зразок. При́ятель – prieten.
Шофе́р – … .

3. Розглянь малюнки і прочитай слова під ними. Якого висновку можна дійти про звучання й лексичне значення слів в обох мовах?

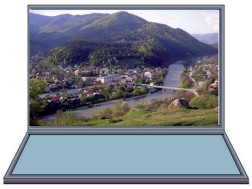

calculator ≠ калькуля́тор

casă ≠ ка́са

4. Довідайся про значення таких українських слів: час, компас, похід, мандрівка, циркуль. Яким словником ти будеш користуватися: перекладним, орфографічним чи тлумачним?

5. 1. Розглянь малюнки і прочитай слова під ними. Запиши слова в такому порядку, як розміщено малюнки. Який малюнок зайвий (немає відповідного слова)? Які предмети не намальовано, а їх назви подано?

Окуля́ри, апельси́н, карто́пля, скри́пка, ви́шні, ла́мпа.

5. 2. Які з цих слів подібні за звучанням до слів твоєї рідної мови?

6. 1. Прочитай загадку (ghicitoare) і відгадай її. Спиши, дописуючи слово-відгадку.

Цю найпе́ршу в шко́лі кни́жку
зна́є будь-яки́й школя́р.
До усі́х книжо́к доріжку
прокладáє наш . . . .

6. 2. Поясни значення слова-відгадки. У якому словнику – перекладному, орфографічному чи тлумачному – можна дізнатися про значення цього слова?

§ 49. Слу́хаємо й чита́ємо текст, усвідо́млюємо прочи́тане, ро́бимо ви́сновки

1. 1. Послухай казку.

За Сергієм Міхалковим

ДРУ́ЗІ В ПОХО́ДІ

Домо́вилися Лиси́ця, Бобе́р і Каба́н піти́ ра́зом у похі́д: по лиса́х, по го́рах походи́ти, на нові́ місця́ подиви́тися.

Зібра́лися вони́ й пішли́. Йшли, йшли, дійшли́ до рі́чки. Че́рез рі́чку місто́к переки́нутий. Утрьо́х не про́йдеш, тре́ба по одно́му перебира́тися.

– Іди́ ти пе́рший! – сказа́в Бобру́ Каба́н. – Ти ста́рший!

– Пра́вильно. Неха́й Бобе́р пе́рший іде́! – пого́дилася Лиси́ця.

Бобе́р пішо́в. Ра́птом місто́к під ним провали́вся, Бобе́р упа́в у во́ду.

– Ах, біда́! Біда́! – закрича́ла Лиси́ця. – Каба́н, стриба́й у во́ду, рятýй Бобра́. Пропаде́ наш Бобе́р! Шви́дше! Шви́дше!

– Сама́ за ним стриба́й! – відказа́в Каба́н. – Я б і ра́дий, та бою́ся в холо́дній во́ді застуди́тися.

– Дя́кую вам, я вже яко́сь сам. Я вмі́ю пла́вати, – почу́вся з-під містка́ го́лос Бобра́.

Ви́ліз Бобе́р на бе́рег. Су́мно подиви́вся на Лиси́цю й Каба́на.

– От і до́бре! – зраді́ли Лиси́ця і Каба́н. – Пішли́ да́лі.

– Е, ні! – тве́рдо сказа́в Бобе́р, – з ва́ми пропаде́ш! – та й пішо́в додо́му.

1. 2. Куди зібралися йти друзі? Кому першому запропонували перейти місток? Що сталося з Бобром? Чи поспішали друзі допомогти йому? Знайди в тексті й зачитай уривок про це.

1.3. Поміркуй, чому Бобер пішов додому. Як ти розумієш його останню репліку? Чи підходить сюди прислів'я «Друзі пізнаються в біді»? Доведи свою думку.

§ 50. Спостеріга́ємо за анто́німами, добира́ємо антоні́мічні па́ри

1. 1. Прочитай таблиці Кіберика. Що ти знаєш про слова з протилежним значенням з уроків румунської мови? Як їх називають?

În limba română:
zi – noapte;
vara – iarna;
vesel – trist;
mare – mic.

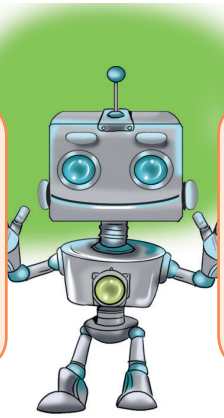

В українській мові:
день – ніч;
лі́то – зима́;
весе́лий – сумни́й;
вели́кий – мали́й.

1. 2. Прочитай повідомлення й перевір правильність своєї відповіді.

В украї́нській мо́ві, як і в руму́нській, є слова́, які ма́ють протиле́жне зна́чення – **анто́німи** (antonime): поча́ток – кіне́ць, чо́рний – бі́лий, сміятися – пла́кати.

1. 3. Випиши з вправи три пари антонімів.

2. 1. Послухай вірш Алли Свашенко. Розглянь малюнки. Про яких братів йдеться у вірші?

З бра́том я живу́ у па́рі,
та не в зла́годі – у сва́рі.
Ро́бимо все залюбки́,
ті́льки за́вжди навпаки́.
Я збира́юся ляга́ти,
брат лише́ поча́в встава́ти,
я почну́ відпочива́ти,
він руша́є працюва́ти.
Як він мо́же весели́тись,
коли́ му́шу я жури́тись?
Я стою́, а брат біжи́ть…
Як нас лю́ди звуть, скажі́ть.

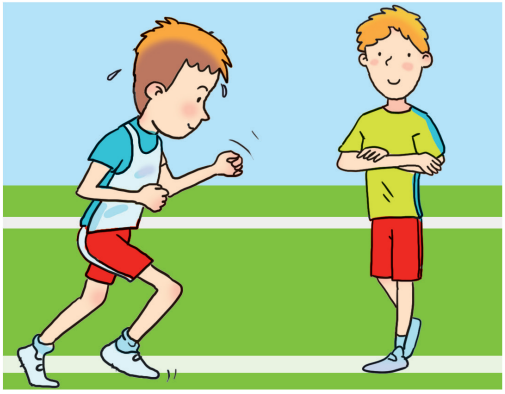

2. 2. Прочитай вірш. Зістав малюнки й відповідні рядки вірша.

2. 3. Випиши пари антонімів. Виписані слова є назвами предметів, дій чи ознак?

2. 4. Поміркуй: автор уживає антоніми, щоб показати, які брати схожі чи які вони різні. Доведи свою думку.

3. Об'єднай антоніми в пари, запиши їх за зразком.

Зразок. Земля́ – не́бо, …

Мовча́ти, ща́стя, говори́ти, бли́зько, друг, соло́дкий, во́рог, біда́, ки́слий, дале́ко, зве́рху, швидки́й, зни́зу, пові́льний.

4. Доповніть і запишіть речення за змістом малюнків. Перевірте правильність записів одне одного.

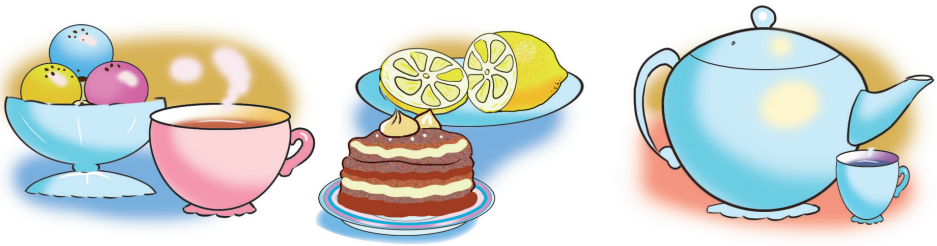

Моро́зиво _____ , а чай _____ .
Ті́стечко _____ , а лимо́н _____ .
Ча́йник _____ , а ча́шка _____ .

5. 1. Склади речення за змістом малюнків, використовуючи слова з довідки. Запиши складені речення.

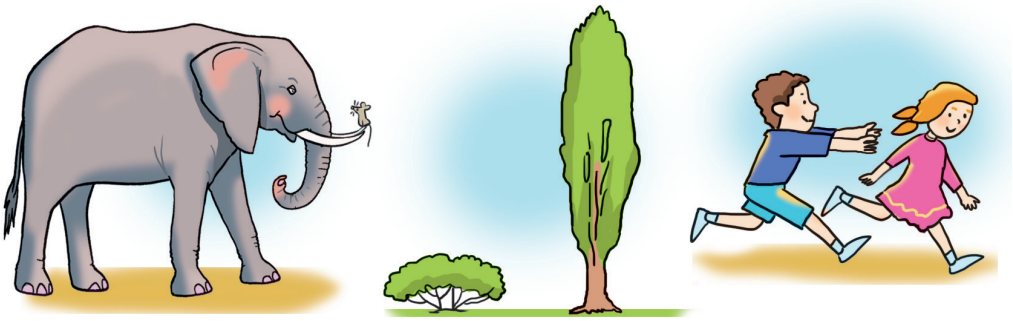

Довідка: висо́ке, втіка́є, вели́кий, низьке́, мала́, наздоганя́є.

5. 2. Намалюй малюнок або зроби аплікацію зі зображеннями предметів (або явищ, дій), які мають протилежні ознаки. Запропонуй однокласникам скласти речення за змістом твого малюнка (або аплікації).

5. 3. Поцікався, як попереднє завдання (5. 2) виконали твої однокласники. Чий малюнок сподобався тобі найбільше? Хто, на твою думку, склав речення найбільш вдало?

§ 51. Спостеріга́ємо за сино́німами, добира́ємо їх із ря́ду наве́дених слів

1. 1. Прочитай таблиці Кіберика. Що ти знаєш про слова, близькі за значенням, з уроків румунської мови? Як їх називають?

În limba română:
Susur, şoaptă, …;
noroi, glod, …;
forţă, putere, ….

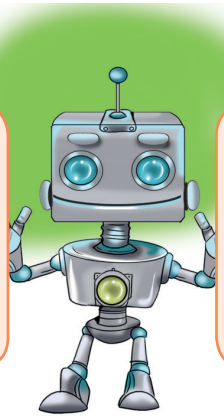

В українській мові:
дорога, шлях, …;
будинок, дім, …;
добрий, хороший, … .

1. 2. Прочитай повідомлення й перевір правильність своєї відповіді.

В украї́нській мо́ві, як і в руму́нській, є слова́, близькі́ за зна́ченням, – **синоніми** (sinonime): розмовля́ти, говори́ти; осе́ля, коте́дж, ха́та.

2. Прочитайте слова. Знайдіть і об'єднайте синоніми в групи. Запишіть кожну групу синонімів окремо.

1. А́збука, при́ятель, абе́тка, сім'я́, алфаві́т, друг, роди́на.
2. Ра́дісний, сміли́вий, весе́лий, хоро́брий, відва́жний.
3. Бі́гти, гра́тися, ба́витися, мча́ти, гна́тися, розважа́тися.

3. 1. Прочитай слова. Значення невідомих слів з'ясуй за словником. З наведених слів випиши близькі за значенням (синоніми) до слова іти.

Дружи́ти, розповіда́ти, крокува́ти, писа́ти, шкандиба́ти, чо́вгати, бі́гти, малюва́ти, йти, прямува́ти, говори́ти, ту́пцяти.

3. 2. Подумайте, які з виписаних слів можна використати для відповіді на поставлене нижче запитання. Побудуйте відповідь за змістом кожного малюнка й запишіть.

Хто що робить?

4. Добери з довідки синоніми до наведених слів. Запиши групи синонімів.

Ви́хований, буди́нок, говори́ти, дощ.

Довідка: дім, че́мний, ха́та, зли́ва, коте́дж, розмовля́ти, ввічливий, розповіда́ти, гроза́.

5. 1. Послухай вірш Олега Григор'єва. Про що в ньому йдеться?

До́щик кра́пав, моросúв,
припуска́в, ішо́в, косúв,
як з відра́ лив, шумува́в,
бараба́нив, тра́ви м'яв.

Дощ холо́дний, заливни́й,
невтиха́ючий, грибни́й,
а іще́ і громови́стий,
веселко́вий, промени́стий.

Дощ в приро́ді не оди́н –
для люде́й і для рослúн.

5. 2. Прочитай вірш. Знайди й зачитай рядки, у яких ідеться про таке: а) що робив дощ; б) яким був дощ.

5. 3. Спиши вірш. Підкресли синоніми.

5. 4. Поміркуй, одна чи дві групи синонімів у цьому вірші. Яка їх роль?

6. 1. Прочитай текст. Про кого розмовляли хлопчики?

Хло́пчики сиді́ли на траві́, і ко́жен хвалúвся свої́м та́том.

– Мій та́то водíй! Він за кордо́н їздить, – сказа́в Сашко́.

– А мій – ро́бить авто́буси. Він усе́ вмі́є, – розповíв Васúлько.

– Мій ба́тько працю́є на комп'ю́тері. І я в нього вчу́ся, – промо́вив Дми́трик.

– А мій тату́сь – уче́ний! Він зроби́в вели́ке відкриття́. На́віть до Фра́нції їздив, – повідо́мив Мико́лка.

6. 2. Знайди й випиши синоніми до слова говорити. Знайди синонім до слова тато.

6. 3. Розподіліть ролі. Прочитайте текст за особами.

7. 1. Слова з лівого стовпчика з'єднані зі своїми синонімами з правого стовпчика. Виправте помилки й запишіть синоніми парами. Перевірте записи одне одного.

льо́тчик	весе́лка
ра́йдуга	пілóт
майда́н	пло́ща
шви́дко	рапто́во

7. 2. До виділеного слова добери і запиши антонім.

8. 1. Виконай це завдання так само, як 7. 1.

шофе́р	розу́мний
лі́тера	малю́к
дити́на	воді́й
му́дрий	бу́ква

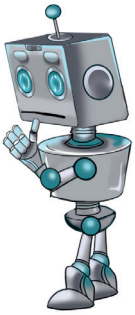

8. 2. Добери й запиши ще дві пари синонімів.

§ 52. Слу́хаємо й чита́ємо текст, визнача́ємо основну́ ду́мку. Спостеріга́ємо за вжива́нням сино́німів і анто́німів у те́ксті

1. 1. Послухай текст.

За Олегом Буценем

НЕСЛУХНЯ́НИЙ М'Я́ЧИК

Рі́зні бува́ють м'я́чики: хоро́ші й пога́ні. Ті́льки вели́ким ді́тям чому́сь за́вжди́ дістаю́ться хоро́ші, а мали́м – пога́ні.

Ва́жко з таки́м пустотли́вим м'я́чиком гра́тися: за́вжди́ він намага́ється куди́сь закоти́тися чи зроби́ти яку́сь шко́ду.

Був таки́й неслухня́ний м'я́чик і в Лю́дочки.

Ба́вилася ним Лю́дочка в кімна́ті. Спе́ршу він стриба́в невисо́ко. А по́тім поча́в пустува́ти і стриба́ти то на лі́жко, то на підвіко́ння. І ра́птом ско́чив на стіл, а ча́шка з молоко́м – дзень! – і розби́лася.

До кімна́ти увійшла́ ма́ма.

– Це не я, ма́мочко, це м'я́чик розби́в, – повідо́мила Лю́дочка.

– Де ж він?

– Він тебе́ злака́вся і втік під лі́жко, – сказа́ла ді́вчинка.

– Яки́й він неслухня́ний у те́бе!

Ма́ма заглану́ла під лі́жко, діста́ла м'я́чик і покоти́ла його́ в куто́к.

Як жалі́ла Лю́дочка бі́дного м'я́чика! Він лежа́в у кутку́ сам і, напе́вне, гі́рко пла́кав.

1. 2. Про кого розповідається в тексті? Як звали дівчинку? Чому текст має таку назву? Чи справді м'ячик неслухняний? Хто насправді розбив чашку?

1. 3. Яка основна думка тексту? З наведених варіантів обери правильну відповідь.

1. Кра́ще гра́тися ті́льки слухня́ними м'яча́ми.
2. Потрі́бно завжди́ говори́ти пра́вду.
3. Не мо́жна перекладáти свою́ прови́ну на і́ншого.
4. Тре́ба вчи́тися гра́тися м'яче́м.

2. 1. Прочитай слова. Порівняй значення слів у кожній парі: вони однакові чи протилежні? Як називаємо такі слова?

Неслухня́ний – пустотли́вий.
Стрибати – скакати.
Гратися – бавитися.

2. 2. До виділеного слова добери і запиши антонім.
2. 3. Випиши, які синоніми вжито до слова говорити.
2. 4. Випиши з першого абзацу тексту антоніми.

§ 53. Слу́хаємо й чита́ємо текст, відповіда́ємо на запита́ння. Спостеріга́ємо за вжива́нням сино́німів і анто́німів у те́ксті

1. 1. Послухай вірш Лесі Вознюк.

БІ́ЛИЙ СНІГ

Бі́лий сніг невпи́нно си́пав,
па́дав, йшов, кружля́в, летів.
Я стоя́в, очи́ма кліпав,
познайо́митись хотів.

Крокува́в я з ним у но́гу,
у кише́ні набира́в,
че́рез мі́сто на доро́гу
аж до лі́су проводжа́в.

Сніг лиши́в мені́ на зга́дку
са́нки, ли́жі, ковзани́,
а яли́нці – бі́лу ша́пку,
щоб не ме́рзла до весни́.

1. 2. Про яку пору року йдеться у вірші? Яке враження справив сніг на хлопчика? Що він робив зі снігом? Який настрій у нього був?

1. 3. Як ти розумієш вислів «Сніг лишив мені на згадку санки, лижі, ковзани…»?

1. 4. Розкажи, які зимові забави до вподоби тобі.

2. 1. У першій строфі (strofă) вірша знайди й зачитай, що робив сніг. Навіщо авторка використала стільки слів, що позначають дії снігу? Яке їх значення – однакове чи протилежне?

2. 2. Добери й запиши один-два синоніми до слова крокувати.

2. 3. Слова з лівого стовпчика з'єднані зі своїми антонімами з правого стовпчика. Виправ помилки й запиши антоніми парами.

бі́лий	чо́рний
стоя́ти	грі́тися
ме́рзнути	зустріча́ти
проводжа́ти	бі́гти

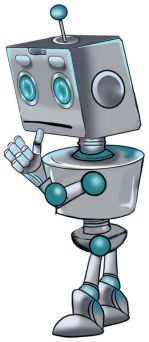

БУДО́ВА СЛОВА́: ОСНО́ВА Й ЗАКІ́НЧЕННЯ

§ 54. Чита́ємо й аналізу́ємо, ро́би́мо ви́сновки про призна́чення осно́ви сло́ва й закі́нчення. Змі́нюємо слова́, визнача́ємо в них закі́нчення

1. 1. Прочитайте й зіставте таблиці Кіберика. Що ви знаєте про будову слова з уроків румунської мови?

În limba română:
desinenţa

cuvânt ului – cuvint e

tema cuvântului

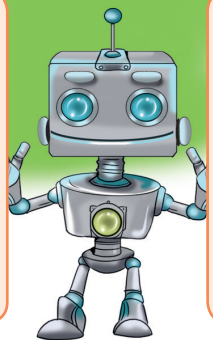

В українській мові:
закінчення

кни́жк а – кни́жк и

основа слова

1. 2. Зробіть висновок про призначення закінчення. Пригадайте з уроків румунської мови і скажіть, навіщо змінюється закінчення. Як дізнатися, яке закінчення у слові? Яка частина слова передає його лексичне значення – закінчення чи основа?

1. 3. Прочитай повідомлення, яке підготували Марійка й Санду, і перевір правильність своїх висновків.

✓ Закі́нчення – це змі́нна части́на в кінці́ сло́ва. Воно́ познача́ється так: ☐.

✓ Закі́нчення слу́жить для зв'язку́ з і́ншими слова́ми: па́рт а – на па́рт і .

✓ У де́яких слова́х закі́нчення нульове́: зо́шит ☐. Воно́ з'являється, якщо́ сло́во зміни́ти: нема́є зо́шит а.

✓ Части́на сло́ва без закі́нчення – це осно́ва. Завдяки́ їй ми розумі́ємо лекси́чне зна́чення сло́ва.

2. 1. Прочитай речення. Простеж, як змінюється закінчення у слові *мама*.

Це (хто?) ма́м а .
Дізнаю́сь (у ко́го?) у ма́м и .
Допомага́ю (кому́?) ма́м і .
Ба́чу (кого́?) ма́м у .
Іду́ (з ким?) з ма́м ою .

2. 2. Зміни так само слово сестра. Запиши утворені речення. Познач закінчення у слові, що змінювалося.

3. 1. Прочитай речення. Простеж, як змінюється закінчення у слові бабуся.

Це (хто?) бабу́с я .
Дізнаю́сь (у ко́го?) у бабу́с і .
Допомага́ю (кому́?) бабу́с і .
Ба́чу (кого́?) бабу́с ю .
Іду́ (з ким?) з бабу́с ею .

3. 2. Прочитайте таблиці. Подумайте, чому закінчення у словах мама і бабуся відрізняються? Якщо відчуваєте труднощі, прочитайте повідомлення, наведене нижче.

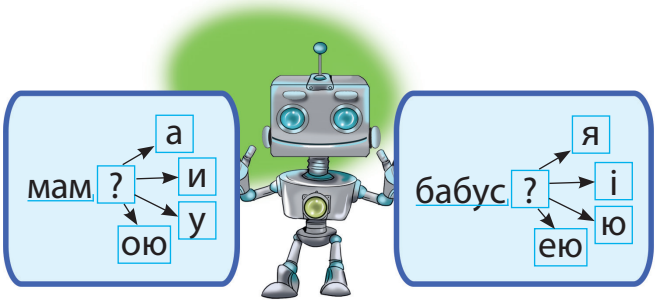

Закі́нчення слів зале́жить від тве́рдості чи м'я́кості кінце́вого при́голосного осно́ви: ма́м а , бабу́с я .

3. 3. Змініть і запишіть так само, як у завданнях 2. 1 і 3. 1, слова дівчинка Катруся. Звертайте увагу на кінцевий приголосний основи у цих словах. Позначте закінчення у цих словах. Перевірте одне в одного правильність запису.

4. Прочитай і запиши речення, додаючи потрібні закінчення до слова Ганнуся. Звертай увагу на кінцевий приголосний основи в цьому слові. Познач закінчення в ньому.

Сьогóдні свя́то (у кóго?) у Ганнýс ☐. Дрýзі прийшлú привітáти (когó?) Ганнýс ☐. Рáзом (з ким?) з Ганнýс ☐ гóсті грáли в ígри, ї́ли сóлодощі. Цей день запам'ятáє (хто?) Ганнýс ☐ надóвго.

5. 1. Прочитай речення. Простеж, як змінюються закінчення у словах тато, дідусь.

Ось (хто?) тáт о , дідýсь ☐ .
Вітáю (когó?) тáт а , дідус я́ .
Розповідáю (комý?) тáт ові , дідус éві .
Розмовля́ю (з ким?) з тáт ом , з дідус éм .

5. 2. Подумай, чому закінчення у словах тато і дідусь відрізняються.
5. 3. Спиши речення. Познач закінчення у словах тато, дідусь.

6. Зміни так само, як у завданні 5. 1, сполучення слів дядько Василь. Запиши утворені речення. Познач закінчення у словах, що змінювалися.

7. 1. Розгляньте малюнки, прочитайте слова під ними. Подумайте, що треба зробити, щоб поєднати їх між собою. Запишіть утворені сполучення слів. Перевірте одне в одного правильність запису.

Вазóн, на, вікнó.

Яли́нка, вікнó, бíля.

Птáшка, за, вікнó.

Пригадáй! Службóві словá **на**, **у(в)**, **за**, **біля**, **над**, **до**, як і закíнчення, слýжать для зв'язкý з íншими словáми. Службóві словá, поéднуючись, вимагáють змíни закíнчення слів, пéред якúми вонú стоя́ть: сидíти **у** клáс **і** , зайтú **до** клáс **у** .

7. 2. Розгляньте малюнки, прочитайте слова. Поєднайте слова між собою. Запишіть утворені сполучення слів. Знайдіть відповідні малюнки до кожного зі складених сполучень слів. До якого з них малюнка немає?

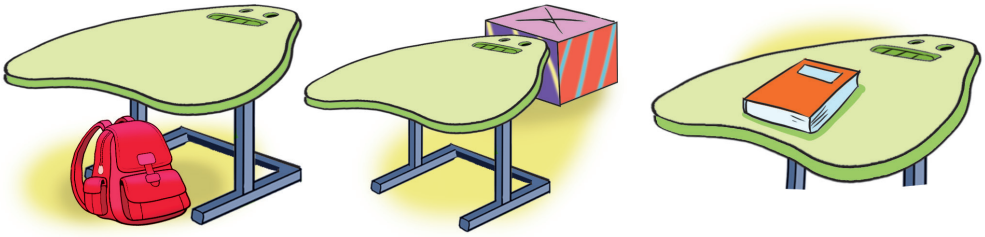

Кни́жка, на, па́рта; рюкза́к, па́рта, під; м'яч, па́рта, за.

8. 1. Прочитай вірш Марії Пономаренко, змінюючи закінчення слів, що в дужках. Про кого в ньому розповідається? Що саме?

Ці́лий ве́чір кошеня́тко
плело́ ко́шик ра́зом з (та́тко).
Для (мату́ся) ки́ці
ду́же він згоди́ться.
Піде́ з ним до (магази́н),
принесе́ гости́нчик (син).

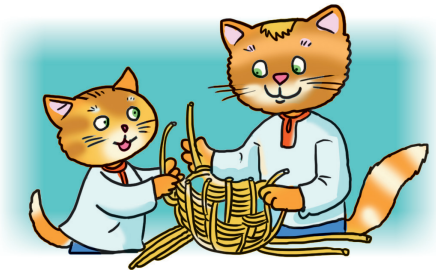

8. 2. Запиши вірш. Познач закінчення у словах, які змінювалися. Підкресли службові слова.

9. 1. Прочитай вірш Петра Бондарчука. Спиши. У виділених словах познач основу й закінчення.

Що таке́ Батьківщи́на?
За **віко́нцем** кали́на,
ти́ха ка́зка бабу́сі,
ні́жна пі́сня **мату́сі,**
ду́жі ру́ки у **та́та,**
під топо́лями **ха́та,**
під **вербо́ю** крини́ця,
в чи́стім **по́лі** пшени́ця,
се́ред лу́гу леле́ка
і дібро́ва дале́ка.

9. 2. Намалюй малюнок за змістом вірша. Підготуйся розповісти у класі, що ти намалював(-ла).

§ 55. Слу́хаємо й чита́ємо текст, відповіда́ємо на запита́ння, перека́зуємо текст за пла́ном

1. 1. Послухай текст.

За Іваном Бондарчуком

ЗИМО́ВА́ ПРИГО́ДА

Зима́. Ви́пало бага́то сні́гу. Заме́рзли озе́ра й річки́.

На засні́женому бе́резі рі́чки зібра́лися ді́ти зі са́нка́ми й ли́жами. Вони́ спуска́лися з гі́рки аж до рі́чки. Там була́ і Ю́лечка зі свої́м соба́кою Во́вчуром. Щора́зу, коли́ ді́вчинка з'їжджа́ла з гі́рки, соба́ка біг за не́ю.

Я́ко́сь розігна́лась Ю́ля саночка́ми і – пря́мо в рі́чку. Але лід був не ду́же міцни́й. Він прогну́вся, затріща́в, і саночки́ почали́ провалюва́тись у во́ду.

– Ой, рятýйте, бо потонý! – закрича́ла ді́вчинка.

Хло́пці побі́гли на допомо́гу, але́ лід під нога́ми тріща́в, і вони́ поверну́лися до бе́рега.

А під Ю́лею вже проломи́вся лід. Та тут з'яви́вся Во́вчур. На ши́ї у соба́ки був ремі́не́ць, і ді́вчинка схопи́лася за нього руко́ю.

Во́вчур ви́тяг Ю́лечку на міцни́й лід, і вони́ ра́зом поверну́лися на бе́рег.

До́ки наспі́ла допомо́га, ді́вчинка вже стоя́ла се́ред дру́зів. Вона́ з вдя́чністю гла́дила й обніма́ла Во́вчура.

1. 2. Про кого розповідається в тексті? Що трапилося з дівчинкою? Розглянь малюнок. Знайди у тексті й зачитай уривок, який відповідає змісту малюнка. Чому дівчинка гладила й обнімала свого собаку? Що треба пам'ятати, коли ступаєш на лід?

1. 3. Прочитай мовчки текст «Зимова пригода» і план до нього.

План

1. Прийшла́ зима́.
2. Ді́ти спуска́ються з гі́рки.
3. Ю́лечка й Во́вчур.
4. Ді́вчинка провали́лась у рі́чку.
5. Во́вчур рятує́ Ю́лечку.
6. Ді́вчинка дя́кує соба́ці.

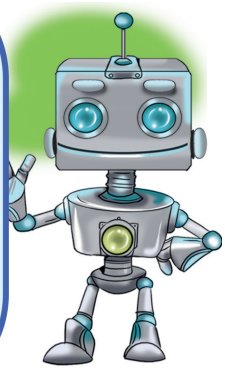

1. 4. Поділіть текст на частини відповідно до пунктів плану.

1. 5. Потренуйся переказувати текст за планом.

§ 56. Змі́нюємо слова́ у зв'язку́ з і́ншими слова́ми, визнача́ємо в них закі́нчення

1. 1. Прочитай діалог. Допоможи словам знайти свої закінчення. Запиши.

– Мітруце, ти вдо́ма з ким розмовля́єш?
– Я розмовля́ю з (ма́ма) і (бабу́ся), (та́то) і (брат).
– А гра́єшся з ким?
– Гра́юся з (сестри́чка).

ом
ею
ою

1. 2. Розіграйте цей діалог, звертаючись одне до одного.

2. 1. Прочитай текст, змінюючи слова за запитаннями так, щоб вони пов'язувалися з іншими словами в реченні.

У Тінку́ци є (хто?) сестр ☐ Рена́та. Тінку́ца дає́ (кому́?) сестр ☐ ля́льку. Ді́вчинка лю́бить (кого́?) сестр ☐. Тінку́ца (з ким?) з сестр ☐ йдуть у лялько́вий теа́тр.

2. 2. Запиши текст без запитань, що в дужках. Познач закінчення у словах, що змінювалися.

2. 3. Запитайте одне одного про братика чи сестричку й дайте відповіді.

3. 1. Прочитай речення. Простеж, як змінюються закінчення у слові кішка.

Це моя́ (хто?) кі́шк а .
Я до́вго мрі́яв (про ко́го?) про кі́шк у .
Ми́ска з ко́рмом за́вжди стої́ть (де? біля ко́го?) бі́ля кі́шк и .
Я люблю́ гра́тися (з ким?) з кі́шк ою .

3. 2. Зміни так само слово собака. Запиши утворені речення. Познач закінчення у слові, що змінювалося.

3. 3. Подумай, чи будуть такі ж закінчення у слові хом'як, якщо змінити його так само. Чому так думаєш?

3. 4. Зміни слово хом'як, як у завданні 3. 1, додаючи закінчення а, ом. Яке слово ти заміниш у першому реченні? Чому? Запиши утворені речення. Познач закінчення у слові, що змінювалося.

4. Зміни слово папуга так само, як у завданні 3. 1. Яке слово ти заміниш у першому реченні? Чому? Запиши утворені речення. Познач закінчення у слові, що змінювалося.

5. 1. Прочитай речення, добираючи потрібні закінчення до слова зима. Спиши, дописуючи закінчення. Познач їх.

Наста́ла (що?) зим ☐.	а
Усі́ чека́ли (чого́?) зи́м ☐.	ою
Ді́ти раді́ють (чо́му?) зим ☐.	и
Весна́ йде (за чим?) за зим ☐.	і

5. 2. Зміни так само слово весна. Запиши утворені речення. Яке слово ти заміниш в останньому реченні? Чому?

6. 1. Прочитай речення. Простеж, як змінюються закінчення у слові село.

Це моє́ (що?) сел ó .
Дале́ко (до чо́го?) до сел á .
Живу́ (де? у чо́му?) в сел í .
Ліс (де? за чим?) за сел óм .

6. 2. Зміни так само слово місто. Запиши утворені речення. Познач закінчення у словах, що змінювалися.

7. 1. Пригадайте і скажіть, в румунській мові у словах, які називають один предмет або багато, закінчення однакове чи різне.

7. 2. Розгляньте малюнки, прочитайте підписи під ними. Зробіть висновок про зміну закінчень у словах, які називають один предмет або багато.

хло́пчик – два хло́пчик и ді́вчинк а – три ді́вчинк и

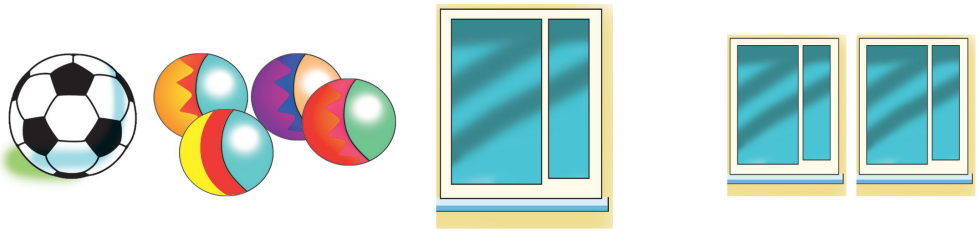

м’яч – чоти́ри м’яч í вікн ó – два вікн á

7. 3. Запиши слова, добираючи закінчення.

Кни́жк [а] – три кни́жк [ ], зо́шит [ ] – чоти́ри зо́шит [ ], па́рт [а] – дві па́рт [ ], рюкза́к [ ] – три рюкзак [´].

8. 1. Прочитай вірш, у словах якого бракує закінчень. Чи здогадався(-лась) ти про значення цих слів?

На база́рі стоні́жк [ ]
продала́ всі горі́шк [ ]
і мали́м дитинча́там
купи́ла панчі́шк [ ]
й шкарпе́тк [ ] на ні́жк [ ].

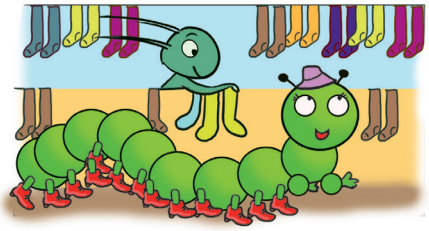

8. 2. Спиши, дописуючи закінчення -а, -и. Поясни значення слів, у яких бракує закінчень.

9. Прочитай речення, добираючи потрібні закінчення до слова дерево. Спиши, дописуючи закінчення. Познач їх.

Росте́ (що?) де́рев [ ].	ом
Ла́вка (біля чо́го?) бі́ля де́рев [ ].	і
Стою́ (де?) під де́рев [ ].	а
Ли́стя тріпо́че (на чо́му?) на де́рев [ ].	о

§ 57. Слу́хаємо й чита́ємо текст, відповіда́ємо на запита́ння. Оці́нюємо вчи́нок геро́я, розповіда́ємо за малю́нками

1. 1. Послухай текст.

За Василем Сухомлинським

ЯЛИ́НКА ДЛЯ ГОРО́БЧИКІВ

За три дні Нови́й рік, а хво́рий Вітько́ в лі́жку. Поста́вила ма́ма пе́ред лі́жком яли́нку, почепи́ла на не́ї ку́льки, гірля́нди, цуке́рки, я́блука. Уве́чері засвіти́лися на яли́нці ла́мпочки.

Наста́в оста́нній пе́ред Нови́м ро́ком ра́нок.

Подиви́вся Вітько́ у вікно́ і поба́чив трьох мале́ньких горо́бчиків. Ска́чуть, ї́сти шука́ють. Жаль ста́ло йому́ пташо́к. Він і ка́же:

– Ма́мо, влашту́ємо й горо́бчикам яли́нку.

– Як? – здивува́лася ма́ма.

– Гля́ньте як, – відпові́в Вітько́ й застроми́в гі́лочку яли́нки в коро́бку з-під цуке́рок. Наси́пав зе́рен і крихт хлі́ба.

Ви́несла ма́ма ту яли́нку й поста́вила на подві́р'ї. Поба́чили це горо́бчики. Підлеті́ли до коробки, дзьо́бають зерни́ни, ве́село цвірі́нькають.

Ра́дісний був Нови́й рік у Вітька́!

1. 2. Про кого розповідається в тексті? Як звали хлопчика? Кого побачив Вітько через вікно? Що придумав Вітько? Поясни останнє речення тексту. Які риси характеру проявив хлопчик?

1. 3. Розглянь малюнки до тексту «Ялинка для горобчиків». Розкажи його за змістом малюнків.

2. Послухай вірш Тетяни Строкач.

РІК ДОБІГА́Є ВЖЕ КІНЦЯ́...

Рік добіга́є вже кінця́,
мина́ють дні за дня́ми.
Яли́нка при́брана сія́
яскра́вими вогня́ми.
І сміх весе́лий дітвори́
луна́є звідусю́ди.
Хай бу́де ми́рним рік Нови́й,
неха́й щасли́вим бу́де!
Хай рік прийде́шній принесе́
миттє́вості чудо́ві!
Різдвя́на зі́рочка зійде́,
ося́є всіх любо́в'ю!

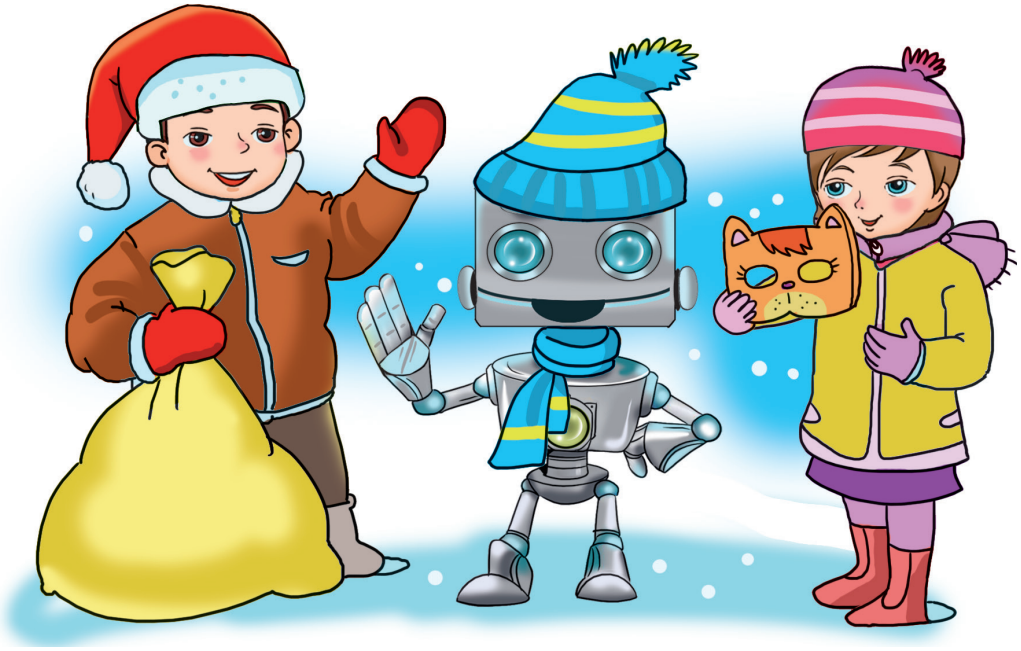

СЛОВНИК

§ 1

спілку́ються не́ю (мо́вою) – a comunica, a vorbi
устано́ва, в устано́вах – instituție, în instituție
організа́ція – organizaţie
стве́рджувати, стверджую – a preciza, precizez
рі́вні між собо́ю – egali între noi
одна́ково важли́ві – la fel de importante. importanţi

§ 3

невда́ле полюва́ння – vânătoare cu eşec sau eşuată
згорну́вся клубо́чком (їжа́к) – s-a strâns ghem, ghemotoc
поцілу́ємось на ра́дощах – ne îmbrăţişăm de bucurie
па́стися, пасу́ться – a paște, pasc
тетеревеня́та (пташеня́та те́терева) – gotcănei, cocoși de munte
ні́коли (*тут*: нема́є ча́су) – nicicând nu-i timp
обдури́ти, перехитри́ти – a minţi

§ 4

лю́ди рі́зних націона́льностей – oameni de diferite naţionalităţi
ме́шкати (жи́ти), ме́шкають – a locui, locuiesc

§ 6

дражни́лки – zădăreli, sâcâieli
дражни́ти – a zădărî, a sâcâi
відобра́ження у дзеркалі – reflectare în oglindă
волоцю́га – pribag, hoinar

§ 9

пустува́ти (*тут*: бешкетува́ти), пусту́є – a se obrăznici, se obrăznicește
тріпо́че крильми́ – flutură din aripi
ді́рочка(-и́) – găurică, găurele
газе́та – ziar, gazetă
пропонува́ти, пропону́ю – a propune, propun

§ 12

полудне́ве со́нце – soare de amiază
вогні́в нами́сто – colier de lumini
гука́є невто́мно – sună necontenit, neobosit

§ 14

воро́на – cioară
вороненя́та – cioruţe
варе́ники з си́ром – colţunaşi cu brânză
карти́на – tablou
крапели́на (кра́пля) – picătură
карлю́чки́ (писа́ли) – cârligaşe
ковта́ти, ковта́ли – a înghiţi, au înghiţit

§ 15

на висо́кому стовпі́ – pe un stâlp înalt
спра́вжній – adevărat
гре́чка (крупа́) – crupe de hrişcă
по че́рзі (прихо́дили) – pe rând veneau
по́вна кише́ня ко́рму – buzunarul plin cu hrană
поодинці (ста́ти) – de unul singur

§ 18

біда́ – necaz
вуха́тий (з вели́кими ву́хами, *тут*: про слона́) – urechiat, cu urechi mari
згада́ти, згада́в – a aminti, mi-am amintit
загаси́в вого́нь – am stins focul
пиша́тися, пиша́вся – a se mândri
сте́жити, сте́жив – a urmări, urmăream
золота́ ка́ска – cască de aur la pompier

§ 19

збудо́ваний – construit
на берега́х рі́чки – pe malurile râului
Пала́ц парла́менту – Palatul Parlamentar
двою́рідний брат – văr
огляда́ти (мі́сто) – a cerceta oraşul

§ 23

си́мвол(-и) – simbol, simboluri
упізна́ти – a cunoaşte
ми́рне не́бо – cer paşnic
пшени́чне по́ле – câmpie cu grâu
Тризу́б – Trident
урочи́ста пі́сня – cântec solemn
держа́вна є́дність – unire de stat
гай солов'ї́ний – vale de privighetori
безсме́ртне (*тут*: ві́чне) сло́во – nemuritor, veşnic

§ 24

йорж (ри́ба) – peşte ruff
пеку́чий – fierbinte
невезу́чий – nenorocos
підйо́м (*тут*: кома́нда встава́ти) – deşteptarea
знайо́ма (доро́га) – drum cunoscut

§ 25

розплю́щити (о́чі), розплю́щив – a deschide ochii, am deschis
набри́дло – m-am săturat
оберіга́ти, захища́ти – a ocroti, a apăra
ви́смикнути з рук – a smulge din mâini
впа́ла в калю́жу – am căzut în baltă

§ 28

прикріпи́ла на гру́ди (бу́кви) – a fixat literele la piept
засоро́митися, засоро́милася – a se ruşina
грамоті́й – deştept
черво́ний від со́рому – roşu de ruşine

§ 29

лось – elan
лоси́ха – elan (g-f-)
мізи́нчик (мале́нький па́льчик) – mezinul, degetul cel mic
осли́нчик (стіле́ць) – căluş, scăunel

§ 31

націона́льна валю́та – valută naţională
видатні́ лю́ди – oameni de vază
просла́вити, просла́вили – a slăvi, slăvesc
банкно́та (купю́ра) – bancnotă
собо́р – catedrală
бороні́ти (захища́ти), бороні́в – a apăra, am apărat

§ 33

ремонтува́ти – a repara
ро́дичі – neamuri, rude
обо́в’язки (в родині) – însărcinări

§ 35

торка́тися, торка́всь – a se atinge, a atinge
ща́стя – fericire

зами́слитися, зами́слилася – a se îngândura
жури́тися (сумува́ти), жу́риться – a se îngrijora

§ 36

користува́тися, користу́єшся – a se folosi, te foloseşti
сумніва́тися, сумніва́єшся – a se îndoi, te îndoieşti
милува́тися, милу́єшся (кві́тами) – a admira florile
змага́тися, змага́єшся – a concura, concurezi
дба́ти про здоро́в'я – a se îngriji de sănătate
загарто́вуватися, загарто́вуєшся – a se căli, te căleşti

§ 38

об'є́кт – obiect
ва́та – vată
кур'є́р – curier
прозо́ра куля – balon transparent
бур'я́н – buruiană
торби́нка – trăistuţă
звіробі́й – pojarniţă
матери́нка – oregano
м'я́та (росли́на) – mintă

§ 39

паву́к, павучо́к – paiangen
за́ти́шні місця́ – locuri liniştite
на сухо́му стеблі́ – pe o crenguţă uscată
захова́ється під кору́ (де́рева) – a se ascunde sub scoarţă
нещода́вно – nu demult
зблизька (подиви́тися) – aproape
страх – frică
тихе́нький писк – un scârţâit liniştit

§ 40

насі́ння – seminţe
бездорі́жжя – drumuri desfundate
камі́ння – pietre
майбуття́ (майбу́тнє) – viitor
відмі́нник(-и) – eminent, eminenţi
захо́плення (хо́бі) – îndeletnicire, hobby
весі́лля – nuntă
світа́ння (світа́нок) – zori de zi

§ 41

джере́льце – izvoraş
дзюрчи́ть (води́чка) – murmură (apa)
се́рце – inimă
родзи́нка(-и) – stafidă, stafide

§ 42

близня́та – gemeni
соро́милася призна́тись – s-a ruşinat să recunoască
в оча́х зася́яла ра́дість – în ochi a luminat bucuria
полови́нка (я́блука) – jumătate de măr

§ 45

екскурсово́д – ghid
розу́мний – cuminte
працьови́тий – harnic, muncitor

§ 46

по́ні (мале́нький ко́ник) – ponei, căluţ mic
суперма́ркет – magazin universal
проду́кти – alimente

§ 47

домови́к – spiriduş
куто́к, куто́чок – colţ, colţişor
запха́ти, запха́в – a vârî, a băga
табуре́тка – scăunel
аре́на (ци́рку) – arenă (la circ)
драби́на, по драби́ні – scară, pe scară
рядо́к (на гря́дці), рядо́чки – rând (pe strat), rânduri

§ 49

бобе́р – biber, castor
че́рез рі́чку місто́к переки́нутий – peste râu a fost aşternut un pod
втрьох – în trei
рятува́ти, ряту́й – a salva, salvează-mă

§ 51

крокува́ти – a păşi
шкандиба́ти – a şchiopota
чо́вгати – a târî, a se târî
прямува́ти (*мут*: йти) – a se îndrepta
ту́пцяти – a ţopăi

дощ кра́пав, моросúв, припускáв – ploaia picura, bureza
за кордóн (ї́здити) – peste hotare
учéний (*тут*: профéсія) – învăţat
відкриття́ – deschidere

§ 54

гостúнчик – ospăţ
дýжі (сúльні) рýки – mâini puternice
топóля – plop
пшенúця – grâu
дібрóва – dumbravă

§ 55

засні́жений – înzăpezit
провáлюватись у вóду – a se răsturna în apă
потонýти, потонý – a se cufunda, îneca
проломúвся лід – s-a rupt gheaţa
ремінéць (у собáки) – cureluşă (la câine)
вдя́чність, з вдя́чністю – mulţumire, cu mulţumire

§ 57

хвóрий – bolnav
горóбчик – vrabie
жаль стáло – s-a făcut milă
цвірі́нькати, цвірі́нькають – a ciripi, ciripesc

Зміст

Любі діти! 3

МОВА Й МОВЛЕННЯ 4

§ 1. Державна мова України 4

§ 2. Мова й мовлення. Розрізняємо усне й писемне мовлення 5

§ 3. Слухаємо й читаємо текст, осмислюємо прочитане 8

§ 4. Будуємо діалоги. Дотримуємося правил усного мовлення 9

§ 5. Читаємо, пишемо. Дізнаємося про правила писемного мовлення 12

§ 6. Слухаємо й читаємо текст. Осмислюємо прочитане 14

§ 7. Подібне в українській і румунській мовах: аналізуємо, порівнюємо, робимо висновки 15

ЗВУКИ Й БУКВИ. ПРАВОПИС 17

§ 8. Розрізняємо буквене позначення звуків у румунській та українській мовах 17

§ 9. Слухаємо й читаємо текст. Відповідаємо на запитання 19

§ 10. Повторюємо український алфавіт, учимося користуватися ним 20

§ 11. Уживаємо великі й малі букви 22

§ 12. Слухаємо й виразно читаємо вірш, розповідаємо 25

§ 13. Розповідаємо про себе. Будуємо діалоги 26

§ 14. Розрізняємо голосні і приголосні звуки. Ділимо слова на склади. Визначаємо наголос 28

§ 15. Слухаємо, читаємо, переказуємо за планом 31

§ 16. Правильно наголошуємо слова. Стежимо за зміною значення слова залежно від зміни наголосу 33

§ 17. Визначаємо голосні звуки й позначаємо їх буквами 35

§ 18. Слухаємо, читаємо, усвідомлюємо прочитане. Розповідаємо за малюнками, розігруємо діалоги. 36
§ 19. Правильно читаємо й пишемо слова з буквами **я**, **ю**, **є** 39
§ 20. Правильно читаємо й пишемо слова з буквою **ї** 41
§ 21. Слухаємо, читаємо, відповідаємо на запитання 43
§ 22. Слухаємо, читаємо, відповідаємо на запитання. Розповідаємо про своє місто / село. Будуємо діалоги 44
§ 23. Слухаємо й читаємо, усвідомлюємо зміст тексту. Відповідаємо на запитання, будуємо діалоги 46
§ 24. Вимовляємо сполучення звуків **[йо]** й позначаємо їх буквами **йо** 49
§ 25. Слухаємо й читаємо текст, відповідаємо на запитання, зіставляємо зміст тексту й малюнка 50
§ 26. Розрізняємо буквене позначення приголосних звуків у румунській та українській мовах 52
§ 27. Вправляємось у вимові звуків **[г]**, **[к]**, **[х]** 54
§ 28. Слухаємо й читаємо. Розрізняємо, вимовляємо й позначаємо буквами на письмі звуки **[г]**, **[к]**, **[х]** 55
§ 29. Розрізняємо тверді й м'які приголосні звуки, вправляємось у їх вимові 56
§ 30. Позначаємо м'якість приголосних буквами **я**, **ю**, **є**, **і**, **ь** 59
§ 31. Слухаємо й читаємо, усвідомлюємо зміст тексту, будуємо діалоги 61
§ 32. Читаємо, вимовляємо й пишемо слова зі знаком м'якшення **(ь)** 62
§ 33. Слухаємо, читаємо, відповідаємо на запитання, осмислюємо прочитане 67
§ 34. Слухаємо, читаємо, будуємо діалоги. Розповідаємо про свою сім'ю 69
§ 35. Вимовляємо звуки **[шч]**, позначаємо їх буквою **щ** 71
§ 36. Слухаємо, читаємо, вправляємося у вимові й написанні слів на -**ться**, -**шся**. Ознайомлюємося зі словниками 73

§ 37. Слухаємо, читаємо за особами, відповідаємо на запитання 77

§ 38. Усвідомлюємо призначення апострофа, правильно вимовляємо, читаємо й пишемо слова з ним 78

§ 39. Слухаємо, читаємо, відповідаємо на запитання. Ділимо текст на частини відповідно до плану, аналізуємо, складаємо продовження тексту 82

§ 40. Правильно вимовляємо, читаємо й пишемо слова з подовженими приголосними звуками 85

§ 41. Правильно вимовляємо звуки **[дж]**, **[дз]**, **[дз’]**, позначаємо їх буквами 88

§ 42. Слухаємо й читаємо текст, відповідаємо на запитання 91

СЛОВО. НОМІНАТИВНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА 93

§ 43. Відповідаємо на запитання, аналізуємо, усвідомлюємо основне призначення слова 93

§ 44. Розрізняємо слова – назви предметів, їх ознак і дій, добираємо такі слова 95

§ 45. Слухаємо й читаємо текст, відповідаємо на запитання. Розповідаємо про членів родини 96

§ 46. Слухаємо й читаємо тексти, відповідаємо на запитання, будуємо діалоги 98

§ 47. Слухаємо, читаємо, аналізуємо, об’єднуємо слова в тематичні групи 100

ЛЕКСИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА 103

§ 48. Розрізняємо значення співзвучних слів у румунській й українській мовах. Працюємо зі словниками 103

§ 49. Слухаємо й читаємо текст, усвідомлюємо прочитане, робимо висновки 105

§ 50. Спостерігаємо за антонімами, добираємо антонімічні пари 106

§ 51. Спостерігаємо за синонімами, добираємо їх із ряду наведених слів 109

§ 52. Слухаємо й читаємо текст, визначаємо основну думку. Спостерігаємо за вживанням синонімів і антонімів у тексті 112

§ 53. Слухаємо й читаємо текст, відповідаємо на запитання. Спостерігаємо за вживанням синонімів і антонімів у тексті 113

БУДОВА СЛОВА: ОСНОВА Й ЗАКІНЧЕННЯ 115

§ 54. Читаємо й аналізуємо, робимо висновки про призначення основи слова й закінчення. Змінюємо слова, визначаємо в них закінчення 115

§ 55. Слухаємо й читаємо текст, відповідаємо на запитання, переказуємо текст за планом 119

§ 56. Змінюємо слова у зв'язку з іншими словами, визначаємо в них закінчення 120

§ 57. Слухаємо й читаємо текст, відповідаємо на запитання. Оцінюємо вчинок героя, розповідаємо за малюнками 123

Навчальне видання

ПЕТРУК Оксана Миколаївна

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Підручник для 3 класу з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти

(у 2-х частинах, з аудіосупроводом)

Частина 1,

з аудіосупроводом

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
Видано за державні кошти. Продаж заборонено

Редактор *Любов Кирієнко*
Художній редактор *Ігор Шутурма*
Коректор *Ольга Тростянчин*
Аудіосупровід *Зіновій Суходуб*

Формат 70×100 1/16. Ум. друк. арк. 11,016.
Обл.-вид. арк. 8,95. Тираж 2737 пр. Зам. № 11п

Державне підприємство «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua; e-mail: office@svit.gov.ua; svit_vydav@ukr.net

Друк ТДВ «Патент»
88006 м. Ужгород, вул. Гагаріна, 101
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4078 від 31.05.2011

Навчальне видання

ПЕТРУК Оксана Миколаївна

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Підручник для 3 класу з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти

(у 2-х частинах, з аудіосупроводом)

Частина 1,

з аудіосупроводом

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Редактор *Любов Кирієнко*
Художній редактор *Ігор Шутурма*
Коректор *Ольга Тростянчин*
Аудіосупровід *Зіновій Суходуб*

Формат 70×100 1/16. Ум. друк. арк. 11,016.
Обл.-вид. арк. 8,95. Додатковий тираж 11 пр. Зам. № 12п

Державне підприємство «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua; e-mail: office@svit.gov.ua; svit_vydav@ukr.net

Друк ТДВ «Патент»
88006 м. Ужгород, вул. Гагаріна, 101
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4078 від 31.05.2011